

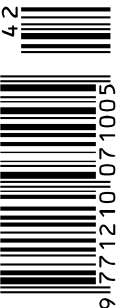
ekonom 42



Konec řemeslníků v Čechách



Česko i mnohé další státy se perou s nedostatkem řemeslníků
a bude ještě hůř. Víme, jak to změnit.



OBJEVTE NÁŠ NOVÝ

kaufland

- 
- ✓ **ŠIROKÝ VÝBĚR**
 - ✓ **VÝHODNÉ CENY**
 - ✓ **RYCHLÉ DORUČENÍ**

ONLINE MARKETPLACE

nd.cz | 🔍



REAL ESTATE FORUM

ekonom
KONFERENCE

SPOJKA KARLÍN
25. 10. 2023
9:00

ekonom.cz/ref

ekonom

Týdeník vydavatelství **Economia**

Ročník LXVII, číslo 42

Vychází každý čtvrtek v Praze, cena 59 Kč

Adresa redakce:

Pernerova 673/47, 186 00 Praha 8, tel.: 233 072 222

e-mail: jmeno.prijmeni@economia.cz

internet: http://www.ekonom.cz

Šéfredaktor: Petr Kain

Zástupci šéfredaktora: Martin Petříček, Alžběta Vejvodová

Šéfreditor: Karel Janků

Editor: Josef Kánský

Redakce: Jan Beránek,
Eva Hníková, Radek Novotný,
Josef Pravec, Vojtěch Wolf

Spolupracovníci:

Martin Frei, Eva Srpová,
Jakub Stehlik, Aleš Vojří

Grafici: Jaroslava Bělovská, Petr Hrubý

Fotoprodukční: Michaela Špíchalová

Produkce: Marcela Skladanová

Korektorna: Petr Vaněk (vedoucí)

Marketing: Pavel Volčík, Matouš Hutník

Vydává: **Economia, a.s.**

Adresa vydavatelství: Pernerova 673/47, 186 00 Praha 8
tel.: 233 072 222, IČO: 28191226

Autorská práva vykonává vydavatel. Jakékoliv užití části nebo celku, zejména rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem (mechanickým nebo elektronickým) i v jiném než českém jazyce bez písemného svolení vydavatele, je zakázáno.

© 2023 **Economia, a.s.**

Inzerce přijímá inzertní oddělení:

obchodní garant: Zuzana Kučera Vlnasová,
zuzana.kucera@economia.cz, 777 323 083

backoffice inzerce: inzerce@economia.cz

Ředitel speciálních projektů: Aleš Mohout,
Pernerova 673/47, 186 00 Praha 8,
tel.: 775 921 915

Distribuce: Pernerova 673/47, 186 00 Praha 8

Volný prodej: e-mail: distribuce@economia.cz

Ve volném prodeji rozšiřuje: PNS, a.s.

Předplatné, nové objednávky:
tel.: 217 777 888, e-mail: predplatne@economia.cz,
www.ekonom.cz/predplatne

Zákaznická linka: tel.: 217 777 888

Objednávky do zahraničí: tel.: 217 777 888,
e-mail: predplatne@economia.cz

Doručování předplatného provádí:
Česká pošta s.p., PNS, a.s., Monitor CZ, s.r.o.

Předplatné v SR zajišťují:
MagNet Press Slovakia, s.r.o., PressMedia, s.r.o.,
L.K. Permanent, s.r.o., MediaCall, s.r.o.

Internetový on-line archiv: predplatne@economia.cz

Internetová inzerce: Pernerova 673/47, 186 00 Praha 8,
tel.: 233 07 41 68, e-mail: inzerce@ihned.cz

Layout: Jan Vyhnánek

Tiskne: Walstead Moraviapress s.r.o., Břeclav

Náklad ověřuje Kancelář ověřování nákladů tisku ABC ČR

Redakci nevyžádané příspěvky se nevracejí.

MK ČR E 5549 I MIČ 47 619 I ISSN 1210-0714 (Print)
ISSN 2787-9380 (On-line)

Vážení a milí čtenáři



Jednou z věcí, které mě před 15 lety během mého života v Austrálii překvapily, byla neschopnost tamních obyvatel cokoliv si sami doma opravit. Vzpomínám, jak mi jeden Slovák, který se živil jako správce několika budov v Sydney, s úsměvem vyprávěl, že si ho jedna rodina přivolala domů, protože jim nesvítilo v kuchyni světlo. Během deseti vteřin vyměnil žárovku, naučoval si 50 dolarů a spokojeně zase odešel.

Můžeme se nepraktickým Australanům smát, manuální zručnost ale klesá napříč vyspělým světem, Česko nevyjímaje. Není to přitom problém jen tehdy, když si doma potřebujete něco opravit. Jeden lékař mi před lety vyprávěl, jak se zhoršily schopnosti mladých studentů medicíny vykonávajících kolonoskopii. Důvod je prostý – tato technika samozřejmě vyžaduje zručné ruce.

Jestli bude ale Česko příštích let v souvislosti s klesající manuální zručností něco trápit, bude to bezpochyby nedostatek řemeslníků. Podle analýzy konzultační firmy Boston Consulting Group jich má v roce 2030 v Česku chybět 100 tisíc. Jak se přitom ukazuje, jde o profese, které nastupující umělá inteligence nahradí jen stěží. A tak je docela dobře možné, že vám za pár let přijde opravit kohoutek nějaký bývalý ajťák nebo třeba novinář. Jenom varování: kdybych se ve vašich dveřích objevil s brašnou nářadí já, radši je zase rychle zabouchněte.

Přeji pěkné čtení.

OBSAH

Názory

- 6 Miroslav Mejstský: Migrační politika jako podmínka transformace ekonomiky

Události týdne

- 8 Přehled nejdůležitějších zpráv uplynulého týdne

Téma čísla

- 10 Řemeslníci nejsou a nebudou

Rozhovor

- 18 Pavel Skřivánek: Cizí jazyk se dá ovládnout rychle, talentovanému stačí i jeden rok

Další témata

- 24 Start-upy na suchu. Investory mohou najít i na Blízkém východě
30 Saúdská Arábie vsadila na sport. Ve sportwashingu je první
34 Jak lidská přirozenost v podobě karet, kostek a rulety překonala zákazy

Investice

- 38 Odvážná vize: Umělá inteligence zkrátí pracovní týden až o den a půl

Technologie

- 40 Jak zvýšit šanci na početí? Český start-up vybere nejlepší embryo

Právo

- 42 Evropa se brání čínskému kapitálu. Bude prověřovat zahraniční investice

Lifestyle

- 44 Proč jsou lidé od přírody štedří? Protože se jim to vyplatí
48 Ford Puma EcoBoost: S elektřinou ještě svižnější

#datavize

- 50 A zase se krade



18



30



48



40



Odteď a navždy.

ALO
diamonds



PRAHA Pařížská, Palladium, Westfield Chodov, OC Nový Smíchov, Centrum Černý Most
BRNO Olympia **OSTRAVA** Forum Nová Karolina **BRATISLAVA** Eurovea, Aupark, Avion Shopping Park **KOŠICE** Hilton

www.alo.cz

Migrační politika jako podmínka transformace ekonomiky

– TEXT – Miroslav Mejstský – FOTO – Archiv

Česká republika stojí před výzvou zabezpečit si potřebné pracovníky v globálním závodě o talenty. S trvale nízkou mírou nezaměstnanosti a předpokládaným nárůstem poptávky po vysoce kvalifikovaných pracovnících, zejména v oblasti IT, technologií a výzkumu, je nutné, aby Česká republika upravila svou migrační politiku tak, aby mohla přilákat a udržet zahraniční talenty.

V současnosti se však koncepce migrační politiky nevěnuje dostatečně potřebám moderní znalostní ekonomiky. Oproti jiným vyspělým státům, které si uvědomují význam migrace pro svůj rozvoj, zůstal český migrační rámec založený na zastaralých principech pocházejících z 90. let minulého století. Současný projekt digitalizace migrační politiky sice přesune papírové žádosti na obrazovku, ale zastaralé principy zachová.

Již dnes se potýkáme s vážným nedostatkem pracovníků. Nejvíce nám chybí kvalifikovaní pracovníci, zejména v oblastech strojírenství, elektrotechniky a vysoce kvalifikovaní IT specialisté a inženýři. Během poslední dekády měla Česká republika štěstí přilákat mnoho zahraničních investic do oblasti vývoje softwaru a některé již etablované korporace postupně zvyšovaly svou přítomnost. To vedlo k vyšší poptávce po IT specialstech. V tomto ohledu spolu s omezenou kapacitou univerzit, klesající demografickou křivkou a nedostatečným množstvím IT talentů se Česká republika od zbytku světa nijak výrazněji neodlišuje. Na druhou stranu jsme tradičně průmyslovou zemí a obdobně jako v technologickém sektoru i v oblasti průmyslu došlo k rozvoji, který vyžaduje dodatečnou pracovní sílu.

Jedním z klíčových ukazatelů kvality migračního systému je doba potřebná k získání pracovního povolení. I přes zavedení vládních programů ekonomické migrace se však celková doba relokace pohybuje v rozmezí tří až šesti měsíců, ve specifických případech může být i delší. Tato nepředvídatelnost a zdlouhavost procesu komplikuje rychlý přesun zahraničních talentů do země.

Samotný proces schvalování žádosti po jejím podání trvá v průměru 46 dnů. Ovšem například v Německu zabere rozhodnutí o vydání pracovního povolení pouze 21 dní, v Polsku dokonce jenom 14 dní.

Dalším klíčovým prvkem migrační politiky by měla být její předvídatelnost a jednoduchost použití, jak pro státní správu, tak pro klienty. To zahrnuje nejen délku platnosti pobytových povolení, ale také podmínky pro získání trvalého pobytu. V těchto ohledech má Česká republika stále co zlepšovat.

Migrační politika by měla být vnímána nejen jako bezpečnostní opatření, ale také jako nástroj pro podporu znalostní ekonomiky.

Ekonometrickým odhadem bylo spočítáno, že přijetí 15 tisíc nově příchozích vysoce kvalifikovaných pracovníků může přinést až 0,5 procenta růstu HDP České republiky.

Jedním z problémů současného systému je vlastní podání žádosti o pobytové oprávnění. Žádosti se zpravidla podávají na zastupitelských úřadech České republiky, které mají omezenou kapacitu. Kvůli převisu poptávky nad nabídkou termínů byly zavedeny kvóty, které se zároveň staly nástrojem regulace migračních toků. Taková regulace je ovšem slepá a nekoresponduje s potřebami ekonomiky. Pokud chceme migrační toky regulovat, pak bychom se měli zaměřit na aspekty zkušeností, dovedností, vzdělání a integrovatelnosti potenciálního migranta, nikoliv čistě na jeho národnost a štěstí v loterii o termín k podání žádosti.

Celkově by migrační politika měla být předvídatelná a zaměřená na potřeby moderní ekonomiky. Víze migrační politiky by měla být schopna identifikovat potřebné talenty pro transformaci České republiky na znalostní ekonomiku, zajistit rychlou relokaci a nabídnout výhody pro migrující osoby s cennými dovednostmi. Změny v migrační politice mohou být krokem směrem k větší mezinárodní konkurenceschopnosti a udržitelnému ekonomickému růstu. ■

Autor je specialista na globální pracovní migraci ze společnosti Petyovský & Partners





CENTR GROUP Energy s.r.o.

...aneb „dlouhodobě udržitelná energetika s cílem snížení energetické náročnosti a zvýšení energetické soběstačnosti“

Naším klientům nabízíme energetické služby v novém pojetí, služby, jejichž cílem je zefektivnit náklady na čerpání energií například v podobě snížení energetické náročnosti staveb či zajímavého energetického projektu se zaměřením na úspory.

A co patří mezi naše hlavní služby?

Poradenská činnost v oblasti energetických úspor

Nabízíme odborné studie a posudky energetického hospodářství, navrhujeme energetickou koncepci objektů veřejného i soukromého sektoru, od jednoduchých budov až po složité a technologicky náročné průmyslové areály.

Řešení energeticky úsporných projektů

Zajišťujeme projekční a inženýrskou činnost v investiční výstavbě, nabízíme kompletní projektovou přípravu daného záměru dle energetického auditu a zpracování projektové dokumentace ve všech stupních stavby. Energeticky úsporné projekty realizujeme formou dodávky na klíč, formou EC (Energy Contracting) nebo formou EPC (Energy Performance Contracting).

Optimalizace energetického hospodářství

Využíváme vysoce sofistikovaný nástroj pro aktivní servisní a energetický management, který účinně a dlouhodobě optimalizuje spotřebu energií a snižuje související finanční náklady a emise. Tento nástroj lze velmi efektivně využít i na sledování různých parametrů v rámci ESG.

Projekty Design & Build

Metoda řešení Design & Build představuje způsob realizace výstavbových projektů, kde jakožto smluvní partner přebíráme odpovědnost za projektovou přípravu, provedení stavby a následně za poskytování technického facility managementu. Ve spojení s energetickým managementem jsme tak schopni poskytnout záruku za dosažení cílových parametrů, které jsou ověřovány při reálném provozu budov či objektů po smluvně dohodnutou dobu.

www.centri.cz





1. Pernod Ricard zvažuje prodej Becherovky

Nápojová společnost Pernod Ricard zvažuje prodej české likérky Jan Becher – Karlovarská Becherovka. Francouzský výrobce lihovin hledá způsoby, jak zefektivnit své portfolio. S odvoláním na své zdroje o tom informovala agentura Bloomberg. Cenu likérky zdroje odhadují minimálně na 300 milionů dolarů (6,95 miliardy korun). Předpokládají zájem mezinárodních nápojových společností.

Společnost Pernod Ricard podle zdrojů Bloombergu spolupracuje s poradenskou a investiční firmou Centerview Partners, která se snaží zjistit zájem kupců o českou likérku. Ta v Karlových Varech produkuje bylinný likér Becherovka už přes 200 let. Francouzská firma likérku koupila v roce 1997.

Jednání podle zdrojů stále probíhají a není jisté, zda vyústí v transakci. Pernod Ricard zvažuje i další odprodeje ze svého portfolia více než 240 značek. Na konci minulého měsíce Bloomberg informoval o možném prodeji portfolia vín. Pernod Ricard je po firmě Diageo druhý největší výrobce lihovin na světě.

2. EPH zahájil výstavbu plovoucí elektrárny

Energetický a průmyslový holding podnikatele Daniela Křetínského zahájil na jezeře Ostsee u německé Chotěbuzi výstavbu největší plovoucí solární elektrárny v Německu. Elektrárna bude mít výkon 29 megawattů, což umožní vyrábět elektřinu odpovídající roční spotřebě 8250 domácností. Systém plovoucích fotovoltaických elektráren chce skupina zprovoznit ve druhé polovině příštího roku.

Výstavbu plovoucí elektrárny bude mít na starosti společnost EP New Energies, která do skupiny EPH patří. Plovoucí solární elektrárna bude patřit mezi pět největších plovoucích solárních zdrojů v Evropě. Projekt bude kombinovat fotovoltaiku, větrnou energii a tepelnou energii z jezera.



3. Německu hrozí nedostatek plynu

Německo musí urychlit výstavbu infrastruktury pro dovoz plynu, aby se vyhnulo omezení dodávek. Týdeníku WirtschaftsWoche to řekl

Markus Krebber, generální ředitel největší energetické společnosti v zemi RWE. Dodal, že riziko prudkého růstu cen energií nebylo zcela zažehnáno.

„V plynové soustavě nemáme žádnou rezervu,“ řekl Krebber. „Pokud nastane velmi chladná zima nebo dojde k přerušení dodávek, může to vést k velmi kritickým situacím – a v důsledku toho k nedostatku a výrazně vyšším cenám,“ dodal.

Plynové zásoby v Německu přitom vstupují do topné sezony na rekordní úrovni 96,55 procenta. To v porovnání s loňskem představuje mnohem komfortnější pozici.



4. Zastropování energií vyjde na 50 miliard

Náklady na zastropování cen energií v letošním roce vyjdou podle současných odhadů přibližně na 50 miliard korun. To je zhruba polovina částky, kterou vláda původně předpokládala. Vyplývá to z prohlášení ministerstva průmyslu a obchodu.

Ke snížení nákladů pomohl zejména pokles cen energií na trhu. Cenové stropy platí po celý letošní rok. O jejich platnosti pro příští rok vláda dosud

definitivně nerozhodla, předpokládá se však, že budou zrušeny.

Vláda zavedla cenové stropy na elektřinu a plyn kvůli prudkému zdražení komodit na trhu. Stropy byly stanoveny na 6000 korun za jednu MWh elektřiny a 3000 korun za jednu MWh plynu.



5. ČNB: Sazby mohou klesnout ještě letos

Členové bankovní rady ČNB se shodují v tom, že začátek snižování úrokových sazeb bude muset být pozvolný. Nevyklučují přitom první pokles ještě do konce roku, vyplývá ze záznamu ze zářijového jednání bankovní rady.

Viceguvernér ČNB Jan Frajt nevyloučil zásadní diskusi o prvním snížení úrokových sazeb už na listopadovém jednání bankovní rady. Zároveň ale zdůraznil, že je třeba při uvolňování měnové politiky postupovat opatrně, protože je třeba brát ohled na riziko růstu inflačních očekávání.



JE ČAS NA ZMĚNU S PKF APOGEO.

Čas na změnu v účetnictví



Proč udělat změnu s námi?

- Standardně reagujeme na dotazy a požadavky do 24 hodin.
- Zajistíme kontinuální poskytování sjednané služby.
- Dokážeme pružně reagovat na požadavky našich klientů, zvládneme se přizpůsobit vaší velikosti i jejímu vývoji.
- Naši pracovníci se soustavně školí, aby byli odborníky ve svém oboru, a nabyté znalosti si vzájemně předávají.
- Díky odbornosti celé naší poradenské skupiny jsme schopni nabídnout dílčí i komplexní služby v rámci našeho oboru.

Čas na změnu v daních



Proč udělat změnu s námi?

- Sledujeme nejnovější judikaturu a trendy v oblasti daní. Náš úspěšný specializovaný sporový tým při Vás bude stát při jednáních se správcem daně.
- Jsme tým profesionálů, který má za cíl ušetřit našim klientům nejen peníze, ale zejména čas a nervy.
- Nalézáme řešení i tam, kde ostatní již žádné řešení nevidí.
- Díky individuálnímu přístupu a s pomocí znalosti aktuální daňové a účetní legislativy, odstraníme neefektivitu v daňové a účetní oblasti.

Čas na změnu v auditu



Proč udělat změnu s námi?

- Vážne komunikace s auditorem – my ji vnímáme jako základ každého auditu.
- Osobní přístup ke klientům je pro nás samozřejmostí.
- Realizace auditu efektivně a dle odsouhlaseného harmonogramu.
- Máme zkušenosti při aplikaci jednotlivých standardů nebo zachycení speciálních operací dle IFRS.
- Jsme Vám po boku všude tam, kde je potřeba nezávislého odborníka, který pro vede ověření vybraných veličin nebo procesů.

Čas na změnu ve mzdách



Proč udělat změnu s námi?

- Ubereme Vám starosti, přidáme kvalitu.
- Díky týmu dokážeme efektivněji kombinovat požadované dovednosti.
- Jsme specialisté v oboru – legislativu máme v malíčku.
- Můžete se na nás vždy spolehnout – poradíme, pomůžeme vyřešit.
- Neustále se vzděláváme a sledujeme veškeré legislativní změny.
- Využíváme moderní systémy a digitalizaci, takže pracujeme rychleji.
- I mzdy Vás s námi budou bavit, a hlavně přijdou vždy zaměstnancům v čas a v pořádku.

Čas na změnu v transakcích



Proč udělat změnu s námi?

- O naše zkušenosti se můžete opřít.
- Jsme odborníci na holdingové restrukturalizace a řešení nástupnictví v podnikání.
- Pomáháme spravovat složité struktury a nastavujeme převodní ceny.
- V rámci M&A Vás provedeme nákupem a prodejem firmy.
- Nastavíme zaměstnanecké akciové programy, aby to klapalo.
- Poradíme při milnicích v rámci změn Vašeho businessu.



Řemeslníci nejsou a nebudou

V Česku chybí téměř sto tisíc řemeslníků a stavebních dělníků. A bude hůř. Odvětví potřebuje zjednodušit rekvalifikace, více zahraničních pracovníků a nové technologie.

– TEXT – Radek Novotný – FOTO – Lukáš Biba

Než vaše dítě začne studovat na univerzitě, mělo by se pořádně zamyslet nad tím, jestli by nebylo výhodnější vyučit se třeba instalatérem, jejich výdělky slušně rostou. Takové doporučení pronesl před devíti lety americký miliardář a bývalý starosta New Yorku Michael Bloomberg, který sám absolvoval dvě prestižní americké univerzity. Nejen Spojené státy, ale většinu ekonomicky vyspělých zemí světa totiž už řadu let trápí nedostatek instalatérů, elektrikářů, klempířů a dalších řemeslných profesí.

V nejbohatších státech chybějící řemeslníky a kvalifikované stavební dělníky nahrazují do značné míry přistěhovalci z bývalých kolonií nebo chudších okolních států. I Češi často jezdí hojně pracovat do Německa či

Obory s nejvyšším počtem chybějících pracovníků v roce 2030 (v ČR)

řemeslníci a kvalifikovaní pracovníci hlavní stavební výroby	52 800
malíři a příbuzní pracovníci, pracovníci povrchového čištění budov	32 600
montážní dělníci výrobků a zařízení	32 100
obsluha pojízdných zařízení	30 500
kuchaři (kromě šéfkuchařů), pomocní kuchaři	28 800
čišníci, servírky, barmani a příbuzní pracovníci	24 400
analytici a vývojáři softwaru a počítačových aplikací	23 600
mistři a příbuzní pracovníci v oblasti těžby, výroby a stavebnictví	22 200
technici ve fyzikálních a průmyslových oborech	19 500
specialisté ve výrobě, stavebnictví a příbuzných oborech	19 300

Zdroj: Boston Consulting Group & Aspen Institute Central Europe, 2022

Nejen Spojené státy, ale většinu ekonomicky vyspělých zemí světa už řadu let trápí nedostatek instalatérů, elektrikářů, klempířů a dalších řemeslných profesí.

Rakouska. U nás se ale tyto nedostatkové profese ani zdaleka nedaří nahrazovat migrací z východní Evropy nebo Asie. Stavební řemeslné profese jsou tak nejčastěji chybějícím povoláním na trhu práce. Tvoří asi třetinu všech neobsazených pozic.

Podle Pavla Ševčíka, technického ředitele Svazu podnikatelů ve stavebnictví, se bude situace v budoucnu jen zhoršovat. To předpovídá i analýza vývoje pracovního trhu konzultační firmy Boston Consulting Group, která odhaduje, že v roce 2030 bude v Česku chybět přes sto tisíc řemeslníků a kvalifikovaných stavebních pracovníků. „Je to reálný scénář. Obávám se, že za sedm let můžeme stávající průšvih ztlumit jen částečně,“ myslí si Petr Ondrášek, analytik stavebně poradenské firmy CEEC Research. Hrozí tak, že se výstavba a opravy domů a bytů zpomalí a prodraží ještě výrazněji než dosud.

Řemeslník nejdřív za půl roku

Lidé ovládající nějaké řemeslo na trhu chybí i přesto, že stavebnictví kvůli drahým hypotékám a vysoké inflaci od poloviny minulého roku klesá. Ve druhém čtvrtletí roku se například bytová výstavba meziročně snížila o více než čtvrtinu. Přesto stavební a řemeslnické firmy nepropouští a spíš se snaží nabírat nové pracovníky, protože předpokládají, že se propad odvětví bude postupně tlumit, a zároveň proto, že jim lidé i za stávající situace chybí.



„Kvalifikovaných kandidátů, kteří jsou pro naše podnikání klíčoví, je stále na trhu nedostatek. Zaměstnanci přecházející z jiných oborů takovou kvalifikaci opravdu nezískají během pár týdnů,“ říká personální ředitelka Skanska Central Europe Slavomíra Sedláčková.

Stavebním firmám a živnostníkům ale přibývají rekonstrukce a úpravy domů. V druhém čtvrtletí roku to bylo meziročně o 14 procent více. Řada lidí také kvůli zdražování stavebních materiálů i prací staví a rekonstruuje vlastníma rukama s pomocí řemeslníků. To potvrzují i stavební poptávkové portály.

„Zvyšuje se zájem o dílčí práce, o malíře, podlaháře nebo renovace oken. Zároveň roste poptávka po úsporách energie, jako je zateplení fasády nebo instalaci rekuperace,“ říká Martin Ekrt, výkonný ředitel NejŘemeslníci.cz.

Zvýšení poptávky v této oblasti bylo vyvoláno nejen zdražováním elektřiny a plynu v minulých dvou letech, ale také navýšením dotačních programů, zejména Nová zelená úsporám. „U nás jsou nejvíce poptáváni řemeslníci a firmy realizující izolace, výměnu oken a dveří. Obrovský nárůst zaznamenáváme u klimatizační techniky a žádány jsou i práce spojené s instalací žaluzií a jiné stínící techniky,“ popisuje Otto Kočí, ředitel ePoptávka.cz.

Mladí touží spíše po kancelářské profesi než řemesle. Přitom pokud u manuální práce vydrží pár let a založí si živnost, vydělají si často mnohem víc než v kanceláři.

Díky dotacím se poptávka na tomto portálu meziročně zvýšila na více než dvojnásobek. Do konce roku pak Kočí očekává další nárůst zájmu v souvislosti s novým kolem programu Nová zelená úsporám a také Oprav dům po babičce. Kvůli kombinaci návalu práce a nedostatku lidí tak přes snižování vysoké inflace dál zdražují stavební a řemeslné práce, meziročně je to v průměru zhruba o 15 procent.

Hlavní bolestí stavebnictví jsou zejména dlouhodobě těžko obsazované řemeslné pozice. Mezi ně patří zejména elektrikáři, pokrývači, klempíři či tesaři, ale také svářeči, instalatéři, obkladači, zedníci nebo malíři.

Podle Jiřího Halbrštáta, manažera náboru personální agentury ManpowerGroup, kvůli nedostatku kvalifikovaných dělníků v řadě oblastí klesá kvalita prováděných prací a prodlužuje se jejich realizace. Zejména kvalitní řemeslníci si tak mohou vybírat práci a u zákazníka se většinou objeví až za několik měsíců. Ideální doba na objednání je proto podle Kočího půl roku předem.

„Ovšem jako fyzická osoba budete mít často problém vůbec někoho sehnat, protože kapacity kvalitních řemeslníků odsávají z trhu velké stavební firmy,“ dodává Petr Hána, ředitel oddělení pro stavebnictví a nemovitosti poradenské firmy Deloitte.

Společenské stigma

Řemeslníci a kvalifikovaní dělníci v Česku chybí z několika důvodů. „Jedním z nich je pohrdání společnosti manuální prací, něco ve smyslu ‚kdo se učí řemeslu, musí být hloupý‘. Souvisí s tím i podpora všeobecného vzdělávání na úkor odborného. Také jsou velké nedostatky v prezentaci stavebnictví,“ myslí si Ševčík ze Svazu podnikatelů ve stavebnictví.

S tím, že řemeslné pozice nemají v očích veřejnosti příliš pozitivní obraz, souhlasí i další odborníci. „Nikdo nechce, aby byly jeho děti vyučení lidé bez maturity a pracovali na stavbě třeba jako zedníci. Proto je potřeba udělat ze stavebnictví prestižní obor,“ říká Hána. Lidé ovládající řemeslo chybí podle Kočího i proto, že jde často o fyzicky náročnou práci, proto mladí raději volí kancelářské pozice.

Řada tuzemských fachmanů rovněž jezdí za lepším výdělkem na Západ, ale nahradit je pracovníky ze zahraničí je obtížné. Více než polovina stavebních firem považuje podle průzkumu CEEC českou migrační politiku za příliš přísnou.

Dalším důvodem nouze o řemeslníky je stárnutí populace. „Každý rok odejde do důchodu o 40 tisíc lidí víc, než jich vyjde ze škol. Ve starší generaci jsou silněji zastoupené řemeslné profese, takže ty ubývají nejrychleji,“ zmiňuje Halbrštát. Podle Ekarta má Česko třikrát méně absolventů, než by stavebnictví potřebovalo. Podle průzkumu CEEC tak zhruba devět z deseti stavebních firem v současnosti postrádá absolventy stavebních oborů, zejména právě těch řemeslných.

Souvisí to i se zvyšováním vzdělání ve společnosti. Od roku 2004 klesl počet všech žáků na středních školách o pětinu, na učebních oborech ale dokonce o třetinu, zároveň se zvedl počet studentů vysokých škol. Stále více mladých tak po střední škole ve vzdělávání pokračuje. Přesto Česko patří k zemím s nejnižším podílem

Počet volných pracovních míst nejčastěji chybějících profesí (k 31. 8. 2023, v ČR)

34 % nejčastěji chybějících profesí tvoří řemeslníci a dělníci ve stavebnictví

profese	počet volných pracovních míst
montážní dělníci výrobků a zařízení	28 645
dělníci v oblasti výstavby a údržby budov	21 670
řidiči nákladních automobilů, tahačů a speciálních vozidel	12 010
kuchaři	10 480
svářeči	6 959
zedníci	6 655
pomocní skladníci	4 267
seřizovači a obsluha obráběcích strojů	4 156
obsluha strojů na výrobu, zpracování výrobků z pryže, plastu	4 125
zámečníci	3 227
pomocní dělníci ve výrobě	3 157
číšníci a servírky	3 087
řidiči motocyklů a automobilů (kromě nákladních)	2 919
betonáři, železobetonáři	2 630
manipulační dělníci ve výrobě	2 220
kvalifikovaní stavební dělníci hlavní stavební výroby	2 127
mechanici a opraváři motorových vozidel	1 972
strojirenské kovodělníci	1 817
švadleny, šičky, vyšivači	1 730
řidiči autobusů, trolejbusů a tramvají	1 554
elektromechanici	1 462
ruční balíči, plnič a etiketovači	1 431
mechanici a opraváři zemědělských, průmyslových strojů	1 371
malíři a lakýrníci	1 333
stavební montéři (kromě montérů suchých staveb)	1 123
truhláři a stavební truhláři	1 104
brusící nástrojů a kovů	1 072
instalatéři	513
obkladači	284

Zdroj: MPSV

Mzdy kvalifikovaných dělníků jsou i přes jejich nedostatek nízké. Třeba nedostatkoví klempíři a pokrývači berou jen 32 200 korun hrubého.

absolventů vysoké školy. V populaci ve věku 25 až 34 let ji má za sebou 35 procent lidí, průměr EU je 42 procent a v řadě zemí západní Evropy je to i přes 50 procent. K tomu bude podle Miroslava Hřebeckého, programového ředitele poradenské organizace zaměřené na vzdělávání EDUin, postupně přirozeně směřovat i Česko.

Další potíž je v tom, že zhruba polovina absolventů řemeslného oboru začne po škole pracovat v jiném oboru. „Řemeslník se musí praxi pořádně naučit, což trvá až pět let, během nichž si příliš nevydělá. V tomto období pak dochází k největšímu úbytku. Kluci po čase obvykle odejdou, třeba doplňovat zboží do nějakého supermarketu, kde jim dají o pět tisíc víc,“ říká Pavel Žatečka, výkonný ředitel Cechu malířů, lakýrníků a tapetářů ČR.

Mzdy v řemeslnických profesích jsou totiž i přes nedostatek lidí v oboru stále nízké. Třeba nedostatkoví klempíři a pokrývači berou podle portálu Platy.cz jen 32 200 korun hrubého. „Je to namáhavá práce za nízké mzdy. Skoro polovina zaměstnanců na kvalifikovaných řemeslných pozicích je tak nespokojená, demotivovaná a frustrovaná,“ říká expert na pracovní trh ze společnosti LMC Tomáš Ervín Dombrovský.

Ne všichni lidé s řemeslnými dovednostmi ale berou tak málo. Uvedená čísla se vztahují jen na zaměstnance. Živnostníci si podle Ekarta běžně přijdou měsíčně na 50 až 60 tisíc korun. Pokud se řemeslníkovi podaří založit firmu a zaměstnat pár kolegů, běžně si vydělá i přes sto tisíc. Jenže k tomu nutné dovednosti se ve školách moc neučí.

Místo učňovských oborů technická lycea

I proto plánuje ministerstvo školství proměnu středního školství do systému. Známy je zatím jen v hrubých obrysech. Ministerstvo chce například snížit množství více než 280 oborů na několik desítek, přičemž řada z nich by se měla spojit do jednoho širšího. Vznikl by tak například obor „stavební řemesla“, který by zahrnoval tesařskou, pokrývačskou nebo klempířskou profesi. „Odborné vzdělávání bude také všeobecněji zaměřeno,

aby i truhlář nebo instalatér, který si chce založit firmu, měl znalosti třeba v oblasti daní a účetnictví," popisuje mluvčí ministerstva školství Tereza Fojtová. Některé učební obory, o které dnes není příliš zájem, se úplně zruší. Naopak se budou posilovat gymnázia a technická lycea. Podle Fojtové je nyní poměr všeobecných a odborně zaměřených středních škol 40 ku 60 a nově by to mělo být 50 na 50.

Tato změna se ale zástupcům byznysu nelíbí. „Myslím si, že více gymnázií a rušení odborných škol je špatný směr. Za chvíli si každý cech bude muset zřídit svoji řemeslnou školu," myslí si Peter Vavrda, ředitel výrobce izolačních nátěrů Alpha Czech. Změn se obává také Svaz podnikatelů ve stavebnictví. „Pokud tato vláda prohlašuje, že je zapotřebí realizovat energetické úspory, dokončit páteřní dálniční síť, připravuje výstavbu vysokorychlostních

trati a má v úmyslu zahájit výstavbu nových jaderných zdrojů, tak tvrdíme, že bez řemeslníků a technicky vzdělaných odborníků to nepůjde," říká Ševčík.

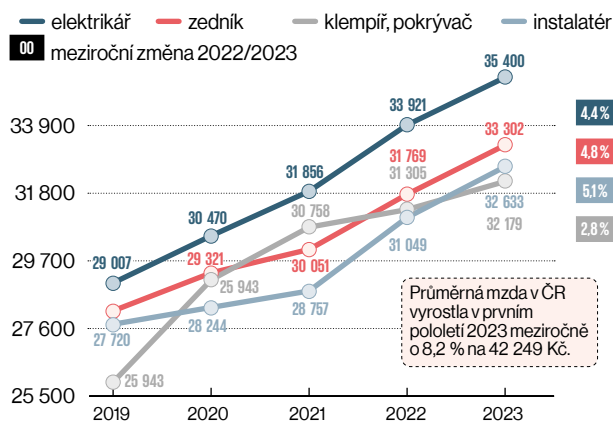
Hřebecký z organizace EDUin s plánovanými změnami vesměs souhlasí. Redukce oborů i jejich sdružování do všeobecnějších podle něj odpovídá evropským trendům. Potřeba je také větší souhra státu, škol a firem při podpoře duálního vzdělání, tedy úzkého propojení teorie a praxe. „To je takový yetti. Všichni o tom mluví, ale nikdo to pořádně neviděl," říká Hřebecký.

Zároveň navrhuje další úpravy, například aby se učiliště z velké části přetvořila na centra celoživotního vzdělávání s kurzy pro dospělé. Ty už některé odborné školy nabízejí a evidují o ně vysoký zájem.

Nedostatek lidí by částečně mohl vyřešit nástup nových technologií. Například výrobce stavebních materiálů Wienerberger nebo developer Skanska vyzkoušely na běžných stavbách zdíciho robota, ve stavebnictví i na řemeslných učilištích se také rozjíždí využívání 3D tiskáren nebo virtuálních trenažérů. „Je to jeden z trendů. Robotické technologie můžou snížit množství lidí na stavbách až o polovinu," odhaduje Ondrášek z CEEC.

Nástup robotů ve stavebnictví je ovšem pozvolnější než například ve výrobním sektoru. V krátkodobém horizontu bude proto podle Halbrštáta potřeba posílit pracovní nábor ze zahraničí. Nedávno vláda schválila zvýšení přísných kvót na příchod kvalifikovaných cizinců ze zemí východní Evropy a Asie o 20 tisíc ročně. Firmy to sice vítají, ale dodávají, že potřebují mnohem víc pracovníků. Podle Ondráška české stavebnictví pro příští roky nemá rychlejší a účinnější řešení, jak nahradit chybějící pracovníky. „Stavební firmy také budou muset lépe zaplatit chybějící lidi," dodal analytik. ■

Vývoj průměrné měsíční mzdy vybraných řemeslných profesí (v Kč, v ČR)



Pozn.: jde o hrubý plat zaměstnanců, živnostníci nejsou zahrnuti
Zdroj: Platy.cz

inzerce

VISA | Nejlepší banka 2023

VISA | Nejlepší pojišťovna 2023

Hospodářské noviny letos již po patnácté vyhlásí vítěze průzkumu **Visa Nejlepší banka** a **Visa Nejlepší pojišťovna**.

Děti se na řemeslo nehrnou, zájem mají až dospělí. Na rekvalifikaci se hlásí i vysokoškoláci

– TEXT – Radek Novotný – FOTO – Lukáš Biba

Firmám chybí absolventi řemeslných oborů. Mladé odrazují nízké nástupní platy, proto často přecházejí k rozvozovým službám nebo do fastfoodů. „Ovšem pokud je to aspoň průměrně schopný kluk nebo holka a vydrží pár let pracovat, pak si může založit živnost nebo vlastní malou firmu a plat se znásobí. Může si vydělávat i dost přes sto tisíc měsíčně, to je už dnes u soukromníků naprosto běžné,“ říká ředitel Střední odborné školy Jarov Miloslav Janeček. Vysoké výdělky podle něj lákají stále více i „bílé límečky“ s vysokoškolským titulem, které už nebaví jejich zaměstnání a chtějí pracovat manuálně.

V kterých oblastech podle vaší zkušenosti nejvíc chybí řemeslníci?

Z řemesel, která jsou nějakým způsobem navázaná na naši školu, v tuto chvíli rozhodně nejvíc chybí svářeči, což ale zároveň není klasický učební obor. V rámci naší školy máme svářečskou školu, protože žáci několika řemesel musí projít svářečským kurzem. Pak také hodně chybí všechna střechařská řemesla, to znamená hlavně pokrvači, klempíři, částečně i tesaři. Zájem je ale také o absolventy nižších kategorií středního odborného vzdělání. Stavební firmy nám říkají, že ani pomocní dělníci nejsou.

Absolventy stavebních oborů postrádá podle průzkumu společnosti CEEC devět z deseti stavebních firem. Čím to je podle vás způsobené?

Jednak na tyto školy chodí málo mladých a absolventů je pak nedostatek. Další důvod je ten, že lidé se vyučí, ale pak nedělají v oboru. Při dnech otevřených dveří říkáme rodičům, že je potřeba dopředu přemýšlet, aby jejich dítě vybrané řemeslo aspoň trochu bavilo, což bohužel v deváté třídě málokdo ví, protože v České republice prakticky neexistuje kariérové poradenství. Nedá se to ale vyčítat základním školám, protože ty mají spoustu jiné práce. Každopádně kariérové poradenství na druhém stupni základní školy chybí, proto bohužel absolvuje spousta dětí obor, který je nebaví. Vybrali jim ho rodiče, a když se



Na druhém stupni základních škol chybí kariérové poradenství, proto bohužel absolvuje spousta dětí obor, který je nebaví.

dětí zeptám, co by dělaly raději, často chtějí třeba jezdit s kamionem. Odhaduju, že do vystudovaného oboru pak nenastoupí i více než polovina absolventů.

Často se také stává, že člověk dostane výuční list z nějakého řemesla, nemá žádnou praxi, a když se nechá zaměstnat, firma mu dá naprosto minimální plat. Když potom kluk dostane nabídku, aby šel rozvážet s dodávkou jídla nebo balíky, a dají mu o 10, možná i 15 tisíc korun víc, tak je ztracený. Většinou se už do svého oboru nikdy nevrátí. Tohle nemá řešení. Přinutíte tu firmy, aby dala začínajícímu řemeslníkovi víc? Nedají mu víc, protože ten kluk jim ze začátku příliš nevydělá. Kdyby ale zatnul zuby, vydržel pár let a stal se z něj dobrý řemeslník, pak už jeho odměna poroste. Když bude řidičem, tak zůstane pořád na přibližně stejné úrovni.

Takže nástupní plat je velký problém, který mladé od řemesel odrazuje?

Tím jsem si naprosto jistý. Na druhou stranu dobré podmínky mají absolventi řemeslných oborů, kteří nastoupí do nějaké rodinné nebo spřízněné firmy.

Anebo si sami založí živnost?

Ano, ale těsně po vyučení na to ještě nemají. Ovšem pokud je to aspoň průměrně schopný kluk nebo holka a vydrží pár let pracovat, pak si může založit živnost nebo vlastní malou firmu, nabalí na ni pár dalších řemeslníků a plat se znásobí. Může si vydělávat i dost přes sto tisíc



„Nedostatek řemeslníků není problém jenom České republiky nebo celé Evropy, platí to i v řadě dalších zemí celého světa. Spousta našich řemeslníků proto odchází pracovat do zahraničí,“ říká ředitel Střední odborné školy Jarov **Miloslav Janeček**.

měsíčně. Takové výdělky jsou dnes u soukromníků už naprosto běžné. Když si chce člověk vydělávat i na dnešní dobu hezké peníze, už se nemusí stát právníkem nebo něčím podobným, ale stačí, když se vyučí řemeslo a tomu se opravdu věnuje. Nedostatek řemeslníků ale není problém jenom České republiky nebo celé Evropy, platí to i v řadě dalších zemí celého světa. Spousta našich řemeslníků proto odchází pracovat do zahraničí. Pohraničí je v tomto ohledu v podstatě vyluxované.

Podle průzkumu personální agentury Hofmann nedokončí některé učební obory i více než třetina dětí. Odpovídá to realitě v řemeslných oborech?

Bohužel nejspíš ano. Naše škola má na začátku školního roku přes 1500 žáků. V průběhu každého školního roku odejde z různých důvodů kolem 170 žáků. Několik málo jedinců i vyloučíme, protože mají problémy třeba s chováním nebo docházkou, ale většina z nich přestane chodit sama. Začnou si vydělávat například ve fastfoodu nebo něčem podobném.

Jak vyřešit nedostatek řemeslníků v Česku?

Hlavně by bylo potřeba zvýšit nástupní platy.

Když na pracovním trhu chybí nějaká profese, měly by se výdělky v tomto odvětví zvyšovat přirozeně.

Také se zvyšují.

Z dat ale vyplývá, že se ve stavebnictví obecně, ale i jednotlivých řemeslnických oborech zvyšují pomaleji, než je celorepublikový průměr.

Ale dobří řemeslníci, kteří si založí živnost nebo malou firmu, si cenu svých zakázek zvyšují velice slušně.

Co pro zvýšení zájmu o řemeslné obory mohou dělat školy?

Snažíme se, aby o nás bylo co nejvíc slyšet. Spolupracujeme s Prahou 9, takže už řadu let k nám chodí z této části města základní školy, které nemají svoje dílny, na polytechnickou výchovu. V průběhu školního roku u nás vyzkouší řadu řemesel.

Ministerstvo školství teď připravuje změnu školského systému, který se hodně dotkne středních odborných učilišť a škol. Chce snížit množství učňovských oborů, některé sdružit do univerzálnějších a zároveň posílit kapacity na technických lyceích. Co tomu říkáte?

Přiznám se, že to nesleduji příliš podrobně, protože jsem už životem poučený, že různých podobných nápadů bylo za minulé desítky let kvantum a jenom malý zlomek z nich se nakonec podařilo zrealizovat. Proto příliš nevěřím, že by se nyní něco takového podařilo. Myslím si ale, že snížit počet žáků na učebních oborech a zvýšit počet žáků na technických lyceích není příliš proveditelné, protože řada dětí není schopna takové vzdělání zvládnout. Naprosto ale souhlasím, že je potřeba udělat revizi a změnit naše vzdělávání. Je třeba, aby školy měly větší samostatnost, aby mohly pružněji reagovat na moderní technologie a nečekaly na to, až se to změní v rámcovém vzdělávacím programu. Určitě by se dalo dlouze diskutovat a asi i realizovat snížení počtu oborů. Také si dovedu představit, že by se některé obory spojily, například truhlář a tesař by mohl být jeden obor, možná i malíř s podlahářem neboli jakési dokončovací práce na stavbách. Z určitého úhlu pohledu by to šlo realizovat i u oborů obkladač a instalatér. To je dneska nesmírně žádané. Řada zedníků, kteří se věnují obkladačskému řemeslu, si dělá rekvalifikaci na instalatéra anebo obráceně vyučený instalatér si dělá rekvalifikaci na obkladače, aby mohl udělat celou zakázku.



Zvýšili jsme počty rekvalifikačních kurzů. Přesto máme daleko víc zájemců, než jsme schopni přijmout.

Jaký je zájem o rekvalifikace dospělých na řemeslnických oborech?

Máme daleko víc zájemců o rekvalifikace neboli dnes správně profesní kvalifikace, než jsme schopni realizovat. Zvýšili jsme počty kurzů, ale už nejsme schopni přidávat další. Velice často k nám přicházejí lidé s vysokoškolským vzděláním, kteří chtějí přejít na řemeslo. Například před časem přišel člověk, který dělal ajťáka v nějaké bance, ale

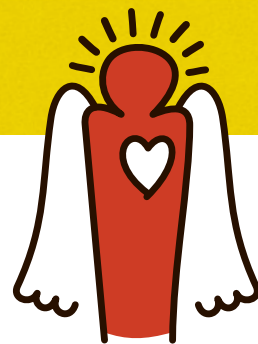
u nás se přihlásil na kurz malíře s tím, že toto povolání byl jeho celoživotním snem. Kurzem úspěšně prošel, už pár let dělá malíře a věnuje se specialitám, jako jsou benátské štuky a podobně. Dneska prý vydělává srovnatelně, jako když byl ajťákem, ale dělá práci, která ho baví. Když k nám přišel, bylo mu kolem 40 let a říkal, že mu už ve výpočetní technice trochu ujíždí vlak. Každá škola našeho typu, která dělá rekvalifikace, vám potvrdí, že mají strašně moc zájemců a že nejsou schopny všechny přijmout.

Podle odhadu studie Boston Consulting Group bude v Česku v roce 2030 chybět téměř 100 tisíc řemeslníků a dalších pracovníků ve stavebních oborech. Směřuje podle vás vývoj skutečně tímto směrem?

To asi dnes nikdo není schopný říct přesně. Záleží na spoustě okolností, hlavně na migrační politice. Jde o to, kolik zvláště těch jednoduchých řemesel budou dělat zahraniční pracovníci. Může se to i postupně obrátit. Dám příklad z jednoho našeho oboru. Když jsem v roce 2008 nastoupil na naši školu, vypadalo to, že učební obor kominík úplně skončí. Byli jsme poslední škola v republice, kde se tento obor učil, a měli jsme v ročníku tak dva tři kluky. Byl i tlak ze strany ministerstva školství, aby se ten učební obor zrušil. O pár let později ale došlo ke změně legislativy a přišly povinné revize spalinových cest. Kominíci měli najednou strašně moc práce, ubývali staří kominíci a noví nepřicházeli, takže ti zbývající vyšponovali ceny. Veřejnost si začala všimnout, že najednou souseď kominík má nové auto, nově opravený barák a nově jezdí na dovolené, takže nám kluci na tomto učebním oboru zase začali přibývat a po dvou letech začaly obor kominík otevírat i další školy po republice.

Na stavbách začínají pracovat roboti místo zedníků, stále častěji se také staví z prefabrikátů vyrobených strojově v továrnách. Do jaké míry může podle vás automatizace nahradit řemeslníky?

Částečně může, ale nebude to všespásné. Když se začaly stavět paneláky, také existovaly odhady, že zedníci už pomalu nebudou potřeba. Každopádně technologie jdou všude dopředu. Technika řemeslníkům výrazně pomáhá a může do budoucna i omezit jejich potřebu, roboti mohou pomoci stavět velké objekty, na druhou stranu hodně lidí chce bydlet v něčem, co se vymyká, co není postavené podle šablony. A také je potřeba opravovat. Pro šikovného a pracovitého zedníka bude v následujících několika generacích práce dost. ■

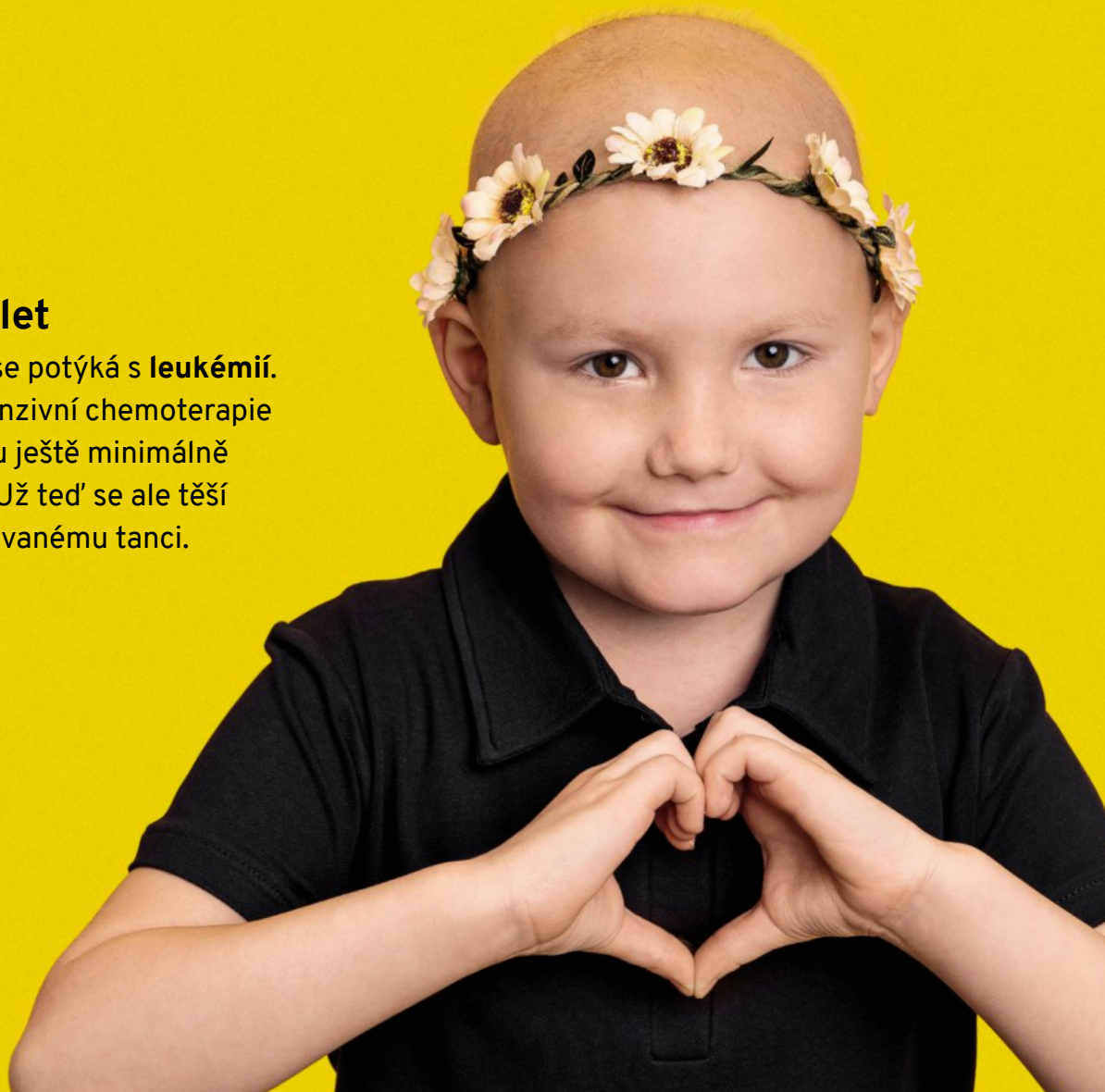


Nadace Dobrý anděl posílá vaše
příspěvky rodinám vážně nemocných

DO POSLEDNÍHO HALÉŘE

Izabelka, 7 let

Od srpna 2021 se potýká s leukémií. Podstupuje intenzivní chemoterapie a má před sebou ještě minimálně další rok léčby. Už teď se ale těší na návrat k milovanému tanci.



Pomáhejte dětem i rodičům s vážným onemocněním.

www.dobryandel.cz

ROZHOVOR

-TEXT- Radek Novotný

-FOTO- Lukáš Biba

Pavel
SKŘIVÁNEK

zakladatel a majitel jazykové agentury Skrivanek Holding

Cizí jazyk se dá ovládnout rychle, talentovanému stačí i jeden rok

S výukou jazyků měl zpočátku velké problémy, postupně si ale Pavel Skřivánek udělal státní zkoušky ze čtyř cizích jazyků a krátce po sametové revoluci rozjel vlastní překladatelskou a tlumočnickou firmu. Skřivanek Holding, který má pobočky v 15 zemích včetně USA, dnes patří podle výzkumné společnosti CSA Research mezi padesátku největších jazykových agentur na světě. A i přes nástup internetových překladačů firma díky novým službám a technologiím stále roste.

Například nové multimediální oddělení získalo během jediného roku 10procentní podíl na téměř 600milionových tržbách společnosti. Tato divize se zaměřuje na překládání videoher, titulků pro filmové platformy Netflix a Disney+ nebo vytváří voiceover, tedy mluvený komentář k videu. „Ten jsme už dnes schopni vytvořit díky umělé inteligenci k nerozeznání od normálního lidského hlasu, a navíc s minimálními náklady,“ říká Skřivánek, majitel holdingu, který překládá a tlumočí i pro OSN či Evropskou komisi. V rozhovoru mluví také o tom, jak umělá inteligence ovlivňuje překládání, proč Češi zaostávají v rámci Evropské unie v jazykových dovednostech či jak se nejlépe naučit cizí jazyk.

Jak jste se dostal ke studiu cizích jazyků? Táhly vás už od dětství?

Narodil jsem se ve Vyškově u Brna a už tenkrát před revolucí se tam dala chytit rakouská televize. Chtěl jsem jí rozumět. Další důvod, proč jsem se začal učit německy, byl ten, že jsme měli tetu, respektive kmotřenku maminky ve Vídni a byla šance ji navštívit. Byla to odsunutá Němka a chtěl jsem se s ní dorozumět. Chodili jsme s bratrem na hodiny němčiny k panu profesorovi, který z politických důvodů nesměl vyučovat, dělal na vrátnici a tajně vyučoval němčinu. Mně to nejdřív katastrofálně nešlo, hlavně gramatika. Ale nakonec jsem ve Vídni překládal ostatním já, takže tlumočnické schopnosti jsem nějak pochytil.

Kolik dnes ovládáte jazyků?

Na gymnáziu nás drtili ruštinu. Vysokou školu jsem měl studovat v Sovětském svazu, nakonec jsem ale šel na zahraniční obchod na VŠE do Prahy a tam jsem si přibral

ještě francouzštinu a angličtinu a udělal si ze všech čtyř jazyků státnici. Momentálně se učím španělsky.

Co vás přimělo k založení jazykové agentury?

Po vysoké škole jsem vzal práci v zahraničním obchodu. Měl jsem mít na starosti obchod s textilem, ale pak mi naložili plného formana vzduchovek a řekli, ať je s kolegou jedeme prodat na východní Slovensko. Pochopil jsem, že to není práce pro mě, navíc za plat 4500 korun hrubého, což bylo 3500 čistého, a jen za garsonku jsem platil 1300 korun. Takže jsem těžko vyžil a ještě jsem to měl asi hodinu a půl



Během krizového roku 2009 nám tržby klesly asi na polovinu.

Prodal jsem vilu a peníze investoval do rozvoje společnosti.

do práce a z práce. Tak jsem se přihlásil do jedné agentury jako překladatel. Platila se asi stovka za stránku, což na tehdejší poměry nebylo úplně málo, a k tomu jsem pak vzal i tlumočení. Ale přestali platit. Došlo mi, že nemůžu být závislý jen na práci pro agenturu. Proto jsem se v roce 1992 rozhodl založit vlastní firmu, respektive nejdřív živnost. Uveřejnil jsem inzerát ve Zlatých stránkách, který stál asi 100 tisíc. Na to jsem tehdy neměl, ale platilo se až po zveřejnění, tak jsem to riskl. Řekl jsem si, že přijde dost zakázek a že z nich to pak zaplatím. A vyšlo to. Pak jsem dal inzerát do novin a začalo přicházet více a více zakázek. V tu chvíli mi bylo jasné, že překládání má opravdu potenciál.

Kvůli podnikání jste prodal i byt. Co vás k tomu vedlo?

Banka mi nechtěla dát úvěr na rozvoj a od rodičů jsem si nechtěl půjčovat. Proto jsem za necelých 900 tisíc korun prodal byt v Praze-Butovicích. Za ně jsem vytvořil pět poboček v Čechách. Všechny byly během pár měsíců v zisku.

Jak dlouho jste ještě sám překládal?

Ještě hodně let, i dneska občas vypomůžu.

Postupně jste přidal k překladům i další služby jako tlumočnictví, jazykovou školu nebo korektury. Jaké podíly mají dnes na tržbách firmy?

S tlumočením jsme začali hned na začátku a jazykovou školu jsme otevřeli zhruba v roce 1998. Nejdřív jsem se jazykové škole vyhýbal, protože to je segment s nízkou ziskovostí, což platí doposud. Dnes nám dělá asi čtvrtinu tržeb v Česku a v zahraničí poskytujeme výuku pouze v některých zemích. Největší část tržeb pořád tvoří překlady.

Loni jste oslavil 30 let od založení agentury. Prošli jste si za tu dobu nějakou větší krizi, kdy jste si řekli, že skončíte?

Největší přišla v roce 2009 při finanční krizi, kdy klienti rušili i podepsané smlouvy. Během jednoho roku nám tržby klesly na polovinu. Proto jsem prodal vilu, kterou firma vlastnila, a peníze investoval do rozvoje společnosti. Nikdy jsem si ale neřekl, že skončím.

LIDSKÁ INTUICE VERSUS UMĚLÁ INTELIIGENCE

Už před lety se objevily internetové překladače, které se v poslední době rychle vylepšují díky umělé inteligenci a hodně usnadňují komunikaci v cizích jazycích. Přitom podle konzultační firmy Nimdzi má trh s překlady a dalšími jazykovými službami v příštích letech dále rychle růst, do roku 2027 o víc než třetinu. Je to podle vás reálné, když se pokročilé internetové překladače standardně používají v běžném životě?

Je. Na jedné straně existuje spousta online překladačů, které pracují s hlavními jazyky, na světě je ale přes 6000 jazyků, takže v online překladačích řadu menších jazyků nenajdete. Další faktor je, že lidé ve světě mezi sebou komunikují čím dál víc. Jednodušší překlady se samozřejmě dělají a budou dělat s pomocí nových technologií, ale překlady potřebují i pochopení souvislostí, třeba ironie nebo různých nuancí a to stroj nezvládne. Lidská intuice a porozumění kontextu jsou klíčové pro kvalitní překlad. Navíc v různých oblastech překladatelského průmyslu jako literatura nebo marketing je nezbytná lidská interakce a citlivost na kulturní rozdíly. Proto budou lingvisté vždycky potřeba.

Jak nástup strojového překladu ovlivňuje trh? Když má firma šikovné vývojáře softwaru, může jednodušeji proniknout na trh jazykových služeb?

Proniknout na trh jazykových služeb je pro nováčka pořád velmi obtížné, i přes nové softwarové možnosti, trh je rozebrán. Navíc jsou vývojáři velmi drazí, takže by průnik nováčků na trh vyžadoval obrovské množství peněz.

Jak nástup nových technologií kolem umělé inteligence ovlivňuje vaši práci?

Umělou inteligenci jsme začali využívat ještě před letošním „boomem“. Používáme vlastní software na strojový překlad a technologie Text-To-Speech a Speech-To-Text, které pomáhají překladatelům. Umělá inteligence nám také pomáhá vytvářet shrnutí textů, zlepšuje tlumočení a zvyšují efektivitu zpracování. Rozšíření umělé inteligence v našem oboru koreluje s nárůstem požadavků na rychlost. S pomocí těchto nástrojů děláme rychle překlady i milionů stran, což by jinak prakticky nebylo z organizačního a logistického hlediska možné. Strojový překlad může výrazně zrychlit práci, zejména pokud potřebujete přeložit velké množství textu nebo dokumentů do několika různých jazyků. Překlady pak vznikají téměř okamžitě, takže rychle získáme pracovní verzi textu. Následně přijde zkušený posteditor, který zkontroluje ve vygenerovaném textu zvolenou terminologii a stylisticky text dopracuje. Kvalita strojového překladu ale závisí na konkrétním systému a typu textu. Pro technické nebo vědecké texty může být tato technologie velmi užitečný a rychlý pomocník, ale například pro literární texty je lidský překladatel stále nezbytný.

Je možné takovou technologii automatického překladu použít i při tlumočení?

Při online tlumočení nabízíme asistenční servis, který organizuje videokonference, ale stroj zatím neumí automaticky v reálném čase tlumočit.

Jak umělá inteligence změní vaše služby v budoucnu?

Tempo se dál zrychluje. V poslední době se umělá inteligence nabízí v rámci jazykové výuky, také nás čeká



S pomocí AI děláme rychle překlady i milionů stran, což by jinak nebylo z organizačního a logistického hlediska možné.

její implementace při rozpoznávání psaného textu nebo v souvislosti s automatizací zpracování formulářů, kterými nás zatěžuje nejen státní správa.

ŠPANĚLŠTINA MÍSTO NĚMČINY

O jaké jazyky je dnes největší zájem?

Angličtina je v našich jazykových kurzech stále nejběžnějším jazykem. Je nezbytná pro mnoho pozic a ve většině firem je znalost angličtiny na komunikativní úrovni standardním požadavkem. Častěji jsou ale tyto kurzy už nějakým způsobem odborně zaměřené nebo konverzační. Dalším nejrozšířenějším jazykem je španělština, která má své příznivce převážně mezi mladou generací. Často s ní začínají už na školách a řada z nich ji uplatní i v pracovním životě. Němčina už bohužel patří k méně populárním jazykům. Nicméně vzhledem k tomu, že je to náš blízký soused, je v ní stále velký potenciál. Navíc velká většina německy hovořících Čechů patří spíše ke starší generaci a je potřeba tyto lidi na trhu práce postupně nahrazovat. Mladá generace k němčině netáhne proto, že má zejména kvůli gramatice pověst složitého jazyka na naučení se. Spíše než němčinu si naši studenti vybírají i další evropské jazyky, jako je francouzština nebo italština. Roste také poptávka po severských jazycích, japonštině nebo čínštině.

O čínštinu roste zájem v minulých letech, ale teď dochází ke geopolitickému napětí mezi Západem a Čínou. Evropa



Překlady potřebují i pochopení souvislostí, třeba ironie nebo různých nuancí, a to stroj s umělou inteligencí nezvládne.

usiluje o omezení závislosti na obchodu s Čínou a přesun k byznysu s Indií nebo Vietnamem. Předpokládáte, že to bude mít nějaký dopad na výuku jazyků?

Bylo by logické, aby zájem o čínské jazyky opadl. Ale jestli bude docházet k přesunu tovarů z Číny do Vietnamu nebo Indie a dalších zemí regionu, bude potřeba se s Číňany nějak domluvit. Při takových ekonomických posunech jsou překlady potřeba, takže si myslím, že se v nejbližší době nic zvláštního dít nebude.

Chtěl bych ale expandovat právě do Vietnamu. Musím to ještě probrat s managementem. Ten se teď chce spíše než na expanzi zaměřit na rozšiřování rozsahu služeb v rámci holdingu.

Dřív jste měli pobočku v Číně, ale podle vaší výroční zprávy už ji nemáte. Proč jste z tohoto trhu odešli?

Aktivita na tamním trhu jsme neukončili. Pořád v Číně využíváme obchodníci. Už před mnoha lety jsme tam ale

inzerce

SOČR
Symfonický orchestr
Českého rozhlasu

RATAJ–TÖRÖK–HONZÁK

10. 11. 2023 | 19.30 | DOX+

Michal Rataj & Oskar Török: Letters from Sounds, Krajina současné jazzové trubky, živé ambientní elektroniky a symfonického zvuku
Jaromír Honzák: The Blues of a String Hanging in the Wind

Partneři: MINISTERSTVO KULTURY, PRAHA PRAQUE PRAGUE PRAGUE, partneři

Hlavní mediální partner: Vltava Český rozhlas

#myjmesocr
socr.rozhlas.cz

EK015261-2



„Dřív jsem se učil cizí jazyky drilem, teď se učím konverzačně a je to rychlejší,“ říká majitel jazykové agentury Skřivánek Holding **Pavel Skřivánek**.

cizí jazyky. Myslím si, že Česko je relativně kulturně dost uzavřená země. Státy s větší otevřeností vůči zahraničním kulturám mohou mít větší motivaci učit se cizí jazyky. Podle průzkumů jsou ale Češi do 25 let se znalostí angličtiny na srovnatelné úrovni jako v ostatních zemích EU, od 40 let výše však tato dovednost rapidně klesá. To je také nejvíce zastoupená věková skupina v našich kurzech. Dohání to, co má současná mladá generace k dispozici od útlého věku. S nástupem internetu mají mladí snazší přístup k anglicky mluvícím filmům, seriálům a hudbě.

Česko zároveň patří podle Eurostatu k zemím s největším počtem studentů středních škol, kteří se učí dva či více cizích jazyků. Děti se u nás učí dva cizí jazyky už na základních školách. Neměly by se víc soustředit na hlavní cizí jazyk, angličtinu, ten se na základní škole naučit pořádně a teprve pak pokračovat s dalšími?

Ano, angličtina by měla být nejdřív na slušné úrovni a až pak by se měl začít vyučovat další jazyk.

Tradičním problémem českého školství je velký důraz na biflování mnoha informací, což se u jazyků projevuje v tom, že se v jazykových hodinách učitelé často soustředí na gramatiku spíš než na mluvení a prezentování v cizím jazyce. Jak se podle vás mají správně učit jazyky?

Já osobně jsem se dřív učil jazyky drilem. Teď se učím španělštinu spíš konverzačně a vidím, že tento způsob je rychlejší. Přiklonil bych se k němu. Výborný způsob je naučit se základy jazyka a potom vyjet do zahraničí, do nějaké rodiny, na jazykové kurzy a být obklopen tím jazykem, konverzovat s lidmi.

Máte vlastní výukovou metodu Effecto. V čem spočívá?

Klade důraz na to nejdůležitější – schopnost domluvit se. Jazyková výuka zahrnuje různá cvičení, střídají se obtížné a jednoduché aktivity, klidné a dynamické aktivity, používají se různé techniky pro odstranění bariér a posílení sebedůvěry studentů. Každá hodina má jasnou strukturu – od zahřívacích aktivit na začátku hodiny, kdy se vyprávějí například vtipy, po shrnutí anebo stanovení dalších cílů. Zahrnuje i systém kontroly našich lektorů pomocí supervizorů, což jsou velmi zkušení senior lektori.

zrušili vlastní pobočku. Nebyla efektivní kvůli místnímu špatnému managementu. Zkoušeli jsme tam dosadit i Čechy, ale pak to bylo zase velmi nákladné. V Číně byl tehdy problém, že překlady byly služba, která se poskytuje zadarmo jako protisloužba. Číňané prostě nebyli zvyklí za překlady platit. Nicméně to se částečně změnilo.

POŘÁDNĚ ANGLICKY, PAK DALŠÍ JAZYKY

Češi patří podle průzkumu Education First ve schopnosti domluvit se anglicky k nejhorším v Evropské unii, před námi jsou třeba Chorvati, Řekové nebo Slováci. Třetina lidí u nás neumí vůbec žádný cizí jazyk. Čím to je, že víc než 30 let po sametové revoluci v jazykových dovednostech v rámci EU zaostáváme?

V rozvoji jazykových dovedností hrají klíčovou roli úroveň vzdělání a kvalita výuky. Země s dobře fungujícím vzdělávacím systémem obvykle mají lepší výsledky v jazykové kompetenci. U nás jsou platy ve školství stále nízké, takže je pro školy těžké si udržet kvalitní učitele cizích jazyků. Také kulturní faktory ovlivňují to, jak rychle se lidé učí



Česko je kulturně dost uzavřené. Státy s větší otevřeností vůči zahraničním kulturám mohou mít větší motivaci učit se cizí jazyky.

Některé jazykové školy nabízejí, že naučí jazyk za dva tři měsíce. Je to možné?

Myslím, že ne. Když má člověk talent, tak se teoreticky může jazyk naučit za rok. Říká se, že talent je 10 procent a 90 procent je tvrdá práce. Z toho vyplývá, že každý, kdo na sobě pracuje a má dobrého učitele, určitou úroveň jazyka zvládne.

Do jaké míry se zlepšují jazykové dovednosti mladé generace i díky tomu, že víc sledují filmy a seriály v původním jazyce na Netflixu a dalších podobných online platformách?

Tyto streamingové služby jsou opravdu skvělým nástrojem, jak rozvíjet jazykové dovednosti. Poslech cizího jazyka v reálných situacích, s různými akcenty a hovorovými formami může pomoci zlepšit poslechovou dovednost. Při sledování filmů a seriálů se seznámíte s novými slovy a frázemi, které se používají v běžné konverzaci, ale v učebnici je nenajdete. Naučíte se různé slovní obraty, slangové výrazy a idiomy. Většinou je možné si vybrat obsah, který odpovídá vašim zájmům a jazykové úrovni. Můžete začít s jednoduššími seriály a postupně přecházet k náročnějším. Jen sledováním seriálů se ale neposunete „z nuly na sto“. Potřebujete i jazykové kurzy, které vám dají základy jazyka včetně pravidel gramatiky a syntaxe. To je zvláště užitečné, pokud se učíte nový jazyk, protože vám pomáhá porozumět jeho struktuře a správným konstrukcím vět. Ideální je tak kombinace obou metod – dobrého jazykového kurzu a sledování filmů a seriálů v cizím jazyce.

Nedávno jste založili nové multimedialní oddělení, které se zaměřuje právě na vzrůstající poptávku v oblasti filmů a seriálů, ale také videoher nebo podcastů. Předpokládáte, že to bude významný zdroj vašich příjmů?

Multimedialní oddělení jsme založili na začátku minulého roku a hned zaznamenalo velkou poptávku. Začali jsme

například překládat titulky pro Netflix nebo Disney+ a loni toto oddělení tvořilo 10 procent našeho obratu. Mezi další nové služby, po kterých roste poptávka a kterou má na starosti toto oddělení, patří například automatická transkripce nebo hlasový doprovod, který jsme už dnes schopni vytvořit díky umělé inteligenci k nerozeznání od normálního lidského hlasu, navíc s minimálními náklady. Už delší dobu se také zabýváme takzvanými SEO překlady. To jsou texty, které se vytvářejí pro konkrétní klíčová slova nebo fráze, které mají pomoci webové stránce získat vyšší pozice ve výsledcích vyhledávání. Tyto překlady se mohou použít i v blogových článcích, produktových popisích nebo jiných typech obsahu na internetu.

Jak se mění kvalita překladatelů v Česku?

Trh trochu utrpěl odchodem mnoha překladatelů do institucí Evropské unie, které je zaměstnávají za velice dobrých finančních podmínek. Celkově bych ale řekl, že kvalita českých překladatelů a tlumočnicků je stále relativně vysoká. Nároky na ně však rostou. Dnes už není důležité jen umět dobře jazyk, překladatel musí být i obchodník, musí se na trhu prosadit a také musí zvládat práci s různými softwarovými technologiemi. V tom je to v současnosti náročnější.

Jaké máte plány? Do jakých oblastí se chcete rozrůst?

Možná zavedeme novou značku, do které oddělíme naši vývojářskou část, a budeme pod touto značkou dodávat na trh překlady vytvořené moderními technologiemi. Zatím je to ale jen úvaha. ■



Pavel Skřivánek (54)

Rodák z Vyškova nedaleko Brna vystudoval v Praze mezinárodní obchod na VŠE a udělal si státní zkoušky ze čtyř cizích jazyků. Na začátku 90. let rozjel překladatelskou a tlumočnickou agenturu Skřivánek, postupně přidal i další služby jako jazykovou školu nebo multimedialní oddělení. Skřivánek se od dětství věnuje sjezdovému lyžování, v dorostencích závodil i na mistrovství republiky. V blízké budoucnosti se chce zase víc pustit do lyžování a horské turistiky.

Start-upy na suchu. Investory mohou najít i na Blízkém východě

– TEXT – Martin Petříček – FOTO – Shutterstock, Reflect Festival

Pohled na aktuální statistiky investic do českých i evropských start-upů může vypadat tristně.

Po tučných koronavirových letech, kdy celková čísla vyletěla prudce vzhůru, přišla letos bída. Ochlazení, jak se jev často nazývá, se už během loňska částečně projevovalo na západě kontinentu a letos naplno zasáhlo i střední a východní Evropu. Česku zatím s investicemi ve výši 110 milionů eur, tedy v přepočtu 2,7 miliardy korun, připadá v tomto regionu stále ještě třetí místo. Avšak proti loňsku se v žebříčku, kterému vévodí Estonsko, o jednu příčku propadlo.

„Ač se to zdá jako slušný výkon, je nutné si uvědomit, že celkový objem investic je zhruba desetkrát až patnáctkrát nižší proti rokům 2021 a 2022, které byly za celou poslední dekádu vysoce nadprůměrné,“ říká zakladatel neziskové organizace Czech Founders Vít Horký. Iniciativa sdružuje zakladatele českých start-upů a mapuje finanční pohyby na domácím trhu.

Horký připomíná, že v předchozích dvou letech vytahovala nahoru celkový objem investic do start-upů zejména velká investiční kola v pozdějších fázích rozvoje těchto mladých progresivních firem: „Vložené sumy se pohybovaly ve vyšších desítkách a stovkách milionů eur.“ Přes sto milionů eur získala loni podle Czech Founders například služba rozvozu

Investoři do start-upů jsou nyní opatrnější, mnohem víc zkoumají jejich byznysmodel. Chtějí, aby byly co nejdříve v zisku.

potravin Rohlík.cz či software pro hotely Mews, již rozvinuté podniky.

Nedá se říci, že by teď trh zcela zamrzl. Jen se investoři zaměřují na dřívější fáze ve vývoji mladých firem a vkládají do nich nižší částky. Zatímco průměrný příspěvek se proti loňsku propadl na šestinu, počet investic spadl ve srovnání s rokem 2022 pouze na polovinu. Platí přitom, že investoři jsou ve srovnání s předchozími lety mnohem opatrnější, pečlivěji si start-upy vybírají a mnohem víc do hloubky zkoumají jejich



Start-upy ve střední a východní Evropě jsou zbytečně podkapitalizované, říká partner fondu Zero One Hundred **Michal Csonga**.

byznysmodel. Chtějí, aby se podnikání co nejdříve přehouplo do zisku.

Trend úbytku velkých investičních kol je patrný nejen v Česku, ale po celé Evropě. Ovšem Tom Wehmeier, partner londýnské společnosti Atomico, která stav evropských start-upů podrobně sleduje, vidí evropský technologický průmysl jako odolný – dokáže čelit náročným makroekonomickým podmínkám lépe než dříve. Na rozdíl od krizí v letech 2000 a 2008 nejsou start-upy strukturálně oslabené, celý ekosystém je mnohem zdravější. „Toto období bychom měli považovat za návrat k základním principům. Rok 2021 byl jasnou výjimkou, nyní se objemy investic a ocenění start-upů navracejí k dlouhodobým průměrům,“ tvrdí Wehmeier.

Čas skoncovat s předsudky

Na technologické konferenci Reflect Festival v kyprském Limassolu se koncem září časopis Ekonom přesvědčil, že mezi tisíčkami startupistů a investorů z Evropy, Blízkého východu, severní Afriky či Indie, kteří se tam potkali, nějaká velká skepse nepanuje. Partner středoevropského fondu Zero One Hundred a spoluorganizátor akce Michal Csonga to potvrdil slovy, že současná situace může pomoci otevřít střední Evropu investorům. Třeba těm z Blízkého východu: „Mají dost kapitálu, který chtějí rozumně investovat, a dívají se po zahraničních trzích. V našem regionu vidí spoustu

Kypr je křižovatkou tří kontinentů a tamní vláda fandí technologiím.

Konference Reflect Festival v Limassolu se koncem září zúčastnilo několik stovek Čechů a Slováků ze startupového světa.



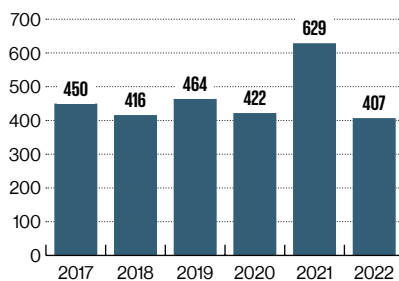
zajímavých start-upů, ale zároveň poměrně málo kapitálu.“

Region je podle něj podfinancovaný nejen ve srovnání se západní Evropou, ale právě také při porovnání s blízkovýchodními start-upy. „V Saúdské Arábii a dalších zemích této části světa stoupají valuace start-upů radikálně nahoru. Často jde o projekty, které z velké části kopírují to, co již funguje na Západě. Ať už jde o taxislužby, dovožkové služby, nebo e-commerce platformy. Nepřinášejí takové inovace jako start-upy z našeho regionu, které pracují na spoustě nových a disruptivních technologiích,“ domnívá se Csonga.

Za jeden z hlavních důvodů podkapitalizovaného startupového prostředí ve střední a východní Evropě se často považuje roztržitost. Je tu hodně zemí, každá z nich má vlastní jazyk i právní systém. „Zahraniční investoři

navíc přistupují k projektům z Balkánu a obecně z východní Evropy s velkými předsudky. Zpočátku neměli ani zájem vyslechnout si informace o našem projektu. Region je pochopitelně spojen s politickými riziky, ale ta mohou existovat i ve vyspělých zemích,“ potvrdil Mergim Cahani, zakladatel a šéf kosovského start-upu Gjirafa, kterému se nyní přezdívá „balkánský Amazon“.

Nově založené start-upy v Česku (počet)



Zdroj: Czech Founders

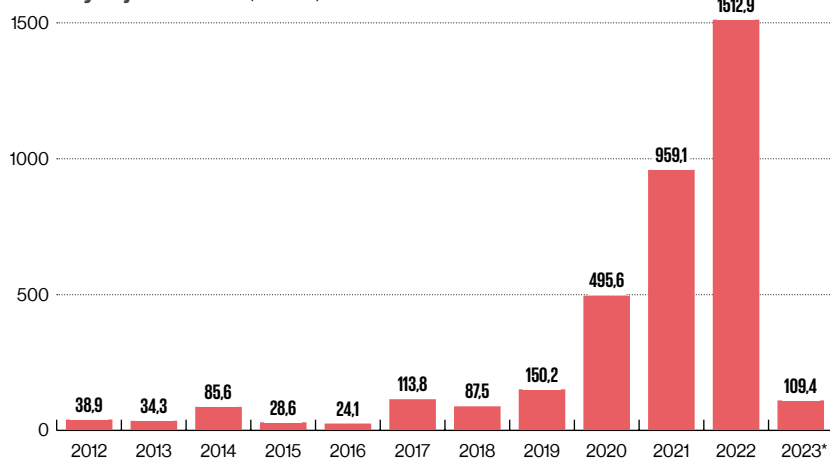
Partner bělehradského venture kapitálového fondu Omorika Ventures Miloš Matić vidí šanci, že díky nízkému ocenění start-upů z regionu mohou investoři nakonec víc vydělat. „S jedním investovaným dolarem v regionu můžete dostat víc, než když investujete jinde. A byznys je na podobné úrovni jako v západní Evropě,“ nastínil Ekonomu.

Jak aktivovat andělský kapitál

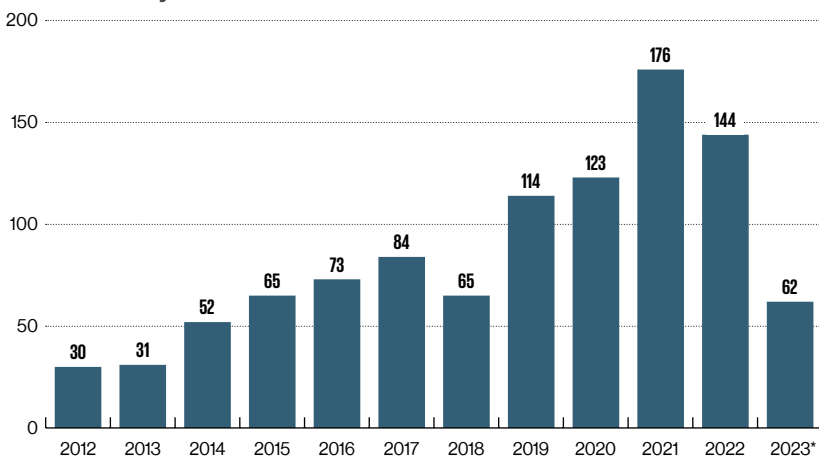
Start-upy v této části Evropy mají handicap i v tom, že prostředí kolem nich je méně vyspělé, což může zpomalit růst a expanzi do zahraničí. „V Londýně získá nově vzniklý start-up mnohem větší podporu. Je tam více akceleratorů, které jim pomohou s růstem, více mentorů, zkušených zakladatelů, kteří startupistům poradí, co a jak,“ říká Csonga.

Investice do českých start-upů

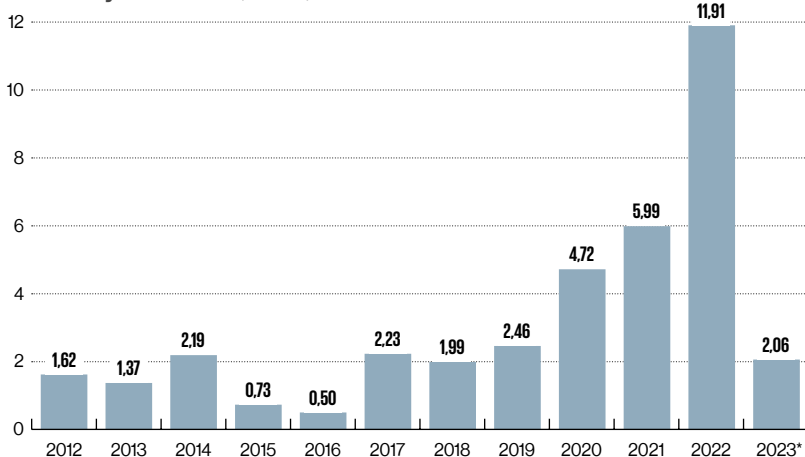
Celkový objem investic (v mil. eur)



Počet oznámených investic



Průměrná výše investice (v mil. eur)



* údaj do konce září

Zdroj: Czech Founders

Podobné podmínky se obecně směrem na východ tvoří pomalu. Teprve postupně dozrávají startupisté, kteří už svůj podnik prodali a získané peníze následně reinvestovali do systému.

Mezi jednotlivými zeměmi v regionu navíc existují velké rozdíly. Zatímco v Česku – a o něco méně i na Slovensku – se již začal andělský kapitál pro start-upy akumulovat, pro začínající start-upy v Srbsku je problematictější dostat se k penězům. „Je to přitom podobně velká země jako Slovensko, má obdobný počet technických univerzit, rozvíjí se tam dokonce mnohem více start-upů. I když mohou být některé země na Balkáně postiženy politickými problémy, inovační sektor tam nespí,“ říká Csonga.

Čím víc peněz je v systému, tím rychleji jdou valuace nahoru. Z dlouhodobého pohledu to nemusí být vždy výhodné.

O tom, že velikost není až tak významná, svědčí pozice lídra Estonska. Nejen díky podpoře inovačního prostředí od státu si země ve startupové sféře vede dobře nejen na poměry postkomunistických zemí, ale i v celoevropském měřítku.

Podle údajů společnosti Atomi-co představoval v roce 2022 objem rizikového kapitálu do start-upů 3,6 procenta estonského HDP, což je z evropských zemí zdaleka nejvíce. Ve Velké Británii či Švédsku, považovaných za startupové velmoci, nedosahuje objem peněz od investorů pro start-upy ani jednoho procenta.

Pochopitelně je tu dlouhodobé hledisko. Čím víc peněz je v systému, tím rychleji jdou valuace nahoru, což

nemusí být perspektivně výhodné. Startupisté „pálí“ peníze a zapomínají, že hlavním posláním každého byznysu by měla být tvorba zisku. Na druhou stranu, zakladatelé, kteří svůj start-up už prodali, mají jasnější představu, k čemu investice využít, a směřují startupový ekosystém žádoucím směrem.

V souvislosti s Estonskem se mluví o „skype-efektu“. Prodej jmenovaného komunikačního start-upu za velké peníze (nejprve společnosti eBay a později do rukou Microsoftu) vytvořil v Estonsku zcela novou kategorii podnikatelů a investorů.

Jeden z dlouholetých manažerů Skypu Sten Tamkivi před pár týdny spočítal, že bývalí zaměstnanci přímo založili 225 technologických společností. Při započítání start-upů v druhé

Nejaktivnější investoři do českých start-upů

(podle počtu zainvestovaných start-upů ve všech investičních kolech ke konci září 2023)

Credo Ventures	56
StartupYard	50
Reflex Capital	41
Miton	41
Lighthouse Ventures	35
Presto Ventures	31
Kaya	28
J&T Ventures	26
Depo Ventures	24
Rockaway	23

Zdroj: Czech Founders

generaci (první firmu založenou po odchodu ze Skypu už prodali a později založili další) je to takřka neuvěřitelných 910 firem, které daly práci 65 tisícům lidí. Další stovky

start-upů pak někdejší zaměstnanci Skypu podpořili investičně přes vlastní venture kapitálové firmy.

Úspěšné příklady jako nezbytnou inspiraci k posílení startupového

inzerce

EK015341

Já, vrah 2

Jejich zločiny
otřásly republikou.

Kryštof Hádek, Josef Trojan a další v rolích vrahů, do jejichž myslí se vydává 5 nových příběhů audioseriálu Já, vrah 2.

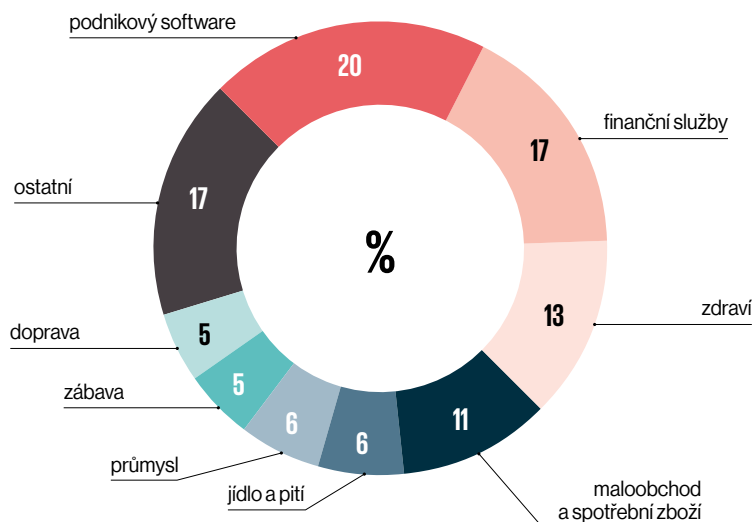
1. DÍL ZDARMA
V APLIKACI
AUDIOTEKA



 audioteka klub

Evropské start-upy podle oboru

(investice získané v letech 2018 až 2022)



Zdroj: Dealroom.co, Atomico

ekosystému zmiňuje i zakladatel a šéf společnosti GoodAI Marek Rosa. Není podle něj nutné, aby stát dával granty, protože většinou končí neefektivně. Ale stát může start-upům zadávat zakázky, aby pomohly s konkrétními problémy, když zatím neexistuje komerční řešení. Takový přístup dobře funguje ve Spojených státech. Konkrétním příkladem takové zakázky může

být třeba vytvoření chatbota, který ministerstvům pomůže s analýzou dokumentů a směrnic.

Wehmeier z Atomika říká, že nadcházející období nebude pro nikoho snadné. „Budou se objevovat poklesy a může dojít k dalšímu propouštění,“ říká. To se však týká již zavedených firem, tedy start-upů, jejichž zakladatelé nemuseli správně odhadnout situaci. Podle Wehmeiera totiž

aktuální situace zároveň představuje velkou šanci vybudovat ještě zdravější ekosystém, který se bude jasně zaměřovat na kvalitu. „V krátkodobém horizontu bude sice založen menší počet společností, ale ty, které prorazí, budou mít obrovskou šanci uspět,“ předpovídá situaci, v níž špatné projekty na peníze nedosáhnou.

Obory mezi světovou špičkou

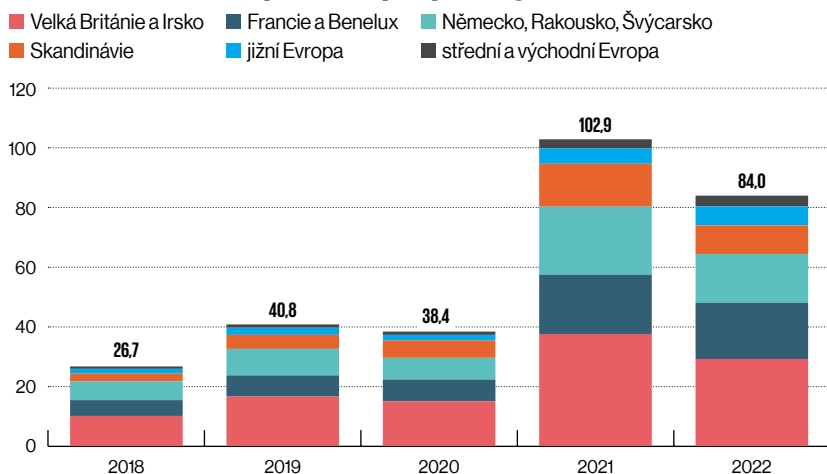
Silnou stránkou střední a východní Evropy jsou podle Csongy lidé. A to nejen jako kvalifikovaná pracovní síla, ale hlavně jejich vývojářský talent. „Stále platí, že v regionu jsme silní

Silnou stránkou střední a východní Evropy jsou lidé. Nejen jako kvalifikovaná pracovní síla, ale také jejich vývojářský talent.

v softwarovém inženýrství. Slováci, Češi, Ukrajinci či Srbové patří jako developéři mezi světovou špičku. A to zejména díky univerzitám, kde je historicky silná výuka matematiky a fyziky,“ říká Csonga.

Každý ze států si pak udržuje komparativní náskok v nějakém konkrétním oboru. Třeba Srbsko mělo historicky silné zemědělství, a proto v zemi nyní vznikají start-upy na jeho rozvoj a zkvalitnění. Slovensko zase nyní patří k evropským velmocem ve výrobě automobilů – na jednu stranu je silná závislost na jednom oboru nebezpečná, ale zároveň ji lze využít. „Spousta lidí tento obor dobře zná. Není třeba jen vyrábět součástky, stačí se podívat, kam směřuje celé odvětví. Dá se na tom stavět a budovat start-upy, které se budou zabývat mobilitou a vším, co s dopravou souvisí,“ říká Csonga.

Investice do start-upů v evropských regionech (v mld. USD)



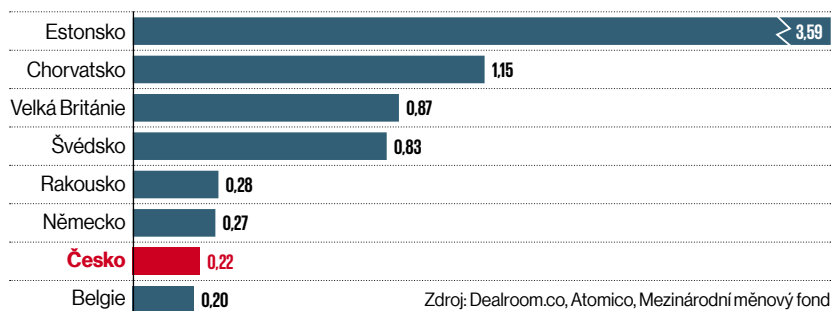
Zdroj: Dealroom.co, Atomico

Česko a Slovensko patří ke špičce také v kyberbezpečnosti. Už před více než třiceti lety byly položeny základy antivirových softwarů, z Avastu i Esetu se staly globálně známé firmy. „Je škoda, že to se nikdy nějak výrazněji nevyužilo,“ říká Csonga. Firmy přitom vychovaly stovky prvotřídních odborníků. Jedním z možných vysvětlení může být, že samotné světové firmy nebyly od začátku budovány jako start-upy.

„Ve východní Evropě v poslední době vidím také hodně space-techu, tedy start-upů orientovaných na vesmír. Zaměřují se na analytiku a zpracování dat. V této oblasti by mohl být do budoucna velký potenciál. Podobně kvalitní jsou start-upy navázané na herní průmysl. Z nich vznikají projekty, které najdou prostor i jinde,“ říká Csonga.

Investice do start-upů v poměru k velikosti ekonomiky

(vybrané země, v % HDP)

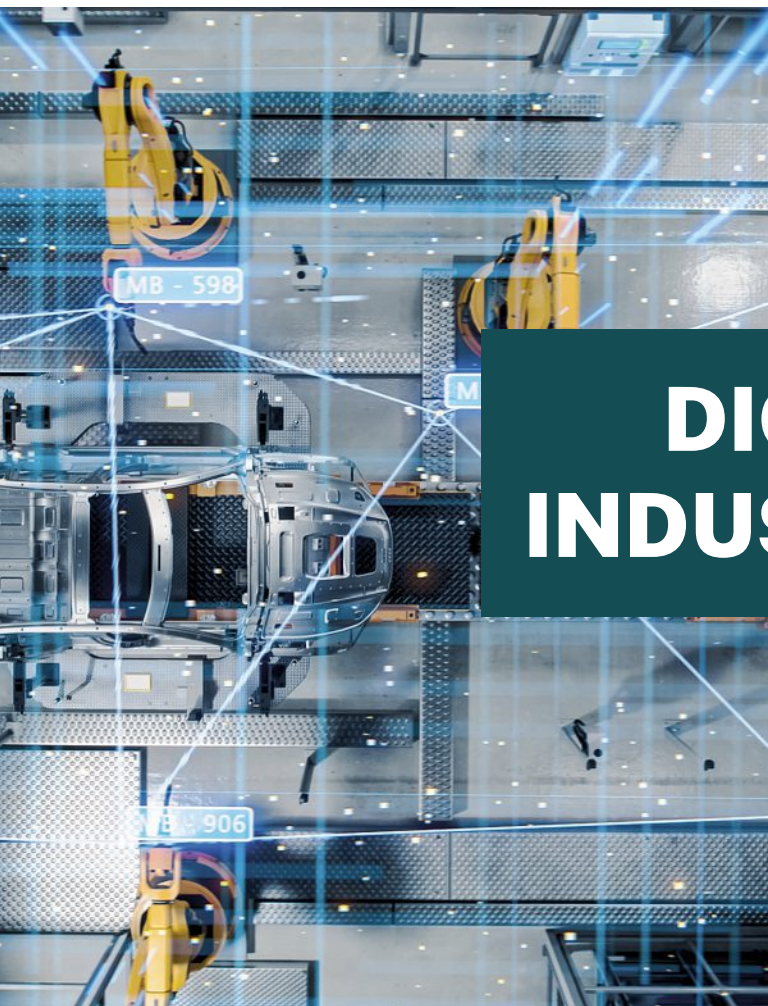


Na Balkáně vidí víc prostoru pro finančně-technologické start-upy. Na rozdíl od Česka či Slovenska tamní banky významně zaostávají v inovacích, nevznikly tam ani nové, aby donutily k modernizaci tradiční finanční domy.

Právě tímto směrem chce jít zmiňovaná kosovská Gjirafa.

Začínala jako vyhledávač, nyní provozuje videoplatformu s originálním obsahem a internetové tržiště. Do tohoto start-upu vložily peníze i české venture kapitálové fondy Rockaway Capital či Credo Ventures nebo Czech Media Invest miliardáře Daniela Křetínského. ■

inzerce



DIGI INDUSTRY

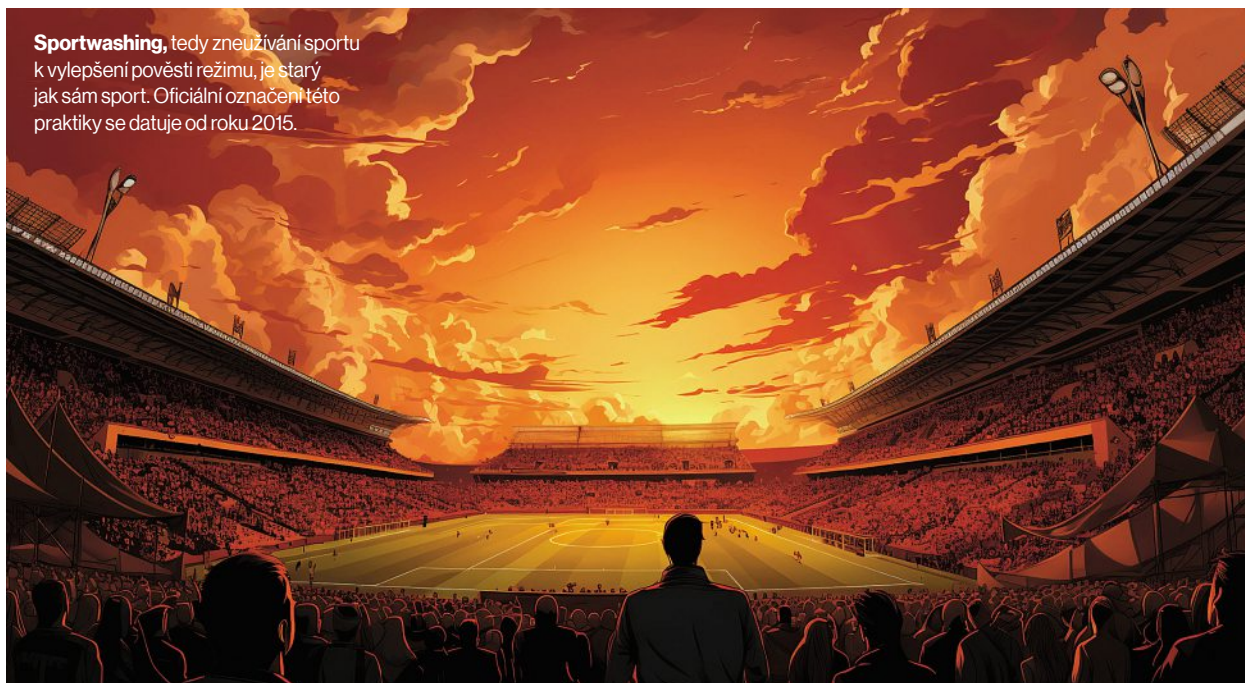
ekonom KONFERENCE

SPOJKA KARLÍN
14. 11. 2023
9:00

ekonom.cz/digi-industry

Saúdská Arábie vsadila na sport. Ve sportwashingu je první

– TEXT – Vojtěch Wolf – FOTO – Midjourney, Reuters, Profimedia



Sáúdská Arábie se s pomocí vysokých finančních částek chce stát významným centrem světa sportu a ovlivňovat ho.

Od začátku roku 2021 investoval Saúdskoarabský investiční fond (PIF) nejméně 6,3 miliardy dolarů, což je více než čtyřnásobek částky vynaložené za předchozích šest let. Kritici to označují za snahu odvrátit pozornost od stavu lidských práv v zemi.

Pro situaci, kdy si stát či organizace kupuje pozitivní vnímání ze strany veřejnosti, aby zakryl určitý druh chování a jednání, vzniklo označení sportwashing. Zejména západní a demokratická část světa ho používá pro

režimy, jež kritizuje za represe vůči civilnímu obyvatelstvu, diktatorní způsoby vlády a podobně.

Jako HDP Černé Hory

Podle analýzy deníku Guardian Saúdská Arábie v posledních dvou a půl letech zcela změnila profesionální golf a dala jinou podobu mezinárodnímu přestupovému trhu ve fotbale. Tamní fotbalové kluby, přestože výkonnostně nepatřily a nepatří ke špičce, přilákaly pro soutěžní ročník 2023/24 hvězdy první velikosti, jako jsou Brazilec Neymar či Francouz Karim Benzema.

Je to pokračování úsilí, jež započalo loni. To, že podepsal dvouletou

smlouvu s klubem Al-Nassr hráč považovaný za jednoho z nejlepších v historii fotbalu, Portugalce Cristiano Ronaldo, zaznamenali i lidé, které fotbal nezajímá. A pozornost veřejnosti už u tohoto fenoménu zůstala.

Podle webu transfermarkt.com už je saúdskoarabská liga ve výdajích na posily druhá na světě. Například anglická Premier League, která má 20 klubů a žebříček vede, letos utratila 2,8 miliardy eur a souhrnný příjem za prodej fotbalistů byl 1,53 miliardy. Čisté výdaje tak byly 1,277 miliardy. V osmnáctileté Saudi Professional League byly výdaje 956,7 milionu a příjmy jen 65,3 milionu eur. Celkově

je tedy liga v hlubokém minusu. To by si nikde v Evropě, kde platí pravidla takzvaného finančního fair play, nemohli dovolit.

Není náhoda, že nejvíc peněz mají na útraty hlavně čtyři kluby: Al-Ittihad, Al-Hilál, Al-Ahli a Al-Nassr. Řídicí PIF v červnu převzal jejich vlastnictví v „projektu investic do sportovních klubů a jejich privatizace“. Dnes stát přes fond vlastní 75 procent v každém z nich. Zbývají čtvrtiny v každém z nich byly převedeny na neziskové nadace ministerstva sportu.

Režim krále Salmána razantně posílil i své golfové aktivity. V říjnu 2021 investoval odhadem dvě miliardy dolarů do vytvoření zcela nové soutěže. A LIV Golf, přestože například letos čítá jen 14 akcí, okamžitě začal konkurovat největší celoroční turnajové sérii, zaběhnuté PGA Tour. Ta chvíli vzdorovala a společně s další soutěží European Tour začala vylučovat hráče, kteří do LIV přešli. Po dvou a půlletém sporu je před podpisem dohoda o spojení a vzniku společného globálního podniku. Kapitálově do něj vstoupí právě saúdskoarabský veřejný investiční fond.

Razantní princův nástup

Avizovaných 6,3 miliardy dolarů na sport odpovídá hrubému domácímu produktu Černé Hory nebo Barbadosu. Zdroje ho navíc uvádějí jako odhad s dodatkem, že jde patrně o podstřelené číslo. Podrobnosti některých obchodů PIF se nezveřejňují.

Ještě než tyto masivní investice přišly, lidskoprávní nezisková organizace Grant Liberty propočítala, že Saúdská Arábie v období od roku 2014 do začátku roku 2021 utratila za sport 1,5 miliardy dolarů. Začala pořádat menší golfové turnaje, různě

motoristické akce nižšího významu, podporovala wrestling, cyklistiku, kriket a podobně. „Dříve sportovní osobnosti a značky odmítaly nabídky na spolupráci kvůli dobře zdokumentovanému porušování lidských práv,“ říká zpráva Grant Liberty. „Došlo však ke znepokojivému posunu

Korunní princ bin Salmán: Pokud mi sportwashing zvýší HDP o procento, budu v něm pokračovat. Je mi jedno, co se říká.

v morálním postoji, protože lukrativní dohody jsou nyní přijímány navzdory pokračujícímu a zhoršujícímu se porušování.“

Tento trend různě podporovali zahraniční sponzoři. Po vraždě novináře a kritika vládnoucí rodiny Džamála Chášukdzího v roce 2018 se ze země mnoho velkých společností stáhlo nebo pozastavilo tamní investice.

Tradiční spojenec Spojených států byl v minulosti rovněž obviněn z válečných zločinů spáchaných

během osmileté války proti Jemenu, včetně bombardování škol, nemocnic a obytných oblastí. Samy USA dokonce dočasně pozastavily prodej zbraní Rijádu. Například Velká Británie je tam ale dodávat nepřestala a západní země s ropnou mocností dál čile obchodují.

Sport do tohoto obrazu dobře zapadá a saúdskoarabský režim se kritiky kolem něj nebojí. Korunní princ Mohammed bin Salmán, jenž od svého otce převzal v roce 2017 faktickou moc v království, to dává jasně najevo. „Pokud mi sportwashing zvýší hrubý domácí produkt o jedno procento, budu v něm pokračovat,“ ukázal v rozhovoru pro Fox News koncem září, že tyto investice mají i ekonomický účel. „Je mi jedno, že tomu tak někdo říká. Já chci nárůst o dalších jeden a půl procenta a budu na tom usilovně pracovat. Říkejte si tomu, jak chcete, my toho čísla dosáhneme.“

Saúdská Arábie považuje sport za klíčovou součást strategické „Vize 2030“, zformované krátce před nástupem bin Salmána k moci. Masivně investuje do různých odvětví, snaží se diverzifikovat své hospodářství

Největší výdaje na nákupy fotbalových hráčů

(celková částka v milionech eur)

Al-Hilál (Saúdská Arábie)	349,7
Chelsea (Anglie)	206,7
PSG (Francie)	206,5
Al-Ahli (Saúdská Arábie)	181,7
Arsenal (Anglie)	167,7
Al-Nassr (Saúdská Arábie)	165,1
Manchester United (Anglie)	140,5
Tottenham (Anglie)	135,0
Bournemouth (Anglie)	126,2
Real Madrid (Španělsko)	115,0

Letos v létě se dohodl s Al-Hilálem na smlouvě brazilský fotbalista **Neymar**. Klub za jeho přestup zaplatil **90 milionů eur**, což je rekord saúdskoarabské ligy.

Pozn.: Částky za letošní letní přestupové období.

Zdroj: footballtransfers.com

Kapitán argentinských mistrů světa

Lionel Messi dostává od katarského šejka Tamima bin Hamada al-Thaniho tradiční róbu. Kritizovaný šampionát se konal loni.



a stát se více nezávislou na omezených zásobách ropy.

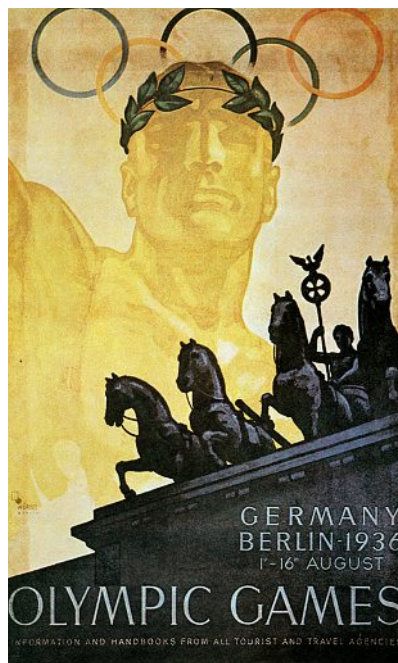
A plány překračují i tento letopočet. Saúdská Arábie oznámila úmysl kandidovat na uspořádání mistrovství světa ve fotbale v roce 2034 a má zájem o olympijské hry, rovnou zimní i letní. Už získala pořadatelství Asijských zimních her v roce 2029 v teprve plánovaném komplexu Neom na severozápadě země.

Už starý Alkibiadés...

Arabská monarchie není jediná, kdo používá sport k vylepšení svého obrazu. Přestože pojem sportwashing je relativně nový, profesor starověkých řeckých dějin na univerzitě Dartmouthu Paul Christesen tvrdí, že sahá až k původním olympijským hrám. „Válka mezi Athénami a Spartou je dlouhá. Zdá se, že Athény prohrávají. Všichni si myslí, že jsou na dně. A tak v roce 416 před naším letopočtem, přímo uprostřed války, kdy se Athénám nedaří, přijíždí na olympijské hry athénský politik jménem Alkibiadés. Přihlásí několik vozatajských

družstev do závodu čtyřspřeží a získá první, druhé, třetí a čtvrté místo.

Tehdy to bylo jako se závodním týmy formule 1 – bylo to šíleně drahé,“ vyprávěl pro časopis Sport Illustrated příběh jednoho z nejúspěšnějších antických politiků, jemuž říkali, že je blázen, protože na takové plány nejsou peníze. On nedbal a vrátil se jako triumfátor. Podle Christesena řekl: „Všichni si mysleli, že jsme



Znáмым příkladem sportwashingu bylo pořádání letních olympijských her nacistickým Německem v roce 1936.

na dně. Já jsem vyhrál všechny soutěže a teď si všichni v řeckém světě myslí, že jsme na tom dobře, a mají z nás strach.“ Byl to přímo geopolitický manévr, doplnil historik.

Z novodobé historie je nejznámější příklad letních olympijských her v roce 1936 v Berlíně ovládaných nacisty. V novém tisíciletí využilo sport k zakrytí svého jednání či k přilákání zahraničních investorů, popřípadě posílení ekonomické moci mnohem více zemí. Mistrovství světa ve fotbale se v roce 2018 konalo v Rusku, loni v Kataru, v Pekingu byla už jak letní (2008), tak zimní olympiáda (2022).

Sportwashing ale nemusí znamenat v současné podobě jen konání velké akce v některém státu či naopak participaci sportovců na sportovním utkání v kritizované zemi. Čerstvě to opět ukazuje Saúdská Arábie, a to napodobením modelu, jež před ní už zvolily i Spojené arabské emiráty nebo Katar. Jde o investice tam, kde už je sport populární, ve fotbale sponzorování nebo rovnou majetkové ovládnutí nějakého klubu. Katar od roku 2011 vlastní Paris Saint-Germain, Manchester City plně převzal v roce 2008 šejk Mansúr ze SAE a bin Salmán koupil před dvěma lety Newcastle United. V menším je fotbal podporován i čínským kapitálem, čehož příkladem je i Slavia Praha většinou vlastněná tamním holdingem CITIC Europe.

Podle portálu www.securityoutlines.cz představují sportovní investice vstupní bránu pro další akvizice v regionu. Po nákupu Manchesteru City stejná investiční skupina výrazně investovala do britských nemovitostí, které byly prodány místní radou pod cenou a pronajímány na neobvykle dlouhou dobu. Zmíněný web proto hovoří o potenciální korupci. ■

Víc než na termínáku

až **6,15%** p.a.*

CZK Úrokové portfolio

portfolio vázané na úrokové sazby

KČ

KRÁTKODOBÉ
STÁTNÍ DLUHOPISY

VSTUP
JIŽ OD 100tis CZK

PENÍZE NEJPOZDĚJI
DO 60 DNŮ

VÝNOS Z SPP
NEPODLÉHÁ
SRAŽKOVÉ DANI



BH Securities a.s. je přední nebankovní obchodník s cennými papíry na českém kapitálovém trhu s působností od roku 1993. Společnost je zakládajícím členem Burzy cenných papírů Praha, České asociace obchodníků s cennými papíry a členem Asociace pro kapitálový trh České republiky. BHS je tvůrcem trhu a pokrývá široké spektrum trhů v ČR, Evropě i USA. Mezi hlavní produkty a služby patří investice prostřednictvím fondů kvalifikovaných investorů, individuální správa majetku a obchodování na kapitálových trzích.

*Prezentovaný očekávaný výnos je odvozený z aukce Státních Pokladničních Poukázek (dále jen "SPP") ze dne 13.1.2023. Jedná se o výnos očištěný o poplatky obchodníka. Výnosy SPP držených do splatnosti nepodléhají srážkové dani, na rozdíl od kreditních úroků z běžného účtu. Výnos se může měnit v závislosti na měnové politice centrální banky. Výnosy minulé nejsou zárukou výnosů budoucích.

www.vicnezterminak.cz

Jak lidská přirozenost v podobě karet, kostek a rulety překonala zákazy

– TEXT – Josef Pravec – FOTO – Library of Congress, Profimedia, Matej Slávik

Hazard je v Česku oblíbenou kratochvílí, a tak je podobně jako alkohol či cigarety snadno přístupným rezervoárem, kam je možné sáhnout, když stát potřebuje peníze. Nyní se tak děje v přímém přenosu, protože právě projednávaný konsolidační balíček s takovým vyšším zdaněním a přesunem části odvodů od obcí přímo do státní kasy počítá.

Opravdu je z čeho brát. Češi za benevolentního přihlížení úřadů loni prosázeli 759 miliard korun, 706 jich vyhráli zpět, zbývajících 53 miliard si už dělí herní byznys a stát. Ten, zastoupen hlavně obcemi, vybral rekordních 16,5 miliardy korun. Takže platí přísloví, že s jídlem roste chuť.

Nyní hazard představují hlavně online hry a sázení na internetu či elektronické výherní automaty. V podobě stále oblíbených loterií, karet či kostek je tu však od nepaměti. Týdeník Ekonom nahlédne do minulosti a ukáže, jaké podoby vašeň hrát o peníze ve světě i doma kdy měla.

Zábava i byznys

Hazard je na jedné straně vzrušující zábavou doprovázenou nadějí na rychlé zbohatnutí. Na druhé jde o byznys založený na tom, jak zákazníka co nejrychleji připravit o peníze. S tím souvisí nebezpečí propadu neúspěšných hráčů do chudoby.

Jeho prostředí je rovněž spojováno s nelegálním podnikáním, daňovými



Už ve 40. letech minulého století se Las Vegas v americké Nevadě stalo centrem světového hazardu.

úniky a pochybnostmi o morálnosti hraní i celého hracího byznysu. Za nimi je na Západě cítit odpor křesťanských teologů k rychlému a snadnému zbohatnutí a dva tisíce let trvající boj církve s neřestí všeho druhu.

„Kasina opravdu nejsou dobročinnými spolky. O tom se již přesvědčila řada nenapravitelných fantastů, kteří snili o velkých výhrách,“ uvádí v publikaci Kasina Jaroslav Tuček

a Michaela Dolinová. Proto je nutné na hazard hledět jako na druh zábavy, ale ne jako příležitost k výtěžku. „Samozřejmě že nejvíce vzrušující na této zábavě je možnost výhry. V kasinu ale pravidelně vyhrávají pouze špičkoví hráči, jichž není mnoho. Ti musí této činnosti věnovat nemálo času a úsilí,“ zdůrazňují autoři.

Z hazardu se ovšem stal velký byznys, zejména v USA. Americký

miliardář Steven Wynn, který jako první začal budovat v Las Vegas rozsáhlé resorty – například Mirage či Bellagio, které kromě samotného hraní nabízejí i luxusní ubytování a restaurace –, zdůrazňoval i ekonomický přínos kasin: nárůst cestovního ruchu, daně odvedené do místního i federálního rozpočtu a pracovní místa.

Nejde jen o ekonomiku samotnou. „Hazard se jeví prospěšný v případech, když je provozován charitativními organizacemi, které výtěžek směřují do potřebných sociálních oblastí. Nebo státními monopoly, které rozdělují předem daný podíl zisku na podporu umění, sportu a vědy,“ říká David Fiedor, sociolog zabývající se hazardem. Současně ovšem připomíná negativní dopady hazardu.

Kasina nejsou dobročinné spolky. O tom se přesvědčila nekonečná řada fantastů, kteří snili o velkých výhrách.

Podle výzkumů jsou u patologických hráčů daleko častější myšlenky na sebevraždu a klesá i pracovní výkonnost takových lidí. Opominout nelze ani kriminalitu související se sháněním peněz na hru.

První byly Benátky

První hry jsou známy ze starého Egypta a Mezopotámie, vášnivými hráči byli Římané. Ve středověku byla hráčským rájem Francie. Karty tam byly povoleny, zato kostky, kde podle církevních hodnostářů nerozhodovala dovednost, ale pouhá náhoda, byly opakovaně zapovídány. Zatímco z Dumasových Tří mušketýrů známý

král Ludvík XIII. se pokusil místa vyhrazená pro hazardní hry ovládná falešnými hráči zrušit, jeho první ministr, pověstný kardinál Richelieu, naopak karty rád hrál.

Prvním zaznamenaným evropským kasinem, tedy podnikem, kde bylo možné hrát nejen proti jinému hráči, ale hlavně proti provozovateli, bylo Il Ridotto v Benátkách, otevřené v roce 1638. Svobodomyšlné město bylo vůči hazardu benevolentní dávno – o sto let dříve se tam za němeého souhlasu kléru sázelo i v kostelích. Od roku 1748 se aristokraté sjížděli do kasina v německém Baden-Badenu, později si získalo uznání belgické Spa.

Všechna tato centra, včetně heren v Londýně, Paříži či Vídni, kde přicházel o peníze hudební skladatel Wolfgang Amadeus Mozart, nakonec zastínilo kasino v Monte Carlu. Ruleta, která ho proslavila, byla britským vynálezem. V samotné Británii ji ovšem už v roce 1745 tamní parlament postavil mimo zákon se zdůvodněním, že jde o „zaručeně zhoubnou hru“.

Za vzestupem Monte Carla stál francouzský ruletový mág Francois Blanc, který do něj svůj byznys přenesl v roce 1863 z Německa. Při příchodu měl monackému knížeti říci: „Zruinoval jste kompletně sám sebe. Proč proboha raději neruinojete jiné?“ Rada zabrala: od panovníka získal potřebnou licenci a dokázal do města ročně přilákat na 200 tisíc návštěvníků. Ti v něm pak pravidelně prohrávali desítky milionů zlatých franků.

Ve stejné chvíli se centrem hazardu stávaly také Spojené státy. Američané zprvu měli nejraději karetní hru s rychlým spádem, pharo. V roce 1864 se podle dobového svědectví ve Washingtonu provozovala ve 163 hernách

Jak kasina ovládla hazard

1638

V Benátkách začalo fungovat první písemně doložené kasino v Evropě, a to Il Rodotto. Další kasino se později otevřelo v německém Baden-Badenu.

1745

Britský parlament zakázal hru „roly poly“, předchůdkyni rulety. Právníci o ní hovořili jako o „zaručeně zhoubné hře“.

1814

Podle svědectví ruského aristokrata se v závěru napoleonských válek hrály v Karlových Varech hry podobné ruletě.

1863

Francouzský podnikatel Francois Blanc podstatně rozšířil kasino v Monte Carlu. To se stalo centrem hracího byznysu až do první světové války.

1911

Úřady v San Francisku zakázaly ve městě hazard. Šlo o reakci na lavinovitě šíření hracích strojů v celých USA.

1931

Mafián Tony Cornero vybudoval v nevadském Las Vegas první kasino The Meadows Club. Město se stalo centrem amerického hracího průmyslu, do něhož pak investovali průmyslníci, hoteliéři i banky.

1990

Podnikatel a pozdější americký prezident Donald Trump otevřel obří kasino Taj Mahal v Atlantic City na východním pobřeží USA.

1998

Podle údajů Komory zábavního průmyslu bylo v Česku v provozu asi 55 tisíc hracích automatů. Kasina se soustřeďovala v Praze a na hranicích s Německem a Polskem.

2015

Podle dat OSN fungovalo v Česku na tisíc obyvatel sedm hracích zařízení, téměř trojnásobek evropského průměru.

a propadl jí i pozdější americký prezident James Buchanan. Hrál se také v parnicích plujících po Mississippi a často v hornických osadách.

Na začátku 20. století se pozornost amerických gamblerů přesunula ke kostkám a black jacku, obdobě českého oka. Souběžně se lavinovitě šířily hrací stroje. Zprvu na východním pobřeží, o málo později po celé zemi a zejména v Kalifornii. V San Francisku konstruktér Charles Fey vyvinul tříválcový hrací stroj Liberty Bell a chicagská firma Mill Novelty Company s nimi zaplavila bary, trafiky i bowlingové herny. V důsledku toho úřady začaly hazard regulovat, zprvu šlo o licence a později, když se hrací stroje objevily v cukrárnách a v dosahu dětí, o zákazy.

Hrací byznys se proto začal přesouvat do obřích kasin, většinou v místech, přes která se předtím přehnala zlatá horečka. Tam tradice hry o peníze byla silnější než protesty moralistů. Nejznámějším dodnes je nevadské Las Vegas. V roce 1931 tam mafián Tonny Cornero vybudoval

luxusní kasino The Meadows Club. Nevada jako jediná v USA tehdy povolovala hazard, zatímco jinde bylo zapotřebí úplatků pro policii i politiky. Vedle praní špinavých peněz Las Vegas pomohlo i to, že nový starosta v nedalekém Los Angeles ilegální herny ze svého města vytlačil a ty hledaly nové útočiště. Do nového centra se hrnuli seriózní investoři, jako první kalifornský hoteliér Thomas Hull a pak i mnozí další.

V roce 1954 ve městě začala fungovat banka mormonského podnikatele E. Parryho Thomase a půjčovala právě kasinovým podnikatelům. Díky štědrým úvěrům se mezi majitele hracích resortů zařadili i úspěšní karbaníci. „Řekněme, že to byli hazardní hráči, řada lidí má svou minulost. Mě ale zajímá, co ten člověk dělá teď a co bude dělat v budoucnu,“ odpověděl kritikům svého počínání bankéř Thomas.

V šedesátých letech v Las Vegas investoval výstřední miliardář Howard Hughes a po něm hotelové skupiny jako Hilton, Hyatt či Holiday Inn. Jejich miliardy město definitivně

proměnily v Mekku hazardu. Navíc už nebyla jen v hledáčku gamblerů a bohatých lidí, průzkum z roku 1995 ukázal, že se stala místem vyhledávaným americkými důchodci. Rozmach hráčského města nezhatil ani fakt, že americká armáda 60 mil severně od něj zřídila testovací polygon a uskutečnila na něm na 900 jaderných testů. Ty první v atmosféře, takže se za Las Vegas na obloze občas tyčil atomový hřib.

Jiným americkým centrem zábavy se později stalo Atlantic City, původně ospalá rybářská osada v New Jersey. Do budování kasin se tam vehementně zapojil pozdější prezident Donald Trump. Například do megaherny Taj Mahal, která krátce po svém otevření v roce 1990 na ploše více než 40 hektarů zaměstnávala sedm tisíc lidí.

České plátýnko

Česko, co se týče hazardu, za světem nikdy moc nezaostávalo. Už v keltském opidu Stradonice archeologové našli primitivní hrací kostky.

Středověk pak později přinesl legislativní zásahy, které iniciovala církev. I kodex císaře Karla IV. Majestas Carolina z roku 1353 hazard omezoval a bránil tomu, aby si lidé při hře mohli půjčovat vyšší obnosy. Zákazy nicméně nefungovaly. S oblibou se hrály kostky a jejich obdoba vrhcáby, postupně převážily karty. V barokní době byl proslulým karbaníkem hrabě František Antonín Špork (1662–1738), majitel zámku Kuks. Za pobytu v lázních obehral saského krále o tisíce zlatých a jako zbožný křesťan za ně nechal postavit kostel. Jiní aristokraté dokázali prohrát statek nebo i celé panství.

Veřejné herny se do českých zemí dostaly s dvousetletým zpožděním. Do Prahy, Teplic a zejména



Daniel Craig hrál jako James Bond ve filmu poker v Černé Hoře, točilo se však v Karlových Varech.

do Karlových Varů. Do nich se díky lázním sjíždělo mnoho bohatých návštěvníků. Podle ruského spisovatele Alexandra Veltmana je přitahovali i hry podobné ruletě. „Na konci 19. století se v hotelu Pupp hrály s určitostí kostky, karty i biliár, není však jasné, zda šlo o kasino, nebo o společenský klub,“ uvádí sociolog David Fiedor.

Za první republiky lidé hráli kostky, karty a takzvané plátýnko. Při něm se sází na mariášové karty nalepené skutečně na plátně. Následně bankéř otáčí karty z promíchaného balíčku a vyplácí prvních sedm. Zbytek karet, více než tři čtvrtiny, prohrává.

Meziválečná legislativa zprvu nestanovovala pro hazard žádná omezení. Živnostenský řád dokonce přímo uváděl, že „restauratéri mohou míti ve svých provozovnách hry povolené“.

Neomezovala ani výrobu hracích strojů. Českými průkopníky v tomto oboru se stala dvojice semilských podnikatelů. Josef Mach, vyučený truhlář, k nim přešel od výroby oltářů a postupoval podle vzorů z Německa a Rakouska. Jeho konkurent Josef Vaněk přišel s originální konstrukcí a své stroje, do nichž se házely dvacetníky, pojmenoval Forbes. Ty z Čech dokonce vytlačily americkou konkurenci. „Ovládly nejen český trh, ale i část Evropy a Afriky, kde vznikly filiálky dávající práci stovkám dělníků,“ uvádí odborník na herní průmysl Ivo Kasal.

Ke zvratu došlo v roce 1936, kdy vláda pod dojmem sociálních dopadů gamblerství za hospodářské krize hrací přístroje zakázala. K hazardu ovšem měli blízko i sami politici. Například Jiří Stříbrný podle historika Antonína Klimka dokázal za jedinou noc prohrát 300 tisíc korun.

Za socialismu se hazard přesunul do pololegálních heren, kde jej maskovaly šachové stolky, a do bytů.



V devadesátých letech v Česku vyrostla kasina v Praze, lázních i na hranicích. V počtu hracích zařízení je sice ČR daleko za Japonskem a USA, v Evropě ale patří ke špičce.

Přesto se hrálo o statisíce korun, což tehdy byla cena domku. Oficiálně hazard neexistoval – protože se neslučoval se socialistickým způsobem života.

Veřejnost to viděla jinak – populární bylo sázení na dostihy, z karet přežilo zmíněné plátýnko a oko, mnozí se přeorientovali na poker.

Josef Vaněk přišel s originální konstrukcí a své stroje pojmenoval Forbes. S těmi pak z Čech vytlačil americkou konkurenci.

Oblíbený byl také měkký hazard, loterie. Státní sázkovou kancelář v roce 1957 vystřídala Sazka, která organizovala také sázení na sportovní výsledky.

Od Luxoru k internetu

Hrací automaty se do Československa v omezeném množství vrátily v roce 1967. Do Prahy, především šlo o hernu Luxor na Václavském náměstí, do Karlových Varů, Brna a Hradce Králové. Přežily i pád pražského jara, jejich provozování pouze upravila nová

vyhláška. V dubnu 1988 byl dokonce povolen provoz kasina v karlovarském hotelu Pupp (tehdy Moskva), a to ve spolupráci s rakouskou společností Warimpex. Hrála se americká ruleta, vedle toho black jack a k dispozici bylo rovněž 29 elektronických hracích automatů. Hrát směli jen devizoví cizinci, které ale Češi mohli do kasina doprovázet.

Hned po pádu komunistického režimu v roce 1989 jedním z prvních nových zákonů byl ten o loteriích, který hazard zlegalizoval. Vyšel vstříc poptávce a v každé vesnické hospodě se okamžitě objevily hrací automaty, kterých bylo v roce 1998 podle Komory zábavního průmyslu 55 tisíc. Pak se růst jejich počtu zastavil spolu s postupným přitvrzováním původně liberální legislativy.

Kasina se v Česku objevila zprvu ve velkých městech, především v Praze a lázeňských střediscích, v Karlových Varech nebo v Luhačovicích. O něco později vyrostla pro turisty na hranicích s Německem, Rakouskem i Polskem.

V posledních pěti letech se hráči o peníze rychle přesouvají do kyberprostoru, nárůst obliby internetových kasin přinesla v roce 2020 také izolace za epidemie covidu. ■

Odvážná vize: Umělá inteligence zkrátí pracovní týden až o den a půl

Vizionáři z byznysu avizují nový efekt převratu v technologiích: AI zvedne produktivitu práce a promění pracovní trh. Starší generace ale může trpět.

–TEXT– Vojtěch Wolf –FOTO– Midjourney, ČTK / AP – Tom Williams

Vaše děti se díky technologiím dožijí 100 let a nebudou mít rakovinu. Prohlásil to počátkem října Jamie Dimon, šéf banky JPMorgan v rozhovoru pro televizi Bloomberg. Sedmašedesátiletý špičkový manažer prožil úplně jinou éru, vždyť se narodil jen pár let poté, co byly ve Spojených státech zrušeny pracovní soboty. O příslušných generace, která na trhu práce dosud není, vyslovil ještě jednu prognózu: „Budou pravděpodobně pracovat tři a půl dne v týdnu.“

Podle údajů poradenské společnosti Evident inzerovala jeho newyorská banka od února do dubna více než 3500 pracovních pozic s náplní, jež souvisí s umělou inteligencí.

Podle Dimona už tuto novinku využívají tisíce zaměstnanců jeho banky a on soudí, že se díky ní pravděpodobně výrazně zlepši kvalita života zaměstnanců. I když některá pracovní místa zaniknou. V dopise akcionářům věnoval AI celou jednu část, v níž označil úsilí JPMorgan v této



Podle Jamieho Dimona, šéfa banky JPMorgan, je soustředění na umělou inteligenci nutnost.

Podle studií bude umělá inteligence stimulovat rychlejší růst světového HDP a pomůže vytvořit více pracovních míst, než kolik jich kvůli ní zanikne.

oblasti za „absolutní nutnost“. Případů, kdy se dá využít, je více než 300.

Studie ukazují, že umělá inteligence by mohla v budoucnu podpořit ekonomiku a vytvořit více pracovních míst, než kolik jich kvůli ní zanikne. Například zpráva Světového ekonomického fóra z roku 2020 zahrnující 26 zemí světa předpovídá, že do roku 2025 bude různými programy nahrazeno 85 milionů pozic, jež nyní zastávají lidé, přičemž jejich potenciál je vytvořit 97 milionů nových. A odhad ekonomů banky Goldman Sachs z letošního března hovoří o tom, že celosvětově by mohla mít AI dopad na 300 milionů zaměstnaneckých postů. Asi dvě třetiny těch stávajících už mu jsou vystaveny a čtvrtina by mohla být plně nahrazena.

Po celém světě se objevily tisíce start-upů zaměřených na aplikaci teprve nedávno vzniklých inovací AI a do závodu o ovládnutí nového byznysu se pustily i giganty jako Google a Microsoft. Obecně o kapitál v progresivním odvětví není nouze a trend posledního roku se podobá dobám zlaté horečky v 19. století.

Ekonomickou příležitost vidí kdekdo a Dimon není jediný, kdo z velkých jmen vyzývá umělou inteligenci v souvislosti s možností, že lidem přinese víc volného



Nástup jazykových modelů dá lidem den i více volna navíc, domnívají se experti.

času místo práce pro výdělek. I podle nositele Nobelovy ceny za ekonomii z roku 2010 otevírá revoluce, kterou odstartoval program ChatGPT a další jazykové modely, dveře čtyřdennímu pracovnímu týdnu. Zdůvodňuje to tím, že přináší výrazné zvýšení produktivity na pracovních místech v nebývalém rozsahu. Jinými slovy, byla by to z hlediska práce taková změna, jakou například Československo zažilo v roce 1968, kdy se pracovní týden zkrátil na pět dní, a některé západní země, jako například USA, dokonce už o několik desetiletí dříve. Právě vyšší produktivita práce a efektivita výroby ve fabrikách umožnily mít více volného času, což se například u nás tehdy promítlo do rozvoje chataření a chalupaření.

Optimistický náhled na zvýšení produktivity vyslovil na jaře na konferenci v Glasgowě také nobelista Christopher Pissarides, který působí jako profesor na London School of Economics a specializuje se na dopady automatizace na práci. Před časem prohlásil, že trh práce se může díky chatbotům podporovaným umělou inteligencí proměnit dostatečně rychle, a také tlumí obavy, že rychlý technologický pokrok přinese masové propouštění. „Mohli bychom obecně zvýšit naše pohodlí v práci a dopřát si více volného času. Velmi snadno bychom mohli přejít na čtyřdenní pracovní týden,“ citoval pětasedmdesátiletého profesora ekonomie časopis Time.

Část odborné veřejnosti se nicméně na nástup AI a nahrazování lidské práce takovým strojem dívá velmi

obezřetně, včetně kapacit, jakou je Elon Musk, či dokonce Sam Altman, který stojí za společností OpenAI, a rovněž Mark Zuckerberg, zakladatel společnosti Meta. Obavy má i veřejnost. Podle průzkumu Pew Research Center mezi více než 11 tisíci dospělými Američany převažují u většiny z nich obavy z umělé inteligence v každodenním životě nad nadšením z toho, co přináší. To je změna – v předchozím průzkumu z ní mělo strach jen 37 procent Američanů, dnes 52.

Hlavní potíží je, že i když vznikne více pracovních míst, nebudou nejspíš pro ty, které AI v práci nahradí. Náplň bude bližší dalším generacím, které se budou setkávat s programy a nástroji nového typu ve školách či v běžném životě od dětství. Umělá inteligence pak může v některých ohledech znamenat také větší zátěž pro státní rozpočty vyplácející podporu pro lidi bez práce. Na druhou stranu vyšší produktivita přinese firmám vyšší zisky a tím i více peněz na daních pro stát. Otázka je, co převáží.

Podle analýzy Goldman Sachs je na každý pád zřejmé, že umělá inteligence bude mít – a ostatně už i má – transformační význam pro produktivitu a růst HDP. „Kombinace výrazných úspor nákladů na pracovní sílu, tvorby nových pracovních míst a vyšší produktivity práce může výrazně zvýšit hospodářský růst,“ tvrdí zpráva. Banka odhaduje, že umělá inteligence by nakonec mohla zvýšit roční globální HDP o sedm procent. ■



„Mezi embryem a kultivačním roztokem dochází k neustálému předávání informací,“ říká autorka nové metody **Miroslava Rabajdová**.

Jak zvýšit šanci na početí? Český start-up vybere nejlepší embryo

Firma Fetus vyvíjí metodu k vylepšení umělého oplodnění. O jejím využití v praxi nyní jedná s reprodukční klinikou v Česku a s dalšími v USA a Austrálii.

–TEXT – Eva Hníková – FOTO – UPJŠ / Fetus

Každý šestý pár v Česku má problémy s počtem potomka a zájem o služby reprodukčních klinik roste po celém světě. Podle odhadů společnosti GMI měl loni globální trh s asistovanou reprodukcí hodnotu 35 miliard dolarů a má růst téměř o sedm procent ročně. Šance otěhotnět při umělém oplodnění je zhruba třetinová. Zvýšit ji chce firma Fetus svou novou metodou pro výběr vhodného embrya.

Šéf start-upu Robert Artur Pierug s partnerkou také využil služeb reprodukční kliniky. „Loni na jaře se nám narodil zdravý syn Jonáš,“ říká muž, jenž se po této

zkušenosti začal více zajímat o reprodukční medicínu. „Aktivně jsem vyhledával projekty zabývající se umělým oplodněním,“ popisuje. Soustředil se zejména na to, jak zvýšit šanci na úspěšný přenos embrya, a narazil na výzkum slovenských a českých vědců, který získal na Slovensku Cenu za transfer technologií. Tým Miroslavy Rabajdové z Lékařské fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích projekt založil na analýze malých molekul RNA. A Pierug ho vyhodnotil jako investiční příležitost.

Čtyřiatřicetiletý podnikatel s českými, polskými a dánskými kořeny začínal po škole jako obchodník

v Centrum Holdings. Před jedenácti lety založil start-up FaceHoliday. Sociální síť propojující cestovatele s obyvateli turistických destinací měla jen v Česku 40 tisíc aktivních uživatelů. „Po právní a obchodní bitvě s Facebookem ukončené smířčím řízením jsme nakonec projekt zastavili,“ vzpomíná Pierug. Na čas se pak z byznysu stáhl a věnoval se rodině.

Nová metoda by měla předčít předchozí

V roce 2021 stál u založení společnosti Faba Capital, která investuje do projektů ve zdravotnictví, energetice nebo vzdělávání. Když loni na podzim narazil na nadějný výzkum zvyšující šanci na úspěch umělého oplodnění, dohodl se s kolegy, že mu pomohou v rozjezdu. Za 10,5 milionu korun koupili patentová práva a založili start-up Fetus, který bude metodu dál rozvíjet. Léčba neplodnosti velmi zatěžuje psychiku a nevydařený přenos embrya může negativně ovlivnit případné další pokusy. „Vstupem do tohoto projektu chceme snížit počet nechtěných potratů a zvýšit šanci na narození zdravého potomka,“ říká šéf Faba Capital Robert Flocius.

Pierug s kolegy na základě vlastního průzkumu odhadují, že do čtyř let bude mít Fetus hodnotu přesahující dvě miliardy korun. „Počítáme s tím, že získáme přes osm tisíc koncových zákazníků z reprodukčních klinik po celém světě,“ říká.

Při umělém oplodnění se ženě odebere více vajíček a ta se v laboratoři propojí se spermii. Vzniklá embrya se nechají asi pět či šest dní v kulturačním roztoku zabezpečujícím růst. Následně se většinou jedno, výjimečně i dvě vloží do dělohy.

„Výběr vhodného embrya je jedním z klíčových faktorů ovlivňujících úspěšnost umělého oplodnění,“ říká vedoucí lékař zlínské IVF Clinic Štěpán Machač. Šance embrya na zdárný vývoj odborníci nyní posuzují nejčastěji s pomocí mikroskopu. „Rozhodujeme na základě vzhledu,“ vysvětluje Machač. Jelikož se s ním při přesunu pod mikroskop manipuluje, sází řada klinik na pokrokovější přístroje. Jde zjednodušeně řečeno o inkubátory se zabudovanou kamerou, která snímá vývoj embrya třeba každých deset minut z různých úhlů. Získaná data se pak zpracovávají za pomoci umělé inteligence. „Přístroj průběžně kontroluje kritické okamžiky vývoje, uživatel si může sám nastavit, co přesně ho zajímá,“ vysvětluje Hana Višňová, vedoucí lékařka centra IVF Cube v Praze, že zařízení neposuzuje jen vzhled, ale dobře zachytí i dynamiku vývoje.

Další metoda umožňující neinvazivně posoudit kvalitu embrya by se podle Višňové reprodukčním klinikám hodila a start-up Fetus ji chce nabídnout. „Mezi embryem a kulturačním roztokem dochází k neustálému předávání informací prostřednictvím výměny molekul,“ vysvětluje Rabajdová. S kolegy sledovali RNA molekuly, které embrya vylučuje do roztoku. Pomocí komplikovaných molekulárních metod pak jejich přítomnost dali do souvislosti s kvalitou embrya určeného pro přenos do dělohy.

Pierug věří, že nová metoda bude přesnější než dosud používané. Katarína Šoltys z Přírodovědecké fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, která se na výzkumu také podílela, vyzdvihuje její moderní princip: „Kombinace molekulárních metod a umělé inteligence přinese nové možnosti pro výběr správného embrya při umělém oplodnění.“

První zahraniční investoři už mají zájem

Část experimentů provedli lidé z laboratoří Masarykovy univerzity v Brně. „K výzkumu jsem byl přizván, protože mám zkušenosti s vysokokapacitními analýzami malých molekul RNA,“ potvrzuje Ondřej Slabý z výzkumného centra CEITEC.

Nová metoda láká zahraniční investory. Šéf start-upu Fetus jedná o investicích v celkové výši v přepočtu zhruba 750 milionů korun.

V minulosti se už molekuly související s metabolismem embryí zkoumaly, ale zejména kvůli malé průkaznosti metody do praxe neprošly. Ve Fetusu se chtějí poučit – potenciálním matkám budou odebírat krev k posouzení míry jejich připravenosti na proceduru umělého oplodnění a vybírat pro něj nejvhodnější okamžik.

Podle Pieruga by se nová technologie mohla dostat do praxe za rok a půl až dva roky. Už nyní vyjednává o jejím využití s jednou reprodukční klinikou v Česku a s dalšími ve Spojených státech a Austrálii. Nechce prodávat licence k technologii, ale poskytovat samotnou službu. „Cenu odhadujeme na 40 tisíc korun,“ říká šéf projektu, jemuž se začali ozývat také zahraniční investoři. „Jednáme o investicích v přepočtu zhruba 750 milionů korun.“ ■

Evropa se brání čínskému kapitálu. Bude prověřovat zahraniční investice

Od poloviny října Evropská komise začíná prověřovat fúze, kde je nabyvatel příjemcem veřejných dotací. Opatření je namířeno hlavně proti Číně.

–TEXT– Josef Pravec –FOTO– Profimedia / IMAGO

Mimoevropské firmy usilující o převzetí společností na starém kontinentě budou muset Evropské komisi oznámit, zda v mateřské zemi pobírají vládní dotace. A prokazovat tak, že oproti konkurenci nemají neoprávněnou finanční výhodu. Podobně jako starší opatření o prověřování mimoevropských investic do citlivých oblastí na národní úrovni jde opět o krok k ochraně evropského trhu.

„Je zřejmé, ač oficiálně nevyřčené, že tyto regulace mají dopadat zejména na čínský kapitál a omezit možnost čínských investorů kontrolovat podniky ze zemí Evropské unie,“ řekl týdeníku Ekonom Ivo Janda z advokátní kanceláře White & Case. Nařízení nicméně dopadne i na zájeme o evropské firmy z USA či Blízkého východu.

Rovné podmínky

Regulace právě vstupující do praxe se týká nejen fúzí, ale i mimoevropských firem ucházejících se v unii o rozsáhlejší veřejné zakázky. „Povinnost notifikovat podle stanovených podmínek platí od 12. října 2023,“ připomíná advokát Ivo Janda.

Evropský parlament reaguje novým opatřením na skutečnost, že vládní financování byznysu se ve světě stalo rozšířenou praxí. „Pokud zahraniční společnosti chtějí převzít kontrolu nad evropskými podniky nebo se účastnit evropských veřejných zakázek, musí Evropská komise zajistit, aby fungovaly za podobných podmínek jako naše společnosti,“ obhajuje regulační zásah jeden z navrhovatelů, lucemburský europoslanec Christophe Hansen. Dodává, že evropské firmy na rozdíl od cizích podléhají přísnému režimu, který veřejnou podporu z větší části znemožňuje.

Mimoevropské firmy proto musí notifikovat obdržené zahraniční subvence a toto oznámení automaticky spouští šetření Evropské komise. Ta ho však může zahájit také bez takového impulzu, stačí podezření, že nedovolená podpora existuje.

Povinnost hlásit státní subvence vzniká po překročení stanovených limitů: jednak pokud nabyvaný podnik má obrat vyšší než 500 milionů eur, a pak když celkové finanční příspěvky ze třetích zemí přesáhly za poslední tři roky 50 milionů eur. Za finanční příspěvek se přitom vedle úvěrů, záruk, dotací či kapitálových injekcí považuje například také platba za výrobky či služby. U veřejných zakázek je limit nastaven na 250 milionů eur. To pokrývá rovněž tendry na dodávky zbraní nebo výstavbu jaderných elektráren, což bývá typicky byznys amerických firem.

Komise bude nejen zakazovat, ale ukládat i opakované pokuty nebo nutit subvencovaný podnik, aby ostatním umožnil přístup ke své infrastruktuře. Případně po něm chtít, aby omezil činnost, část byznysu odprodal či zpětně rozdělil již uskutečněná spojení.

Ivo Janda z White & Case očekává, že se komise zaměří hlavně na investice do zbrojního průmyslu, infrastruktury,

Nepovolenými zahraničními subvencemi Evropská komise ve svém nařízení míní například úvěry, záruky, dotace, kapitálové investice nebo rovněž platby za výrobky a služby.



Čína se vyhýbá regulacím budováním závodů na zelené louce. Na snímku je továrna na baterie pro elektromobily u německého Erfurtu.

telekomunikací a energetiky. „Vystoupení jejich zástupců jsou však zatím jen velice vágní,“ dodává.

Zákon jako prevence

Od května 2021 v Česku platí zákon, který podobně jako v dalších 15 unijních zemích kontrolu některých investic už umožňuje. Opět je stanoven limit – tím hlavním je, když cizí firma hodlá získat v domácí společnosti alespoň desetiprocentní podíl. „Pokud podnik, kam má investice směřovat, provozuje některý z prvků kritické infrastruktury nebo obchoduje-li se zbožím dvojího užití, případně přímo s vojenským materiálem, má investor povinnost takovou investici notifikovat ministerstvu průmyslu a obchodu,“ přibližuje advokát Janda.

Ministerstvo průmyslu a obchodu pak takovou investici po šetření povolí či zakáže. Jednotlivé případy konzultuje, a to i s tajnými službami, přičemž o sporných záležitostech rozhoduje vláda. To vše má bránit pronikáním čínských a ruských firem do české ekonomiky. Podle výroční zprávy tento resort státní správy za první rok fungování popsané regulace řešil 12 případů, přičemž osm investic schválil. K žádnému zákazu nedošlo, ve dvou případech však investor z byznysu vycouval. Další dva případy byly v době uzávěrky výroční zprávy v jednání.

Způsob řešení odpovídá zvyklostem v jiných unijních zemích či USA. Rovněž tam je přímých zákazů minimum

a daleko častější je „dobrovolné“ stažení se rizikového investora. „Zákon funguje zejména tím, že potenciálně rizikové investice odrazuje již v jejich počátku,“ potvrzuje Lukáš Martin, ředitel sekce mezinárodních vztahů Svazu průmyslu a dopravy ČR. Proto také za první rok ministerstvo prověřovalo hlavně fondy a firmy z USA a Velké Británie, čínského investora jen jednou.

Změna čínské strategie

Bruselské nařízení o zahraničních subvencích přichází v okamžiku, kdy se čínské nákupy evropských firem zdají být za zenitem. Investice asijské velmoci v Evropě se loni podle agentury Bloomberg propadly o 22 procent na 7,9 miliardy eur, což byla nejnižší hodnota za deset let. Devět desetin jich přitom směřovalo do čtyř zemí: Velké Británie, Francie, Německo a Maďarsko.

Agatha Kratzová, ředitelka americké společnosti Rhodium Group, která se čínským pronikáním do světa zabývá, nicméně upozornila na změněnou strategii Pekingu. Roky byl jeho zájem o Evropu tažen akvizicemi a fúze, nyní je částečně nahrazují miliardové investice na zelené louce, například do závodů na výrobu baterií pro elektromobily. Ty podle Kratzové čelí menší kontrole regulátorů než akvizice do důležité infrastruktury nebo technologického sektoru a nejsou také z bezpečnostního hlediska tolik kontroverzní. ■

Proč jsou lidé od přírody štedří? Protože se jim to vyplatí

Štedří lidé mají podle vědců zdravější srdce a cévy či zdatnější imunitní systém. Méně trpí depresemi a obecně jsou šťastnější.

– TEXT – Petr Kain – FOTO – Shutterstock

Mají lidé větší sklony ke štedrosti, nebo k sobectví? Na tuto otázku se již dlouhá desetiletí snažili nalézt odpověď vědci z celého světa. V ekonomických hrách poskytovali účastníkům menší částky peněz a dávali jim za úkol rozdělit je mezi sebe a partnera.

Takových studií již byly provedeny stovky, přičemž jejich souhrnné výsledky ukazují, že lidé v průměru

rozdávají 28 procent peněz, které dostanou. Zbytek si ponechají. Při všech těchto experimentech šlo ale vždy o malé sumy – účastníci často dostali k rozdělení kolem 10 dolarů a méně.

Projevovali by ale lidé stejnou štedrost, kdyby jim byla darována mnohem vyšší částka? S pomocí bohatých dárců, kteří poskytli potřebnou sumu peněz, se to rozhodli zjistit vědci University of British Columbia, Yale University a nezisková organizace Technology, Entertainment, Design (TED).

Jak rozdat 10 tisíc dolarů

Během pandemie covidu vědci vybrali dvě stovky lidí z Brazílie, Indonésie, Keni, Austrálie, Kanady, Spojených států a Velké Británie, přičemž každému z nich dali 10 tisíc dolarů. A to za několika podmínek: celou sumu museli lidé utratit během tří měsíců, nic z ní nesměli ušetřit ani investovat a vědci měli přesně nahlásit, jak peníze utratili. Polovina z nich navíc dostala za úkol pravidelně sdílet na sociálních sítích, jak finance použili.

Jak vědci zjistili, mezi lidmi převládala štedrost. Účastníci experimentu utratili 68 procent své hotovosti ve prospěch ostatních a někdy současně i ve svůj prospěch (například zaplatili společnou dovolenou nebo večeři). V průměru také věnovali pětinu na charitativní účely či jinou dobročinnost. „Například jeden účastník z Indonésie věnoval 1500 dolarů rodině zemědělského přítele na pokrytí základních životních potřeb,“ napsali vědci.

Jak se na serveru Medium podělila jiná účastnice: celých 10 tisíc dolarů rozdělila prostřednictvím dvaceti grantů po 500 dolarech lidem v místní komunitě na aktivity jako například revitalizace společné zahrady či zřízení bezplatného stánku s jídlem pro bezdomovce.



Že jsou lidé v Česku štedří, potvrdila i data Fóra dárců, spolku zastřešujícího dárcy v ČR. Podle nich se na veřejně prospěšné účely loni vybralo skoro **12 miliard korun**.

Nezastupitelná role sociálních služeb v České republice

Téměř 700 000 klientů, více než 100 000 zaměstnanců, tisíce dobrovolníků, 5 500 registrovaných služeb, provozní prostředky ve výši téměř 60 miliard korun. Takové jsou základní, stále rostoucí roční statistiky sektoru sociálních služeb v České republice. Představují nejen odraz společenské solidarity, ale tato čísla dávají tušit nezpochybnitelnou roli sociálních služeb v úsporách potenciálních výdajů státu a domácností v řádech stovek miliard korun ročně.

Jsou to právě období krizí, během nichž společenský a ekonomický význam sociálních služeb narůstá spolu s jejich extrémním zatížením.

Během epidemie covidu-19 narůstaly počty nemocných klientů v pobytových zařízeních do desítek tisíc a docházelo k výpadkům stovek pracovníků. Desetitisíce odvážných a odhodlaných lidí, včetně dobrovolníků, zajišťovaly každodenní péči a podporu. Pandemie skončila, ale její dozvuky s námi zůstávají v podobě zdravotních obtíží či psychických dopadů. Pracovníci v sociálních službách neviditelně, ale neúnavně a vysoce profesionálně poskytují svou podporu i nadále.

Po velmi krátkém období klidu, který zcela jistě nestačil k postpandemickému ozdravení jednotlivců i společnosti, nás zasahují následky války na Ukrajině. Na území České republiky přišly tisíce válečných uprchlíků. Česká společnost byla a je ochotna lidem prchajícím z území zmítaného válečným konfliktem skutečně pomáhat. Nezastupitelnou roli hraje sektor sociálních služeb, a to v celé své škále. Už nejde jen o zařízení pro seniory či domovy s pečovatelskou službou. Ke slovu se dostává většina ze 33 druhů služeb – osobní asistence, denní centra, azylové domy, noclehárny, kontaktní centra pro lidi ohrožené závislostmi, služby rané péče, poradny, krizová centra, centra pro děti a mládež a mnoho dalších.

S válečným konfliktem přichází krize energetická, která zvolna přechází do krize finanční. Rozpočty nejvíce ohrožených jednotlivců a rodin jsou napínány až za hranice únos-



Návštěva pečovatelky v domácnosti klienta. Foto: Archiv APSS ČR

nosti. Výdaje rostou v řádu tisíců korun měsíčně, inflace snižuje hodnotu často již tak nízkých úspor. Je nutné hledat systémová řešení, ale v přechodových obdobích opět přicházejí ke slovu sociální služby.

Víme, že už v tuto chvíli naše společnost čelí očekávaným demografickým změnám – stárnutí populace. Je důležité diskutovat o penzijní reformě, ale stejně tak je potřeba se realisticky zamýšlet nad tím, jakým způsobem budeme o staré lidi v naší společnosti pečovat. Kapacity sociálních služeb významně rostou již nyní. V celé Evropě jde z pohledu vzniku nových pracovních míst o jedno z nejrychleji rostoucích odvětví. Další plánování výdajů a navyšování kapacit je ale vzhledem k neúprosné demografii naprosto nezbytné. Je jisté, že budeme opět potřebovat obětavost lidí v sektoru sociálních služeb, kterou veřejnost leckdy vůbec nevnímá – a tedy nedokáže v celé šíři ocenit, abychom to zvládli.

Čelíme dalším výzvám – společenským, politickým, klimatickým a technologickým, které přinášejí celou řadu nepříznivých efektů, a počet lidí jimi ohrožených se rozšiřuje.

Minulé, současné i budoucí krize prokazují, že bez silných sociálních služeb se v České republice prostě neobejdeme. Neobejdeme se bez poskytovatelů sociálních služeb – veřejných a nestátních neziskových, ale i soukromých organizací, které sociální služby poskytují. A neobejdeme se především bez pracovníků v sociálních službách – obětavých profesionálů, ale také lidí s vlastními příběhy, s vlastními radostmi a strastmi, kteří skrze svou každodenní, pro okolí neviditelnou práci posilují křehkou pavučinu soudržnosti české společnosti. Mysleme prosím na to, že sociální služby může potřebovat každý z nás.

Jiří Horecký

prezident, Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky

Přestože dar ve výši 10 tisíc dolarů představoval pouze desetiprocentní zvýšení příjmu účastníků z bohatých zemí (Austrálie, Kanada, USA a Velká Británie) a naopak v průměru 125procentní zvýšení příjmu účastníků z chudších zemí (Keňa, Indonésie a Brazílie), nebyl mezi oběma skupinami žádný rozdíl v prosociálních výdajích. Jak se také ukázalo, účastníci, kteří byli instruováni, aby se o způsob utrácení peněz podělili na sociálních sítích, věnovali o něco více peněz na charitu (23 procent) než lidé z druhé skupiny (15 procent). Sociální tlak tak pravděpodobně může zvýšit štedrost.

Proč jsme štedří

Tento výzkum podobně jako stovky ostatních ukazuje, že lidé jsou štedří bytosti. Proč tomu tak ale je? Podle vědců je pravděpodobné, že naše predispozice k štedrosti má kořeny v evoluci.

Ve srovnání s jinými živočichy se lidé velmi dlouho vyvíjejí, než jsou schopni se o sebe postarat sami. Během těchto zranitelných let přežíváme jen díky pomoci rodiny a někdy i komunity. Obecně jsme pak podle vědců pevně předurčeni k tomu, abychom se starali o zranitelné. Svědčí o tom ostatně i mnohé tisíce let staré nálezy kosterních pozůstatků postižených lidí, kteří se navzdory svému handicapu dožili vysokého věku. Podle vědců je to vlastně logické – žádná skupina lidí by dlouho nepřežila, pokud by její členové nebyli ochotni se občas obětovat jeden pro druhého.

Štedrost není ale „zdravá“ jen pro přežití skupiny, je to slova a do písmene zdravá i pro každého jednotlivce. Vylepšuje nejen náš fyzický, ale i psychický stav. Jak například ukázala jedna studie, starší lidé, kteří se věnují dobrovolnictví, mají o 44 procent nižší pravděpodobnost úmrtí (během pěti let od experimentu) než ti, kteří dobrovolnictví nevykonávají.

Důvodů je víc, podle vědců mají nezištní lidé zdravější srdce a cévy či zdatnější imunitní systém. Ve studii publikované vědeckým časopisem *Psychological Bulletin* tento fenomén zevrubně analyzovali vědci z mezinárodního týmu vedeného Bryantem Huiem z Hongkongské univerzity. Jiný experiment z Univerzity Britské Kolumbie pak přišel na to, že utrácení peněz za ostatní může snižovat krevní tlak.

Vědci samozřejmě zvažovali, zda zdravotní přínos nelze vysvětlit jinými faktory, například možností, že lidé, kteří se věnují dobrovolnictví, jsou přirozeně zdravější. Jak ale ukázaly výsledky několika dalších studií, dobrovolnictví zlepšuje životní pohodu bez ohledu na výchozí stav účastníků.

Pozitivní efekt pomáhání ostatním je přitom na našem zdraví viditelný už za pár týdnů. V Kanadě se při jednom pokusu ukázalo, že středoškoláci, kteří pomáhali mladším dětem, měli již po čtyřech měsících nižší hladinu cholesterolu a také se jim v krvi méně vyskytoval cytokin interleukin 6. Ten stimuluje zánětlivé procesy v mnoha nemocích, jako je cukrovka, deprese, Alzheimerova choroba nebo třeba rakovina prostaty.

Chovat se mile k ostatním v lidech rovněž může snížit pocity úzkosti. Když například studenti trpící sociálními fobiemi po dobu čtyř týdnů dělali drobné laskavosti, třeba spolubydlícím vyprali prádlo nebo darovali peníze na charitu, polevily jejich tělesné i emocionální problémy z běžného styku s ostatními lidmi a přestali se společenským kontaktům vyhýbat.

Podle vědců mají štedří lidé zdravější srdce a cévy, méně trpí hypertenzí a obecně mají zdatnější imunitní systém.

A co je pozitivní, štedré chování má přínos bez ohledu na to, v jaké části světa člověk žije či jak bohatý on sám je. Studie z roku 2013 zjistila pozitivní vztah mezi dáváním a štedřím ve 120 ze 136 zemí, a to po kontrole příjmu a dalších proměnných. A co víc, přínosy štedrého chování byly pozorovány i u lidí, kteří se sami potýkají s finančními problémy.

Obecně pak platí, že štedrost činí lidi šťastnějšími. Ukázal to například experiment, který v roce 2008 provedl Michael Norton, profesor na Harvard Business School, spolu se svými kolegy.

Lidem dali pět nebo 20 dolarů a pak jim nařídili, aby je utratili buď pro sebe, nebo pro někoho jiného. Později večer výzkumníci účastníky zkontrolovali, aby zjistili, jak se cítí po emocionální stránce. Skupina, která dala peníze druhým, uvedla, že se v průběhu dne cítila šťastnější. Příčina je podle vědců zřejmá, štedré chování uvolňuje neurochemické látky, které navozují dobrý pocit, jako je oxytocin a endorfiny.

Až tedy příště pocítíte nutkání koupit si například nové boty, které ve skutečnosti nepotřebujete, zamyslete se nad tím, proč si je chcete koupit. Pokud si chcete nákupem prostě jen udělat větší radost, bylo by lepší utratit peníze jinak. Třeba za někoho jiného. ■

RESPEKT

SPECIÁL



114 stran jen za 99 Kč

ve stáncích nebo na

[RESPEKT.cz/special](https://respekt.cz/special)

HISTORIE:

Záhada lidské práce
ANDREA PROCHÁZKOVÁ,
JÍŘÍ SOBOTA

ROZHOVOR:

S novinářkou Sašou
Uhlovou o málo
placené práci
PAVEL TUREK

PŘÍBĚHY:

Lidé, kteří změnilí
profesi během života
ANDREA PROCHÁZKOVÁ

ESEJ:

Existují vůbec odbory
pro 21. století?
ŠÁRKA HOMFRAY

DISKRIMINACE:

České firmy
nevěří starším
zaměstnancům
TOMÁŠ BROLIK

ESEJ:

Kam jdu, když začnu
odcházet z profese
JAROSLAV SPURNÝ

ROZHOVOR:

S koučem Josefem
Kvasničákem
o výběru profese
SILVIE LAUDER

ESEJ:

Co je hnacím motorem
lidstva i práce
JÍŘÍ SOBOTA

TEMA:

Kolik stojí
důstojný život
PETR HORKÝ, TOMÁŠ BROLIK

ROZHOVOR:

Se socioložkou
Kateřinou Nedbálkou
o dělnické profesi
PETR HORKÝ

STATUS UMĚLCE:

Kultura na volné noze
JAN H. VITVAR

ROZHOVOR:

S „headhunterem“
Janem Bubeníkem
o vlastnostech
dobrých šéfů
ŠTĚPÁN SEDLAČEK

SITCOMY:

Nové seriály zachycují
proměny trhu
PAVEL TUREK

PROFESÍ:

Co obnáší práce
kurýra, kostýmní
výtvarnice, na profilu
na OnlyFans
či agenturního
zaměstnance
PETR HORKÝ, FRANTIŠEK TROJAN,
SILVIE LAUDER, MAREK ŠVEHLA

REPORTÁŽ:

Jak se dnes pracuje
v automatizovaných
továrnách
MARTIN UHLÍŘ

BULLSHIT JOBS:

Když vaše práce
světu neprospívá
PAVEL TUREK

PŘÍBĚHY:

Zkusit pracovat
po svém v oborech,
které dosud
neexistovaly
FRANTIŠEK TROJAN

PRACOVNÍ TYDEN:

Pracovat za stejnou
mzdu čtyři dny
v týdnu
TOMÁŠ LINDNER

PŘÍBĚH:

Irský novinář o tom,
jaké to je pracovat
v Česku
IAN WILLOUGHBY

TEMA:

Chvála lenosti



Ford Puma EcoBoost: S elektrínou ještě svižnější

– TEXT – Jakub Stehlík – Foto – Jakub Stehlík

Poslední dobou to vypadá, jako by se Ford rozhodl Evropanům ordinovat už jen čistě americkou medicínu. Pozornost na sebe strhává hlavně sportovní model Mustang a ještě tak možná obří pick-up na baterky. Což není nutně špatně, protože obojí dělá Ford velmi dobře.

V nabídce ale zůstávají i modely střížené na míru místnímu trhu, ať už je to Focus, nebo právě Puma. Městské SUV, kterému na trhu konkuruje mimo jiné Škoda Kamiq.

Základ modelu představeného už v roce 2019 tvoří benzinový tříválec

EcoBoost, kterému s výkonem nově ve všech verzích pomáhá mildhybridní technika. Ta má samostatnou 48V elektroinstalaci, startér-generátor integrovaný do motoru a samozřejmě také malou lithiovou baterii.

Ačkoliv tato nejjednodušší verze hybridního pohonu obvykle zajišťuje pouze hladké spuštění motoru při rozjezdu na semaforech, ve Fordu je její přítomnost znát. Litrový motor posílený elektrickým dopingem oplývá nebývalou agilitou, místy dokonce až otravnou – když řidič potřebuje zaparkovat do řady stojících aut, musí s plynovým pedálem zacházet

opravdu jemně. Zvlášť ve spojení se sedmistupňovým dvouspojčovým automatem, který je však až na hektické rozjezdy s Pumou sladěn dobře.

Ford vždy dbal na to, aby jízda byla pokud možno zábavná. A i když zrovna nešlo o sportovní model, měl vždy slušně nastavený posilovač řízení, pozoruhodně neutrální podvozek a dobře dávkovatelné brzdy. Všechny tradiční vlastnosti Fordu zdělila i Puma, která k tradičním ctnostem přidala slušný komfort pérování a zvukově dobře utlumenou kabinu.

Ta je navíc docela prostorná, což platí i o místech vzadu. Tři lidi se zde přepraví jen v nouzi, ale dva tu najdou dostatečný komfort. Dost místa zůstává i na nohy, které lze zasunout do prostoru pod předními sedadly.

Nejvíce promyšleným místem interiéru Pumpy je ale zavazadlový prostor. Nakládku velkých předmětů



Mechanická tlačítka k ovládání klimatizace stojí výrobce peníze navíc. Řidič je ale při jízdě oceněn, dají se ovládat téměř po paměti.



Digitální přístrojový štít není v této třídě aut běžný, stejně jako rozměrný středový displej.



Základní objem kufru je 456 litrů, Ford věnoval pozornost i jeho praktičnosti.

Technické parametry

Ford Puma EcoBoost Hybrid

Motor: benzinový tříválec 999 cm³

Výkon: 92 kW / 125 k

Toč. moment: 210 Nm

Zrychlení 0–100 km/h: 9,6 s

Max. rychlost: 190 km/h

Komb. spotřeba: 5,4 l / 100 km

Cena: od 444 900 Kč

usnadňuje dvojité podlahy, která je v jedné rovině s prahem a sklopenými zadními opěradly. Její víko lze navíc díky speciálnímu mechanismu zajistit ve svislé poloze a dostat se tak snáz až na dno kufru, kde čeká hluboká plastová vanička s vypouštěcím šroubem. Její účel není na první pohled zřejmý, automobilka proto připravila několik tipů, kdy by se mohla hodit: na zablácené boty, květináč s hlínou nebo mokré neoprénové obleky. Originální je i síťka namísto obvyklého krycího plátu kufru, která se zvedá vzhůru spolu s dveřmi a v žádné situaci nepřekáží.

Jízdním komfortem patří Puma k nejlepším ve třídě, za což vděčí mimo jiné propracovaným předním sedadlům. K dobré pohodě na palubě přispívá i logicky strukturovaný infotainment. Ačkoliv má triviální grafiku, lze se v něm dobře orientovat, a navíc patří k těm rychlejší. Dalším plusem je použití mechanických tlačítek na důležité palubní funkce. Kompletně lze jimi nastavovat klimatizaci, ale také jízdní asistenty.

I když to tedy možná mělo původně být auto na rozvoz dětí do školky, nakonec z toho Fordu vyšlo plnohodnotné SUV pro menší rodiny, se kterým není problém vyrazit na dovolenou. A spotřeba? Při slušném zacházení hluboko pod pět litrů, ve městě jezdí Puma za šest. ■



Proklikejte si všechna data na Ekonom.cz/datavize

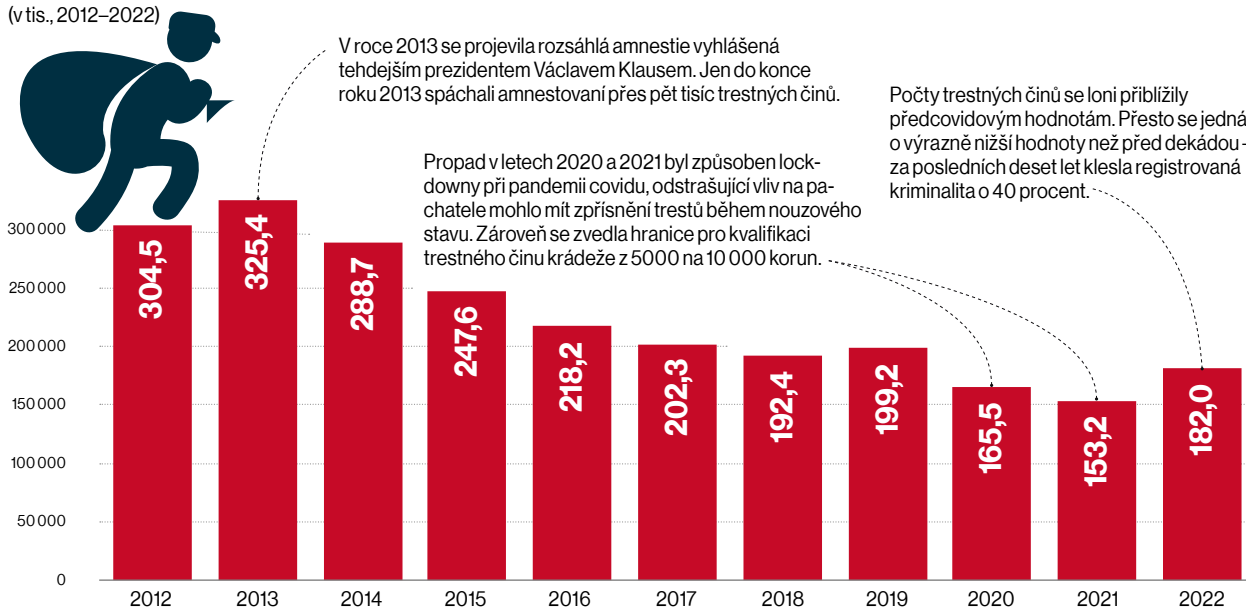
A zase se krade

Po covidovém propadu, kdy během lockdownů a nouzových stavů klesla i aktivita zločinců, se počty trestných činů loni vrátili na předpandemické hodnoty. Opět se začalo například ve velkém krást. „Trestné činy proti majetku činily 55 procent registrované kriminality. Zaznamenaly také nejvyšší meziroční nárůst, a to o téměř 30 procent,“ uvedla Jitka Wichová z Českého statistického úřadu.

–INFOGRAFIKA– Aleš Vojří, Johana Kofroňová, Jaroslava Bělovská

Počet registrovaných trestných činů

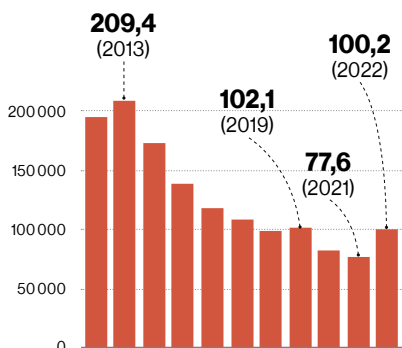
(v tis., 2012–2022)



Majetková kriminalita

(počet skutků v tis., 2012–2022)

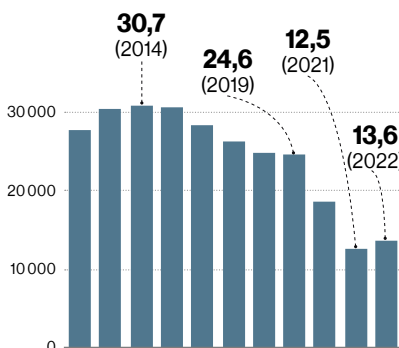
Spočívá v útoku na cizí majetek fyzických i právnických osob. Jedná se zejména o krádeže vloupáním a krádeže prosté. Tvoří přes polovinu veškeré registrované kriminality.



Hospodářská kriminalita

(počet skutků v tis., 2012–2022)

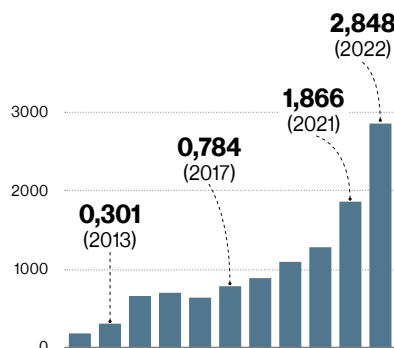
Má blízko k majetkové kriminalitě, ale směřuje proti hospodářskému systému a jeho fungování. Jedná se například o trestné činy z oblasti daní, účetnictví, padělání peněz, korupce či kyberkriminality.



Kybernetická kriminalita

(počet skutků v tis., 2012–2022)

Trestná činnost páchaná v prostředí informačních a komunikačních technologií. Samotná oblast ICT je buď předmětem útoku, nebo se trestná činnost uskutečnila za výrazného využití ICT. Počet skutků prudce narůstá – meziročně o 53 procent, za posledních pět let o 263 procent.



Zdroj: ČSÚ, Policejní prezidium ČR, ilustrace: Shutterstock

ekonom

týdeník produktivního Česka

rozhovory
s podnikateli
do hloubky

za **59 Kč** měsíčně



ekonom.cz/vyzkouset

Volkswagen výhodně? Na splátky rozhodně!

Pořídte nyní kompaktní dodávku Volkswagen Caddy Cargo nebo prostorný Volkswagen Crafter s měsíční splátkou již od 7 490 Kč a ročním úrokem od 3,99 %. Navíc můžete získat zvýhodnění až 140 000 Kč.



**Užitkové
vozy**

Již od 7 490 Kč měsíčně

Úrok již od **3,99 %**

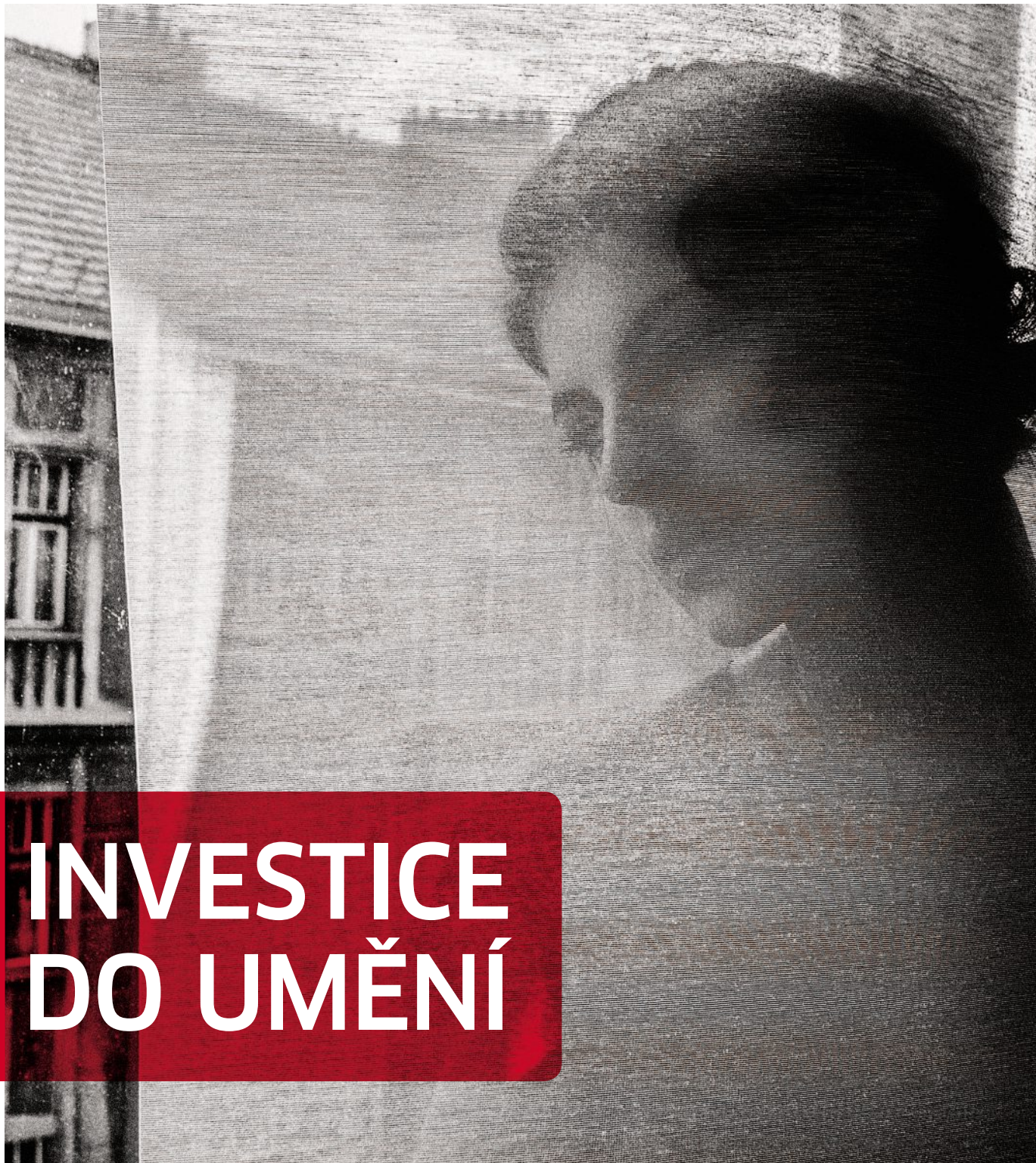
Navíc zvýhodnění až **140 000 Kč**



Akční nabídka Caddy Cargo a Crafter

Vzorový příklad úvěru na vůz Akční Caddy Cargo 1,5 TSI v ceně 610 744 Kč, při financování s Volkswagen Financial Services v ceně 610 744 Kč, splátka předem 183 223 Kč (30%), výše úvěru 427 521 Kč, poplatky za uzavření a vedení smlouvy 0 Kč, celkové platby za úvěr 311 269 Kč, celkové platby za úvěr vč. pojištění 353 065 Kč, RPSN vč. pojištění 12,646%, délka úvěru 72 měsíců, poslední nerovnoměrná splátka 90 000 Kč, měsíční splátka úvěru 6 324 Kč, měsíční splátka úvěru vč. pojištění 7 490 Kč, úroková sazba p. a. 7,19%. Volkswagen Pojištění Basic obsahuje havarijní pojištění, povinné ručení (10% spoluúčast) s uznáním bonusů za bezeškodní průběh dosavadních pojištění (60 měsíců) a pojištění skla (limit plnění 10 000 Kč), které je kalkulováno ve variantě pojištění bez garance pojistného. Další parametry jsou: věk klienta 50 let a běžné použití vozu. Tato indikativní nabídka není nabídkou ve smyslu § 1732 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a jejím přijetím nevzniká mezi společností ŠkoFIN s.r.o. a druhou stranou závazkový vztah. Vyobrazené vozy mohou obsahovat prvky příplatkové výbavy. Kombinovaná spotřeba a emise modelů Caddy a Crafter: 117–247 g CO₂/km a 4,4–9,4 l / 100 km.

vw-uzitkove.cz



INVESTICE DO UMĚNÍ

Síla fotografie

Češi jsou v nákupu uměleckých snímků konzervativní. Spoléhají na osvědčená jména.

Od reportáže k umění

Alžběta Jungrová patří mezi nejžádanější umělecké fotografy v aukčních síních.

Galerie s přesahem

Soukromá galerie Hunt Kastner umí úspěšně prosazovat české umělce i v zahraničí.

M

Magnus Art
Galerie J&T Banky

ŽÍT S GOČÁŘEM

10/10/2023—
10/2/2024

Výstava soukromé
sbírky kubistického
nábytku Zdeňka
Ungráda.

po—so 12—20 h
vstup zdarma

Sokolovská 700/113a, Praha 8
galeriemagnusart.cz

OBSAH

Investice do fotografie

4-7

Výhodou sbírání fotografií je jejich dostupnost. Peníze na ně má v podstatě každý.



Český talent

8-11

Ze začátku se živila reportážními snímky v denících. Dnes patří fotografka Alžběta Jungrová mezi nejpoptávanější umělkyně.



Galerie se silným jménem

12-15

„Od začátku jsme věděly, že se nemůžeme spoléhat jen na český trh, který byl hodně konzervativní,“ říkají zakladatelky galerie Hunt Kastner, která prorazila i za hranicemi.



Kam za výstavami

16-18

Picasso v Paříži, Michelangelo ve Vídni či tělesné tekutiny fotografa Serrana v Praze. Přinášíme výběr z aktuálních výstav.



Aukční domy

20-34

S nástupem podzimu narůstá i počet uměleckých aukcí. S jakými taháky ještě letos aukční domy a galerie přijdou?

MAGAZÍN INVESTICE DO UMĚNÍ – PŘÍLOHA HN 11. 10. 2023 a týdeníku Ekonom 12. 10. 2023.
Ředitel speciálních projektů Aleš Mohout • Art director Jan Vyhnaněk • Editorka Alena Dušková
(alena.duskova@economia.cz) • Layout Jan Stejskal • Foto na obálce Alžběta Jungrová • Grafika
vizuální studio mediálního domu Economia • Adresa redakce Pernerova 673/47, 186 00 Praha 8
• Tisk Walstead Moraviapress s.r.o., Břeclav • Samostatně neprodejné • <http://www.hn.cz>

Partner magazínu

J&T BANKA

Čeští sběratelé zatím fotografii nedůvěřují, nakupují spíš jména ověřená trhem



Virtuální svět je zaplaven statickými i pohyblivými obrazy. Fotí každý již od útlého věku. Přesto fotografie stále patří mezi žádané sběratelské položky a nabízí se ve speciálních aukcích. Na druhé straně je v Česku jen málo galerií, které se výhradně věnují fotografii a zastupují konkrétní autory.

Míla Preslová,
Horovo oko, 2019,
barevná fotografie,
52x82 cm

Sběratelé umění se mohou zaměřit pouze na jediné médium, téma či autora, ale častěji se autorské fotografie stávají součástí různorodých kolekcí, které zahrnují obrazy, objekty nebo videa. Zkušený sběratel dává přednost známým jménům a koupě je pro něj také důležitou investicí. Výhodou sbírání fotografie je však její dostupnost: peníze na ni má každý. „Kupte si, co se vám líbí, nejhorší, co se může stát, je, že vás to bude bavit ještě mnoho let,“ radí vtipně začínajícím sběratelům Penelope Dixon, americká teoretička s dlouholetou zkušeností se sbíráním a prodejem fotografií.

Malá exkurze do historie

Možná je to překvapivé, ale první aukce fotografií se konala v Londýně v roce 1854, v Americe pak až téměř o sto let později v roce 1952. Sběrání fotografií probíhalo vlastně souběžně s vynálezem tohoto média. Evropané si oblíbili „selfie“ a tyto podobizny si ve formě jakýchsi vizitek vyměňovali a vytvářeli z nich celá alba. Fascinovali je také obrázky slavných osobností. V Čechách se aranžovaným portrétům věnovaly slavné fotoateliéry od 90. let 19. století – jako například pražský Langhans či konkurenční Drtikol.

Oblíbeným žánrem počátku sběratelství byly rovněž fotografie z cest. Publikovaná alba byla určena k prodeji právě sběratelům nebo institucím. Mezi oblíbené evropské autory té doby patřil například Charles Clifford, působící ve Španělsku. Jeho svazky španělských míst zakoupili dokonce královna Viktorie a princ Albert a ve Španělsku byl jmenován dvorním fotografem.

V 19. století má počátek rovněž sponzorství fotografie. Vláda nebo nejrůznější korporace si najímaly fotografy, aby zdokumentovali třeba architekturu, ale také například různá sociální prostředí a exotická místa. Autoři pracovali na zakázku. Jejich práce byla považována za dokumentování, avšak od počátku 20. století se začalo diskutovat o fotografii jako o umění: z fotografie se stal sběratelský předmět a z autora umělecký fotograf. V době meziválečné avantgardy fotografové experimentovali s abstrakcí a dodnes jsou jejich díla žádaná. Konkrétně jde třeba o tvorbu Man Raye nebo Františka Drtikola.

Fotografie se proto začaly objevovat ve výstavních síních vedle děl moderních umělců. Galerie specializované pouze na fotografii vznikaly v Evropě až v 60. letech minulého století. První pionýrkou se stala italská Il Diaframma, založená podnikatelem a fotografickým nadšencem Lanfrancem Colombem v Miláně v roce 1966, následovala londýnská The Photographers' Gallery. V 60. letech jsme se v Praze přidali k progresivním trendům s Galeríí Fotochema/FOMA na Jungmannově náměstí, která zanikla až začátkem 90. let po restituci domu.

Na trhu

Fotografický trh, tak jak jej známe dnes, se ve světě rozvinul v 70. letech 20. století. V první desítkě žebříčku nejdražších snímků najdeme jména Man Ray (jeho snímek byl v aukci vydražen za téměř



Míla Preslová,
Uvnitř, 2019,
fotoplátno,
dřevěný rám,
150x100 cm

Jan Svoboda,
Růžová krajina,
1972, bromostříbrná
zvětšenina
na kartonu se zadní
kovovou výztuží,
54,5x75,6 cm

12,5 milionu dolarů v roce 2022), ale také Andreas Gursky, Richard Prince či Cindy Sherman. Český trh s fotografií se sice rozběhl, ale trochu se plouží. Sběratelé jsou vůči fotografii nedůvěřiví, nakupují spíše jména ověřená trhem (František Drtikol, Josef Sudek, Miroslav Tichý) a na současnou fotku si netroufají. Přesto se ale žádný sběratel nesplete, když zvolí některé na trhu etablované autory jako například Tona Stana, Ivana Pinkavu nebo Alžbětu Jungrovou. Někdy se objevují kýčovitě a eklektické trendy, do jejichž propagace byly vloženy nemalé peníze a jejichž nátlaku lze těžko odolat. V takových případech je dobré dát si delší čas na rozmyšlenou. Jak se tedy správně zorientovat v současné fotografii a na co dát pozor?

Proč fotografie

Na otázku, proč vyhledávat práce klasiků, je zřejmá odpověď: investiční potenciál. Estetická hlediska jsou však pro mnohé nadšence důležitější.



Na trhu je obrovský výběr témat, formátů, konceptů a fotografie mají navíc velmi příznivé ceny. Pokud to s nimi myslíte vážně, je jim potřeba věnovat pozornost i péči – jde o křehké a citlivé artefakty.

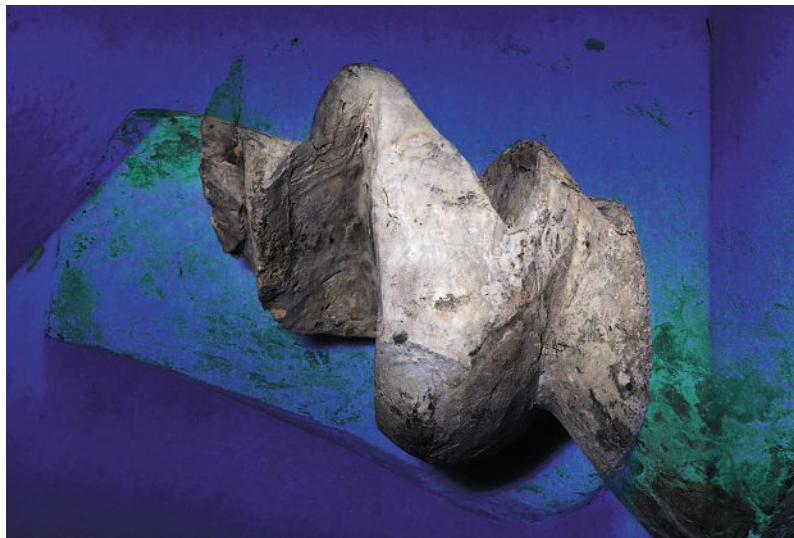
Co na trhu současné fotografie hledat, záleží čistě na preferencích kupce. Díky sociálním sítím se kdokoli dostane i k jiným zdrojům, než jsou aukční katalogy. V množství obrázků se ale každý rychle ztratí. Doporučení je jednoduché: hledejte poučení v zavedených galeriích a médiích.

Současné autory fotografie vystavuje třeba Galerie hlavního města Prahy ve svém specializovaném Domě fotografie v Revoluční ulici, galerie Fotograf, Ateliér Josefa Sudka, Kvalitář či Fotografic – ty jsou rozhodně zárukou kvality, pokud sběratel tápe v nabídce. Pravidelné fotografické aukce provozuje aukční síň Prague Auction, kde je možné najít fotografii v tradičnějších podobách. Fotografie nabízí také artkust galerie, která prodává nyní velmi žádané práce Libuše Jarcovjáčkové. Pokud hledáme nějaké aktuálnější formy tohoto média, je k dispozici skvělý e-shop FotografContemporary.cz, který provozuje nezávislá platforma Fotograf Contemporary. Upozorňuje na limitované a cenově dostupné edice, ve kterých jsou fotografie vydávány v archivní kvalitě znemožňující jejich dodatečné rozmnožování.

Kritéria výběru

Na co se tedy při sbírání fotografií zaměřit? Je třeba se řídit řadou kritérií. Na prvním místě stojí umělec. Je dobré si zjistit jeho místo v dobovém kontextu, případně v dějinách umění, důležité je jeho místo na trhu, zda je vystavován a kde, jak o něm píší kritici. Hned poté je důležitá konkrétní fotografie. Na otázky „líbí se vám, co v ní hledáte“ je dobré si odpovědět, že fotografie si hledá vás. Nejdříve by vás měla zasáhnout do srdce a pak do očí. Když se to stane, už si vás našla.

Přichází moment zjištění datace. Kdy fotografie vznikla a kdo ji vyrobil? Byla vytištěna znovu až po smrti autora? Jde o zvětšeninu ze starého negativu? Je vintage tisk lepší než současný? Tyto otázky vám zodpoví jedině odborník. Další polož-



Jiří Thýn,
Prostorové morfologie
NO.A B0A67541921,
barevná fotografie,
100x140 cm

Edice (Štěpán Grygar,
Tomáš Pospěch,
Michal Kindernay,
Jakub Geltner, Petr
Strouhal), 1994–2019,
pigmentový tisk
na papír Hahnemühle
FineArt Pearl,
edice 30 ks,
20x30 cm



kou je materiál – dost často je složité a nesrozumitelně popisován. Pro zjednodušení můžeme shrnout nejdůležitější vlastnosti díla. Jednou z nich je jeho trvanlivost, tedy citlivost na světlo. Dnes existují skvělá muzeální skla vzdorující slunečním paprskům k adjustaci fotografie, přesto je dobré si všimnout také kvality papíru (stoprocentní bavlna) a stálobarevné pigmentace tisku. Spektrum fotografických technik je velmi široké: od historických, jako je cyanotypie či daguerrotypie, přes klasické, ve fotokomoře ručně vytvořené printy.

Fotografii bez podpisu nebo identifikace spíše nelze doporučit, zvláště když je nabízena za vysokou cenu. Užijícího autora se kupující nesplete nebo se může řídit poučkou: kupte si fotografii pro to, co je na přední, a ne na zadní straně. Jistotou je samozřejmě autorský certifikát, který stvrzuje pravost fotografie na základě podrobných informací o edici (počtu originálů), formátu a způsobu vyhotovení.

Počet tisků, které autor pustí na trh, by neměl být vysoký – každý to ale praktikuje jinak. Je známo, že fotografové tiskli po letech znovu ze starých negativů. Tato informace by měla ale být obecně známá. Pokud existuje velká řada kopií (je přiznaná), odrazí se tento fakt na ceně. Většina fotografií své práce čísluje, a tak je zřejmé, jak vzácná práce je. Důležitým faktorem na trhu je také provenienc (původ) fotografie. Známe-li její cestu po galeriích či sběratelích, máme vyhráno.

Druh sbírky

Vytvořit sbírku takzvaného investičního stupně znamená koncentrovat se na známá jména, vyšší ceny za fotografie a koncepci celé sbírky. Vybírat si témata nebo okruh autorů v určitém dobovém kontextu a také například sledovat zahraniční aukce a pořídít si nějaký skutečný „masterpiece“ od světově známého fotografa. Jít za tím, co se mi líbí, je dobrodružnější cesta, ale přináší velmi pozitivní emoce. Aktuální trend je pořizování anonymních prací – zde ale platí, že co je dnes módní, můžete zítra vyhodit. Nákup fotografie

oblíbeného žijícího autora v místním prostředí je radostná střední volba.

Kde nakoupit?

Už jsme mluvili o tom, kde se začínající sběratel může nechat inspirovat. Nakoupit může na zmíněných aukcích či e-shopu. Existují i kamenné galerie, se kterými lze navázat dlouhodobý přátelský vztah a pro nové kousky se tam stále vracet. V Česku jich sice není moc, ale už v nedalekém Berlíně se lze slušně odvázat při výběru „svého“ oblíbeného prodejce.

Postupem času se každý sběratel v nabídkách začne orientovat a realisticky odhadovat ceny sám. Zajímavým modelem prodeje jsou rovněž charitativní aukce, na kterých si zkušenější sběratel pořídí fotografie za dobré ceny.

Existují také velké obchodní veletrhy, na nichž si své prezentační místo kupují galerie z celého světa. Úroveň těchto prodejců hlídá odborná komise, takže se na takové veletrhy nedostanou úplně mizerné věci. Projít si několik podobných veletrhů dříve, než do fotografií investujete, je doporučeníhodná zkušenost. Od 9. listopadu 2023 se koná asi nejznámější evropský veletrh Paris Photo, tak proč to nezkusit? Přehled o dalších veletrzích a akcích kolem fotografie přináší All-about-photo.com.

V síti pojmů

Jak bylo řečeno již na začátku, fotografie se původně považovala za řemeslnou techniku. Teprve 20. století jí přidělilo přívlastek umělecká. Ve vysokoškolském uměleckém provozu se jako umělecký žánr začala v tuzemsku vyučovat na Filmové a televizní fakultě v Praze, která byla založena v roce 1946. Ovšem samostatná katedra fotografie vznikla až v roce 1975 a patří k nejstarším v Evropě.

V té době se fotografie třídila na uměleckou a dokumentární – tedy autorskou, kam spadaly žánry jako portrét, zátiší, krajina či akt, nebo fotografii, která mapovala život a společnost v její reálné podobě. V 90. letech se v teorii začal používat pojem médium fotografie a přestalo se za nesushlasu konzervativních teoretiků i umělců škatulkovat. S médiem fotografie pracovali a pracují umělci různým způsobem i vedle jiných technik. Fotografie je prostředkem k dosažení určité autorské koncepce, cílem není jen estetické formální převedení nějaké skutečnosti. Později se fotografie začala vyučovat také na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a dalších českých univerzitách.

Konceptuální přístupy k fotografické tvorbě dosud zavedené pojmosloví rozbouraly a 21. století si vyžaduje nový slovník. Podobně jako osobní genderová identita se škála uměleckých oborů rozšiřuje, proměňuje, variuje, otevírá a sublimuje.

Zdá se, že v tekuté době ale stále více a více převažují právě fotografické a filmové obrazy. Jejich reference o světě jsou nespočítatelné. Sběratel fotografie je může vyjmout, zadržet a uchovat jako důkaz. Zpomalit obrazovou smršť a stát se spoluvůrcem historie.

Autorka je kritička a kurátorka současného umění

Ivan Pinkava,
Ženich II,
2022, Digitální
tisk na papír
Hahnemühle
Photo Rag
baryta,
132,5x100 cm



Dušan
Šimánek,
Herbář 05,
2014,
Fine Art Print,
80x62 cm





**Na aukce svých fotek
se nemůžu dívat.
Omdlela bych**

Původně byla reportérkou ve zpravodajských denících a fotila i válečné konflikty. Dnes patří mezi hlavní taháky tuzemských aukčních síní a bývá označovaná za jednu z nejvýraznějších osobností české fotografie. **Alžběta Jungrová** přehodila výhybku a aktuálně se věnuje uměleckým snímkům.

F

Fotka je pro Alžbětu Jungrovou celkově terapií na všechno. „Je to velká část mě, a když je mi nejhůř, tak nejvíc pracuji, nejvíc fotím,“ říká fotografka, které v prostoru bývalé prádelny Všeobecné fakultní nemocnice v Praze právě končí úspěšná výstava s názvem Já věřím.

Už několik let jste jednou z nejprodávanějších fotografek v aukčních síních. Překvapil vás takový zájem?

Překvapil mě hodně a na aukce se nedokážu vůbec dívat, protože bych omdlela už v půlce. Člověk je u toho strašně nervózní, pochopitelně si přeje, aby se jeho dílo někomu líbilo. Takže vždycky čekám, až mi někdo zavolá nebo napíše. Na dění na aukcích má vliv i to, jak jsme moji tvorbu nastavili. Spousta lidí prodává fotku, ale nečíslují ji, necertifikují a mají třeba od každé 50 kopií. My jsme hned na začátku stanovili, že mám limitované série, tři až pět fotek od každého kusu, proto je samozřejmě jiná i cena, než když jich máte 100. U nás se pořád s fotkou moc neobchoduje. Je to dané tím, že nám chybí kurátoři na fotografie. Přitom fotka je komodita, která má hodnotu, ale musí být jasně nastavené, za jakých podmínek se bude prodávat.

Začínala jste jako reportérka. Měla reportážní fotografie, místa, kde jste strávila kus života a byla přítomna extrémním situacím, vliv na to, že je teď z vašich fotek tolik vidět něha a křehkost? Byla to forma terapie?

Těžko říct, jestli to nebylo dané hodně i věkem. Když mi bylo 20, 30, měla jsem potřebu zazna-

menávat a nějakým způsobem informovat, co se děje. Pak si projdete vnitřním vývojem, kdy začnete říkat věci sami za sebe, nejen zaznamenávat. Potřebujete emoce ventilovat. Z tohoto pohledu to určitě terapie byla. Pro mě je fotka celkově terapie na všechno. Je to velká část mě, a když je mi nejhůř, tak nejvíc pracuji, nejvíc fotím. Člověk se u toho uklidní, přestane myslet na všechno a urputně se soustředí na vizuál. Hodiny utečou a ani nevím, kam zmizely. V tu chvíli nemám hlad, nepotřebuju pít, je to jako pro někoho jóga, meditace. Tohle všechno mi pomohlo překonat nejen traumata z cest, ale i různé krize, rozchody v životě. Prostě je řeším fotkou.

S reportážní fotografií jste před lety skončila ze dne na den. Co se stalo bezprostředně poté?

Práci a kariéru, kterou jsem si vybudovala do pětatřiceti, jsem spláchla jedním telefonátem. Vrátit se po návratu z cest do novin by pro mě znamenalo jít fotit parlament, sněmovnu, hokej nebo fotbal. Byla by to cesta o několik kroků zpátky, a to jsem nechtěla. Ale cokoli v životě uděláte, vás vždycky někam vede. Takže jsem zůstala sedět doma a tím, že jsem měla vydělané peníze, jsem šest měsíců opravdu nepracovala. Jednu chvíli jsem zvažovala, že půjdu dělat do baru. Že sice budu fotit dál, ale peníze budu vydělávat jako barmanka nebo servírka. V průběhu té doby, co jsem seděla zavřená v bytě, ve vlastní depresi, jsem začala dělat koláže z fotek. S nimi jsem později vyhrála v Saatchi galerii v Londýně soutěž umělců do 35 let. To byl impulz, kdy jsem si najednou uvědomila, že můžu dělat cokoli.



Alžběta Jungrová

fotografka (1978)

Začala fotografovat už na základní škole. Vystudovala Střední průmyslovou školu grafickou v Hellichově ulici v Praze. Poté pracovala pro deník MF Dnes a pro redakce Hospodářských a Lidových novin.

Za reportáž o drogách na afghánsko-pákistánských hranicích obdržela čestné uznání Czech Press Photo, za sérii snímků o dětech pracujících v cihelně v pákistánském Pěšáváru a za fotografie z barmského uprchlického tábora v Bangladéši získala ocenění Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.

Posledních deset let se věnuje volné tvorbě. Česká televize o ní uvedla v letošním roce dokument Alžběta.

“

Mám teď projekt zaměřený na masky. Fotím proměnu ženy v dravce.

Do toho přišlo 4D-Photo, které mě zastupuje dodnes na komerční věci. Začala mě živit i komerční fotka. To ale také nějakou dobu trvalo, než se postavilo portfolio. Tahle se všechno pomalu poskládalo a dovedlo mě to až sem.

V jednom rozhovoru jste zmínila, že na fotkách zobrazujete, kým nejste, ale chtěla byste být. Pochybujete o sobě, nemáte pocit, že jste výjimečná?

Strašně o sobě pochybuju. Závídím lidem, co mají sebevědomí, věřím tomu, že je pak život mnohem jednodušší. Ale já pochybuji o sobě, o svých fotkách a myslím, že nikdy člověku nedochází, v čem je výjimečný. Mám nějaké momenty, kdy si řeknu: to jsem udělala dobře. Dokázala jsem to. Půjdu na svoji výstavu a řeknu si, že je to skvělé. Ale jsou to takové vteřiny a pak zase sklouznu k pochybnostem, že jsem to mohla udělat lépe. Jenže nespokojenost je hnací motor v nás, který nás posouvá dál. Abychom byli lepší nebo se ve věcech aspoň zlepšovali, hledali nové cesty. Ve chvíli, kdy bych si řekla: „já jsem tak skvělá“, zamrznu a už nehledám pro zlepšení směr.

Snažíte se na fotkách zachycovat emoce. Nezábývá jí stylizovaná fotka?

To, co umím z dokumentu, se snažím nějakým způsobem přenést i do stylizované fotky. Pro mě je emoce hodně v pohybu, v nějakém výrazu, ve světle, v náladě. Stylizovaná fotka v tom pravém smyslu není taková, že někoho někam postavím, vedle něho dám kostku, trojúhelník a červené pozadí. To pro mě není cesta. Vždycky se budu i u té stylizace přiklánět k tomu, aby byla ze života, i když ve skutečnosti není. To je disciplína, která je hrozně těžko vytvořitelná. Je za tím strašně moc práce, kterou nikdo nevidí. Někdo si řekne, ona to cvakla jakoby náhodou, ale to je třeba celý den focení, ze kterého vzejde jedna fotka. Ale je to zároveň způsob, který mě baví.

Nemáte pocit, že dnešní doba fotografií nepřesně? Na jednu stranu dávají sociální sítě fotkám obrovský prostor, na druhou stranu vám kvůli jedné vyčnívající bradavce zablokují profil na několik týdnů, přestože jde třeba o nahotu u uměleckých děl.

Asi je těžké rozlišovat v tom množství, co je umělecké dílo a hlavně kdo to může říct. Samozřejmě když někde zablokují fotku Drtíkola, je to bizarní situace, ale na druhou stranu neexistuje správné měřítko, co by o tom rozhodlo za nás. Pojďme si ale říct, že na těch sociálních sítích jsou děti. Ne že by tu nahotu neviděly jinde, ale mně přijde v pořádku, že ještě někde udržujeme svět v jistých mezích. Nemyslím si, že je nahota všude nezbytně nutná. Když je to umění, patří do galerie, a kdo chce, přijde se na to podívat. Já si v tomhle nestěžuji. Myslím naopak, že nám doba v určitém ohledu přeje, protože bych jinak nemohla dělat svých 400 fotografií denně, kdybychom byli pořád závislí na filmu.

Vnímáte to tedy spíš pozitivně?

Díky technologiím jsme dostali neomezené možnosti toho, jak moc můžeme tvořit. Pamatuji si dobu, kdy jsme v novinách vyfasovali jeden film na akci a bylo to strašné. Člověk nevěděl, jak focení dopadne. Začínala jsem v pražské příloze, fotila jsem hokej, kde byla tma, a přitom jde o sport, v němž je rozhodující rychlost. Vzpomínám si, jak jsem brečela, když jsem jela do redakce a modlila se, aby tam byli dva hráči a puk. Takže v tomhle si myslím, že je nám dnes přáno. Na druhou stranu jsou ale lidé přehlčeni vším a já se to snažila reflektovat výstavou, u které jsem se pokusila divákovi zprostředkovat i jiný zážitek, než že vidí jen fotku v rámu na zdi. Myslím ale, že žijeme v dobré době. I my fotografové.

Kým jste byla před třiceti lety, co byste dnes vzkázala svému mladšímu já?

Že všechno bude dobré. Ať se netrápím kvůli nesmyslům. Na mém věku je nejhezčí, že se vyklidíte. Přestanete řešit blbosti, nebo se o to aspoň z větší části budete snažit. Nebude vám tolik záležet na tom, jak vypadáte. Dokážu se víc koncentrovat na práci, lépe věci stavět. Moje máma mi vždycky říkala: „Počkej, s tím věkem ti bude vnitřně čím dál líp se sebou samou.“ V tomhle měla sto procentní pravdu. Odpadne spousta hloupostí. Život mi přijde čím dál zábavnější. Dokud člověk drží pohromadě a nic ho nebolí, je to dobré.

Co si myslíte o fotografiích vygenerovaných umělou inteligencí?

Myslím, že by se tomu nemělo říkat fotografie. S fotkou to nemá nic společného, protože fotka je něco, co je tvořené světlem. Ale pokud někdo dokáže vytvořit něco, co ponese nějakou emoci nebo to bude jiným způsobem obsahově smysluplné, pak je to další forma uměleckého vyjádření. Ovládat počítačový jazyk není jednoduché, a když se to správně uchopí, může se z toho stát druh umění. I když umělou inteligencí neodsuzuji, určitě to nikdy dělat nebudu. Mě baví proces vzniku fotky. U umělé inteligence jsou neomezené možnosti, mohou se vytvořit věci, které by v reálném světě vytvořit nešly, ale není to fotografie.

Jak se vyrovnáváte s kritikou?

Velmi vážně. Mnohem víc zpracovávám kritiku než chválu. Kritika samozřejmě člověka zasáhne, nějakým způsobem ho donutí vlastní práci zhodnotit, jestli je to, co dělá, vůbec nosné. Na výstavu samozřejmě přijdou i lidé, kteří řeknou, že takovou fotku by udělali taky. V takovou chvíli si řeknu ano, jděte, nikdo vás v tom nebrání. Někdy je kritika taková, že lidé prostě chtějí kritizovat. Sociální sítě umožnily lidem bez nutnosti tvář v tvář kritizovat všechny a všechno, aby si srovnali svoje ego. Na druhou stranu kritika může být dobrá, někam vás posunout. Nebráním se jí a jsem za ni vděčná, pokud ke mně směřuje třeba od fotografií, kterých si vážím a které mám kolem sebe. Dělán hodně editace s fotografem Petrem. Joskem a cokoli přijde z jeho strany, vím, že je to dobře mířená a upřímná kritika.



Výstavu v prádelně Všeobecné fakultní nemocnice v Praze vidělo několik tisíc lidí. Komu patří tváře na vystavených fotkách?

Je to různé. Je to moc těžké najít model, ať už profesionální, nebo neprofesionální. Ta holka v sobě musí něco mít. Krása nestačí. Když se podívám do objektivu, musím se nějak napojit, něco cítit, ať už je to cokoli. Spousta focení dopadne tak, že nespatří světlo světa, protože to tam jednoduše není. Ženy z mých fotek jsou modelky, jsou to moje kamarádky, je tam galeristka, kurátorka... Když někoho potkám a mám pocit, že tam „něco“ je, poprosím ho.

Na jakých projektech teď pracujete?

Mám skvělý projekt zaměřený na masky, na nějž se bude vázat výstava v Berlíně. Je to taková série „Proměna ženy v dravce“. Takhle to zní šíleně, ale jde o linii, kdy jsme vyšli trochu z pohádky o Krabatovi. Jedná se o větší výpravu, děláme na tom dva roky, spolupracuji s kostymérkou Terezou Dvořákovou, která je úplně geniální. Masky dělá Margita Střenková. Po výstavě v prádelně, která byla taková éterická, přecházím k síle ženy a dravosti. Nedávno jsem dokončila také soubor fotek pod vodou. Tělo pod vodou funguje úplně jinak, jinak se nese světlo, bylo to pro mě zase něco nového, nová výzva.

Vracíte se i k dokumentární fotografii? V jině podobě než v minulosti?

Dokument je pro mě v současné době spíš koníček. Dofocuji soubor z věznice, kde jsem před pár lety fotila ženy. Z původních 20 žen je jich nyní 10 na svobodě a chceme zachytit, co s těmi zbývajícími je. Těším se, že je zase uvidím. Přibližně pět let a podle toho, jak mi to dovolí práce, zachycuji také české tradice. Začalo to s holkami, co založily spolek Krásná práce a začaly sbírat tradiční řemeslné věci, které pořád přežívají, dědí se z generace na generaci. Oslovily mě, že by chtěly dělat portréty lidí, co to všechno vytvářejí, a když jsem do toho šla, řekla jsem jim, pojďme to udělat včetně tradic,

Alžběta Jungrová na své výstavě Já věřím, která 29. října v prádelně Všeobecné fakultní nemocnice v Praze končí.

kteří jsou s lidmi naprosto spjaté. Myslely jsme, že to budeme mít za dva roky hotové. Po roce nám došlo, že je to práce na celý život. Všechno kolem se mění víceméně vesnice od vesnice, ať už je to jižní Morava, nebo jiné oblasti.

Už roky zachycujete na fotkách také New York. Jak se tenhle váš vztah vyvíjí?

New York miluji. Samozřejmě se spousta věcí změnila, Manhattan je dnes úplně jiné místo, spousta zábavných věcí se posunula do Brooklynu. Na tomhle městě mám ráda ze všeho nejvíc světlo. Ty vysoké skleněné budovy, všechno se odráží, dějí se tam malé světelné zázraky. A samozřejmě mě po 15 letech bavi proměna jako taková. Letos tam budeme na Halloween. To je taková bizarní doba, Američani ji strašně prožívají a kulturně ji vytěží maximálně. Člověk třeba jede v metru a má kolem sebe šílené masky.

Dostala jste někdy nabídku učit fotku?

Dostala jsem jich několik a moc si jich vážím. Nejsm na to ale ještě připravená. Teď mám pocit, že mám fotit a to zabere spoustu času. Učení není o tom, že zajdu někde párkrát týdně na hodinu, musí se dělat pořádně. Jednoho dne nejspíš učit budu, ale vidím to tak za 15 až 20 let. Myslím, že i dokument se o mně natáčel brzy. Za 15 let budu někde úplně jinde a bude to přínosnější. Veškerý svůj čas teď chci věnovat vlastní tvorbě. Mám správný drive, sílu a před sebou ještě spoustu věcí, které chci udělat. Ať je to dokument, výtvarné projekty, nebo komerční fotka. Kdybych se u toho měla připravovat na výuku, učení to odnese.

Vaše životní krédo zůstává pořád stejné?

Zůstává. „Nikdo nesliboval, že to bude jednoduché.“ To je vlastně krédo mojí mámy. Teď si navíc s věkem čím dál víc uvědomuji, že všechno je v naší hlavě. Všechno si dokážeme udělat tak, jak budeme chtít, když si to správně nastavíme. A zároveň se ničemu nevyhneme, všechno nás dožene.



**Lidé si běžně koupí
gauč za třicet tisíc.
Ale umělecké dílo za tu
cenu jim přijde drahé**



Zakladatelky galerie Hunt Kastner už na začátku věděly, že se nemohou spoléhat jen na český trh, který je podle nich stále do značné míry konzervativní.

„Instalujeme novou výstavu, chystáme vernisáž vídeňské umělkyně Maruše Sagadin,“ vítá nás v půlce září v překvapivě prázdné galerii Hunt Kastner na pražském Žižkově jedna z jejích zakladatelek, americká rodačka s českými kořeny **Katherine Kastner**. Té po více než třiceti letech v Česku skoro nikdo neřekne jinak než Kača. Společně s Kanadankou **Camille Hunt** pomáhá začínajícím umělcům prorazit ve světě a pohybovat se v uměleckém byznysu.

V roce 2011, pět let po založení, jste řekly, že vaše galerie dospívá. Jak je na tom po dalších dvanácti letech?

K. K.: Neskutečně to letí. Dvacet let je neuvěřitelná doba, ale je to stejné jako v životě. Člověk si myslí, že je mladý, a pak jednoho dne vstane a zjistí, že už není. S galerií je to podobné. My i umělci si přijdeme stále mladí, ale za dvacet let se toho změnilo spoustu. Začínaly jsme v Kamenické ulici, kde nebyl žádný sklad, a dělaly jsem opravdu úplně všechno od A do Z. Neměly jsme nikoho na výpomoc, musely jsme vyjít s malým rozpočtem.

Prosadily jste se především díky účasti na zahraničních trzích. Funguje tato cesta i nyní?

K. K.: Na začátku jsme věděly, že se nemůžeme spoléhat jen na český trh, který byl hodně konzervativní a stále je, i když se zlepšuje. Proto jsme se vydaly na zahraniční veletrhy, kde se nám postupně podařilo získat jméno. Nešlo jen o to, oslovit komerční sféru, ale také různé instituce, kurátory nebo časopisy. Veletrhy byly pro náš start klíčové. A dodnes jsou důležitou součástí našeho fungování, ale trochu jinak. Už nejsme mladou galerií, která si potřebuje vybudovat jméno, jsme etablovanou značkou, jež si konkuruje s ostatními galeriemi tohoto typu. Máme skvělou pozici i umělce. Je to mnohem větší výzva. Galerie dospěla.

Jak vás napadlo otevřít galerii?

C. H.: Vždy jsem se zajímala o umění. Začínala jsem bez fyzických prostor, což nebylo ideální, tak přišel nápad s galerií. Kacha zpočátku nechtěla, ale naštěstí se mi ji podařilo přemluvit.

K. K.: Pracovala jsem pro neziskový sektor, byly to skvělé nezávislé prostory, ale viděla jsem, že se nikam neposouvají. Otevíraly se a zavíraly, protože provozovatelé neměli sílu nebo peníze. Nebylo to udržitelné a já jsem cítila, že by bylo fajn to změnit. Camille mě přesvědčila, že na trhu chybí soukromá galerie. Když umělci skončí ve škole, nevědí, co dál dělat, nevědí, kam jít, jak nabízet svá díla a jak řešit byznys v umění. S tím jsme jim chtěly pomoci.

Soukromé galerie nebyly po revoluci na českém trhu běžně k vidění. Jak složité byly vaše začátky?

K. K.: Jednou z prvních soukromých galerií byla po revoluci MXM. V 90. letech byla velmi důležitá, působila na zahraničních trzích, ale postupně začala mít problémy s institucemi, jež nechtěly nic kupovat, nebo s umělci, kteří nebyli loajální.

C. H.: Neměly jsme žádná očekávání, ale začátek byl velmi těžký. Prodeje byly minimální a sběratelé nás nebrali moc vážně. Zlom přišel ve chvíli, kdy jsme se dostaly na veletrh mladého umění Liste do Basileje, což považujeme za možná osudový okamžik. Nejenom že jsme byly při-



Katherine Kastner a Camille Hunt

Obě ženy přišly do Česka po revoluci, Kacha za předky, Camille vyučovat angličtinu. Zatímco Kacha se narodila v roce 1960 v USA, kam její matka v roce 1948 emigrovala z komunistického Československa, Camille pochází z Kanady.

V roce 2007 se ženy společně rozhodly otevřít privátní galerii v Praze, která nejdříve působila na Letné a později se přemístila za většími prostory na Žižkov. V jejím portfoliu se nachází řada známých jmen současné české scény jako Eva Kotátková, Anna Hulačová, Jiří Skála, Dominik Lang nebo Jiří Thýn.

jaty v konkurenci mnoha galerií z celého světa a mohly poprvé ukázat své umělce v zahraničí, ale také nám osobně to velice pomohlo v tom, že jsme si mohly popovídat s ostatními galeristy a postupně sbírat zkušenosti.

Nebereme umělce na hůl

Myslíte si, že je soukromých galerií dostatek?

K. K.: Vůbec ne. Před lety se situace začala zlepšovat a vznikalo víc komerčních prostorů, které byly schopné umělce reprezentovat. Po covidu jich však několik muselo zavřít. Je mnoho českých umělců, kteří by potřebovali s někým spolupracovat, a my máme omezené prostory, sílu i čas.

Takže další potenciální galerii neberete jako konkurenci?

K. K.: Právě že vůbec ne. Naopak. Na každou další galerii se díváme jako na kolegy. My už máme vlastní stáj umělců a jiná galerie by zase mohla mít tu svou. Když se podívám do evropských měst, jako je Vídeň nebo Berlín, tam galerie pořádají společné akce, komunikují spolu, což jim přináší i více zájmu „zvenku“. Dřív jsme chtěly dostat české umělce za hranice. Teď se snažíme více budovat český zájem a vytvořit místní galerijní prostředí.

Mám pocit, že soukromé galerie jsou na českém trhu vnímané spíš negativně, je to tak?

K. K.: Dodnes je pro mě trošku nepochopitelné, že mě lidé vidí jen jako komerční galeristku. Pořád se totiž cítím jako součást nezávislých prostor, které jsem budovala. Vnímám proto jako důležité seznamovat veřejnost s tím, co je vlastně komerční galerie, že nejsme jen na peníze a nebereme umělce na hůl. Snažíme se být transparentní, vysvětlovat, co děláme a proč jsme pro umělce a sběratele důležité.

C. H.: Od začátku máme v názvu naše jména, aby bylo zřejmé, že jsme soukromá galerie. Neschováváme se za obecné názvy, které evokují nezávislý sektor.

Dlouhodobá péče

Proč by si tedy umělec měl vybrat soukromou galerii?

K. K.: Když bude vystavovat v instituci, obvykle nemá jistý honorář, platí si sám produkci a vlastně pracuje zadarmo. Možná se zúčastní výstavy, možná o něm napíší. Jakmile ale skončí výstava, dostane své dílo domů a musí je sám skladovat. My s umělci pracujeme dlouhodobě. Není to tak, že uspořádáme jednu výstavu a rozloučíme se. A samozřejmě se klidně může stát, že na první výstavě nic neprodají. My se však snažíme se o ně starat a postupně jim budovat jméno, pak si od nich něco koupí instituce, potom soukromý sběratel a pořád dál a dál. K tomu je potřeba čas.

C. H.: Myslím, že možnost, aby prodali své dílo, je úplně v pořádku a chyběla tady. Je to vlastně taková win win situace – my prodáme, sběratel dostane, co chce, a my se dělíme o zisk půl na půl. Všichni jsou spokojení a je to fér. Přitom ale pořád existují názory, že prodat umění je špatné.

A vlastně se dá říct, že jde o byznys jako kterýkoliv jiný.

K. K.: Jasně, ale není to jen byznys. Dlouhodobě se snažíme budovat něco, co má smysl. Ovšem není možné dělat to zadarmo. Mnoho umělců má vedlejší práci. Jde o to, jak naše společnost oceňuje umělce. Někteří lidé mají pocit, že prodat umění je špatné, a hodnotu umění moc nereflektují. Sice jsou schopní koupit gauč za třicet tisíc, ale umělecké dílo za stejnou cenu už jim přijde drahé. U právníků je vysoká hodinová sazba v pořádku, ale u umělců?

“

Už nejsme mladou galerií, která si potřebuje vybudovat jméno. Jsme etablovanou značkou, jež si konkuruje s ostatními galeriemi.

I čeští sběratelé začínají být strategičtí

Možná je to návyk, pohybovat se v nižší cenové hladině.

K. K.: Lidé v Česku jsou velmi kultivovaní, mají bohatou historii i tradici, ale z ekonomického hlediska je pro ně umění hodně abstraktní.

C. H.: V Belgii a Nizozemsku má umění doma už i střední třída, rozhodně není výsadou bohatých. V Česku jsou takoví sběratelé také, ale je jich mnohem méně. Je však znát, že zájem o umění v posledních letech velmi roste.

Takže se postupem let přístup Čechů k umění mění?

K. K.: Určitě. V roce 2006 se vůbec nestávalo, že by si sběratelé koupili víc než jednu věc. Současné soukromé sbírky už jsou také velmi strategické, podobně jako je tomu u institucí. To se určitě výrazně změnilo. Lidé chodí víc na výstavy, ale je znát, že mají hodně práce a nestíhají všechno. Nabídka je velká.

C. H.: Také se změnilo přesvědčení, že umění je jen pro bohaté.

Podařilo se vám proslavit jména jako Eva Kofátková nebo Anna Hulačová, a to především díky zahraničním sběratelům. Přibývá v poslední době i těch českých?

K. K.: Důležitější jsou výstavy, kterých se umělci účastní a kde jejich práci může vidět více lidí. Přejeme si, aby díla byla v dobrých sbírkách – soukromých, veřejných, doma i v zahraničí –, ale klíčová je v umělcově kariéře spolupráce s dobrými kurátory. Rozhodně ovšem přibývá českých sběratelů, kteří svá díla aktivně zapůjčují na výstavu, nebo své sbírky veřejně prezentují veřejnosti, což je skvělé.

Jak vypadá vaše práce coby galeristek?

Podle toho, co říkáte, bude pořádání výstav a prodeje děl asi jen zlomek toho, co zvládáte.

K. K.: Vyloženě galerijní práce tvoří zhruba 20 procent našeho času. Mnohem více se staráme o umělce, sklady, administrativu. Půjčujeme věci na výstavy, což obnáší mnoho papírování od samotné výpůjčky, honoráře až po pojištění.

Máte kapacitu na to přibírat další umělce?

C. H.: Do budoucna asi ano, ale teď jsou naše kapacity vážně dost omezené. Jak prostorové, tak lidské.

Překvapilo mě, že je v galerii prázdná. Když nepořádáte výstavu, máte zavřeno?

C. H.: Máme otevřeno pořád, ale mezi instalacemi se stane, že návštěvník najde prázdný prostor. Může však nahlédnout do depozitu. Většina lidí se chodí jen podívat. Sběratelé obvykle přesně vědí, co chtějí vidět, kteří umělci je zajímají, a třeba se i dopředu domluví telefonicky nebo e-mailem.

Praha je malý rybník

Co vnímáte jako důležité ve vztahu mezi galerií a umělcem?

K. K.: Určitě je to důvěra, ale v Praze se pohybuje na tak malém prostoru, že se všichni navzájem známe ještě před tím, než začneme opravdu spolupracovat. Mnoho lidí se ptá, jak hledáme umělce, ale jsme v tak malém rybníce, že si je obvykle vyhlídne už dopředu v dobách jejich studií, prvních výstav.

Ozývají se vám umělci sami? Musíte je odmítat?

C. H.: S těžkým srdcem ano, bohužel. Velkým důvodem jsou samozřejmě i naše kapacity. Každý umělec dokáže udělat jednu skvělou věc, je ale také otázka, zda bude pokračovat. Nejde se dívat jen na to, kým je teď, ale i na to, kým bude za deset let. Být mladým umělcem je nesmírně těžké a neznamená to, že každý náš umělec má za sebou velké úspěchy.

Letos ještě zůstaneme blíž domovu

Máte v rámci galerie rozdělené role?

K. K.: Obě umíme všechno. Na začátku jsme byly jen samy dvě a musely jsme připravovat prostory, vyřizovat administrativu, uklízet. Teď je skvělé, že máme kolegy, kteří nám pomáhají. Dřív jsme jely na výstavu, naložily auto, řídily osm hodin tam, vložily, připravily, sbalily, čekalo nás dalších osm hodin za volantem... byla toho spousta. Jsem ráda, že na veletrhu už nyní máme kolegy, kteří tuhle práci udělají za nás. To je právě ten rozdíl dvaceti let.

C. H.: Kacha je ale určitě motor celé galerie. Na začátku jsme občas riskovaly, neměly peníze...

K. K.: Ale měly, děláme to ekonomicky dobře. Od začátku si necháváme rezervy na další rok či měsíc. Nikdy nevíme dopředu, kolik vyděláme. Nechceme jít ale ani tak za ziskem, jako spíš budovat kvalitní platformu pro naše umělce a jejich kariéru.

Máte nějakou metu, které byste chtěly dosáhnout?

K. K.: Mám pocit, že už jsme jako galerie vážně dospěly. Na mezinárodních veletrzích už se prezentujeme jinak než před dvaceti lety. Svět se hodně mění, samozřejmě se pořád snažíme dostat na zajímavé veletrhy, ale už ne na ty stejné jako dřív. Naším stálým cílem je posouvat se dopředu, ladit prostor kolem sebe a připravovat více externích instalací.

C. H.: Byly doby, kdy jsme vyrážely na pět zahraničních veletrhů, nyní jsou to třeba dva tři. Před deseti lety jsme poslaly balík do Miami a transport stál pět tisíc dolarů, dnes je to třikrát tolik. Po covidu se zásadně změnila celá ekonomická situace. Rok před covidem jsme byly v Hongkongu a Mexiku, byly jsme ochotné investovat a riskovat, nyní z mnoha důvodů méně. A přispívá k tomu i politická situace, třeba na Ukrajině, nebo otázky udržitelnosti. Vnímáme, že je určitě potřeba směřovat do zahraničí, ale letos ještě určitě zůstaneme blíž domovu.

“

Dřív jsme chtěly dostat české umělce za hranice. Teď se snažíme více podnitit český zájem a vytvořit místní galerijní prostředí.

Kam na podzim za uměním

Aktuální domácí i zahraniční výstavy nabízejí možnost objevit polozapomenuté solitéry či se setkat v nebyvalé šíři s díly největších ikon výtvarného světa. K těm prvním patří Lukáš Příbyl se svými precizní monochromy, k těm druhým dokonalé linie těl Michelangela Buonarrotiho i linky na stovkách kreseb Pabla Picassa.



Akvarel mezi Prahou a Vídní

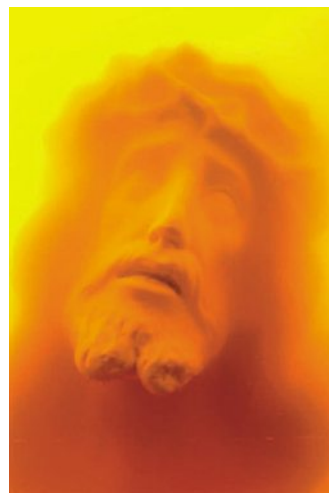
■ Veletržní palác, Praha | 22. 9. 2023 – 7. 1. 2024

V prvních desetiletích 19. století přestávala být akvarelová tvorba v Čechách pouze způsobem, jak kolorovat rytiny, ale začínala se osamostatňovat coby nový prostředek uměleckého projevu. Málo probádané počátky českého akvarelu v období biedermeieru zkoumá nová výstava ve Veletržním paláci, která se zaměřuje na to, jak se akvarel emancipoval a přecházel od vedut a drobných portrétů ke krajinářským pracím, ale především zkoumá vzájemné vztahy umělců české a rakouské metropole. Vídeň byla ve své době centrem akvarelu a aktuální pražská výstava ukazuje díla jeho předních aktérů, jako byli Rudolf von Alt, Thomas Ender či Josef Kriehuber. Ale také to, jak se s touto technikou na pomezí kresby a malby, která se vyznačuje lehkostí a malým prostorem pro mysl, popasovali čeští umělci Antonín Mánes, Bedřich Havránek, Jan Novopacký nebo Antonie Mánesová.

Infamous Beauty

■ Dox, Praha | 8. 6. 2023 – 7. 1. 2024

Hned při vstupu do úvodní místnosti přehlídky amerického fotografa Andrese Serrana návštěvník znejistí, na co se vlastně dívá. Serrano totiž využívá fotografické médium k silně stylizovaným snímkům, z nichž mnohé spíše připomínají malbu. Obzvlášť vidět je to právě na úvodních abstraktních kompozicích, které na první pohled připomenou tvorbu autorů typu Pieta Mondriana či Marka Rothka. Jen dva obdélníky v červené a bílé, dokud se nepřiblížíte k tomuto výtvaru z cyklu Tělesné tekutiny z konce 80. let a ne zjistíte, že jde o fotografii dvou nádob s krví a spermatem. Podobně zneklidňující jsou i Serranovy portréty, v nichž se čistě formální krása kříží s tím, co vlastně zachycují. V cyklu Nomádi jde o portréty bezdomovců, jimž dává umělec důstojnost. V souboru Klan tvůrce hispánského původu zachytil zástupce Ku-klux-klanu. Nevysmívá se, neironizuje, z jeho fotek především mrazí. Podobně jako ze série zachycující americké produkty plné rasismu a stereotypů, v nichž se nostalgie a vizuálně výrazné barvené kompozice mísí se zachycením černého svědomí Ameriky.



text: Tomáš Stejskal, foto: archiv uvedených galerií

Lubomír Přibyl: Retrospektiva

■ **Museum Kampa, Praha | 15. 7. – 5. 11. 2023**

Jeho monochromatické obrazy a grafiky jsou nezaměnitelné. Šestaosmdesátiletý výtvarník Lubomír Přibyl není širší veřejnosti příliš znám, byť jako někteří jeho pováleční soupeřníci patří k širšímu proudu takzvané nové citlivosti pracuje neotřelými způsoby s geometrií. Dosud nejrozsáhlejší Přibylova retrospektiva v Museu Kampa zahrnuje též rané figurativní olejomalby inspirované lidovým uměním, ale největší důraz je kladen na přísně geometrické obrazy, reliéfy a grafiky tohoto osobitého představitele konstruktivismu. Ze sítí a proužků překrývaných hutnou černou olejovou barvou či pláty hliníku vznikají podmanivé plochy, které při pohybu galerijním prostorem ožívají, z každého úhlu se jeví jinak.



Eva Kmentová

■ **Dům umění, Brno | 23. 8. 2023 – 19. 11. 2023**

Ve svém žižkovském ateliéru přezdívaném Doupě stvořila Eva Kmentová v 60. letech minulého století svá stěžejní díla, která rozvíjela možnosti moderní sochy. Výtvarnice kladla důraz na gesto a kompozici, její reliéfní odlitky pracují se strukturami dřeva i s otisky vlastní rukou a nohou, většina její tvorby má introvertní, až intimní charakter. Brněnská retrospektiva není tak obsáhlá jako ta pražská z roku 2006, kurátor Tomáš Pospiszyl se ve svém výběru soustředil na to, jak Kmentové dílo působí navenek, jak ho vnímá dnešní divák. Velkorysé prostory Domu umění poskytují možnost klást si otázku, co je na jejích sochách viditelné na první pohled a co se zprvu skrývá. Expozice též zkoumá, jak Kmentová navazovala na trendy světového sochařství, ale i to, jak fungovala ve specificky lokálních podmínkách tvorby v době socialismu a v systému tehdejších veřejných zakázek. A v neposlední řadě se retrospektiva také zamýšlí nad tím, jak se Kmentová cítila coby žena umělkyně a jak se to odráželo v její tvorbě.



Marina Abramovičová

■ **Royal Academy of Arts, Londýn | 1. 9. 2023 – 1. 1. 2024**

Když divák vstupuje do prostor londýnské Královské akademie na velkou retrospektivu performerky Mariny Abramovičové, může už ve vchodu pocítit zvláštní záchvěv minulosti. Ve dveřích stojí nahý muž a nahá žena, mezi jejich těly je jen úzký prostor, jak se dostat dovnitř. Takhle odhalená kdysi stávala sama srbská umělkyně se svým německým partnerem Ulayem, poprvé se tato performance s názvem Imponderabilia uskutečnila v roce 1977. Nyní její roli přebrala modelka a jako by se tímto rozhodnutím stvrdilo, že i oblast body artu a performance, jimž se tvůrkyně během své padesátileté kariéry věnovala, je dnes běžnou součástí galerijního provozu. Přesto četné obrazovky a reprodukce zachycují, jak nebezpečným kouskům se Abramovičová oddávala. Na jednom videu rychle bodá nožem mezi prsty ruky, když se bodne, bez mrknutí oka pokračuje s novým nožem. A o kus dál čeká replika jejího nejspíš nejslavnějšího vystoupení Rhythm 0 z roku 1974, v němž nabízela návštěvníkům různé předměty a vyzývala je, aby s nimi a jejím tělem zacházeli dle vlastního uvážení. Jako připomínka, jak kdysi uměla zaskočit publikum i umělecký svět, tu leží řetězy, biče, nůžky či nabitá zbraň. Výstava připomíná a shrnuje, proč se sama Abramovičová titulovala „babičkou umělecké performance“.





Michelangelo and Beyond

▣ Albertina, Vídeň | 15. 9. 2023 – 14. 2. 2024

Letošní velká výstava ve vídeňské Albertině se nezaměřuje jen na dílo renesančního sochaře a malíře Michelangela Buonarrotiho. Geniální tvůrce posedlý hledáním dokonalosti, jenž oživil antické představy o vyobrazení ideálního těla, pochopitelně stojí ve středu pozornosti. Kurátoři však též odhalují, jak ovlivnil řadu umělců své doby, a také to, jak se inspirace jeho dílem projevují až do počátků 20. století, byť mnohdy právě tím, že se Michelangelovi následovníci snaží vymezit a odlišit. Vedle prozkoumávání Michelangelových až revolučních vynálezů v oblasti ztvárnění lidských proporcí vídeňská přehlídka vystavuje například některá slavná díla Albrechta Dürera, Rembrandta či Rubense, ale také tvorbu Klimta a Schieleho, kteří ideu michelangelovského ideálního těla po svém deformují a pohřbívají. Michelangelo kdysi řekl, že uviděl anděla v mramoru a tesal tak dlouho, dokud ho neosvobodil. Jeho pokračovatelé ovšem nacházejí bytosti mnohem méně nebeské.

Yoshitomo Nara: All My Little Works

▣ Albertina Modern, Vídeň |
10. 5. 2023 – 1. 11. 2023

Zlověstně se tvářící dívky, leckdy s noži v rukou, na jejichž tvářích se mísí nevinnost s nebezpečím, patří k jasně rozpoznatelnému rukopisu japonského malíře, který se řadí k nejvýraznějším umělcům své generace. Yoshitomo Nara vyrůstal o samotě, vstřebával vlivy amerického rocku a country i domácí popkultury. Během 90. let se mezinárodně prosadil svými nezaměnitelnými kresbami a malbami plnými protikladů. Počátkem nového tisíciletí se Nara stal součástí hnutí nazývaného Superlat, které bylo jakousi japonskou odpovědí na pop-art a mísilo vlivy komiksů manga s různými subkulturními proudy i zachycením všednodenního života. Nara pracuje se specificky japonskou roztočilostí označovanou slůvkem kawai, ale vnáší do ní mnohem temnější proudy.



Mark Rothko

▣ Fondation Louis Vuitton, Paříž |
18. 10. 2023 – 2. 4. 2024

Poslední velká retrospektiva děl jednoho z nejvlivnějších amerických představitelů abstraktního expresionismu proběhla ve Francii před takřka 25 lety. Nová přehlídka představí 115 děl, od figurativních počátků tvorby ve 30. letech po autorovy slavné ponory do hlubin okrových, temně rudých a modrých ploch. Rothko začal malovat, protože chtěl dát malbě jímavost hudby či poezie. A přesně tak jeho plátna fungují, umí zcela pohltnout, pokud před nimi stojíte a vnímáte je v jejich pravé velikosti. Reprodukce tuto zkušenost nedovedou ani přiblížit. Tyto kvality mají už rané městské krajiny a výjevy z newyorského metra či mytické malby reflektující tragický lidský úděl během války. Ale s plnou silou se projeví až v malířově abstraktní poválečné tvorbě, již se začal věnovat v roce 1946. Od konce 50. let v ní převládají temnější tóny, v nichž se lze ztratit na dlouhé minuty.

Picasso. Endlessly Drawing

▣ Centre Pompidou, Paříž |
18. 10. 2023 – 15. 1. 2024

K 50. výročí úmrtí Pabla Picassa uspořádá pařížské Centre Pompidou španělskému otci kubismu „největší retrospektivu, jaká kdy byla zorganizována“. Tedy alespoň pokud je řeč o jeho kresbách. Pro Picassa představovaly skici a črty prostor, kde neustále – až umanutě – rozvíjel nové nápady. Deníkové kresby poskytují ponor do srdce umělcovy tvorby, výstava nabízí jak ty nejslavnější, tak mnohé vůbec poprvé vystavené. Jde zhruba o tisícovku děl, která nejsou seřazena lineárně, spíše návštěvníky pozvou do víru dennodenní umělecké posedlosti, mezi stránky takřka nekonečného deníku, kde se prolíná osobní a umělecké.



Češi utrácejí za umění více. Ovlivňují je emoce

Aktuální ekonomická situace se odráží ve výrazném nárůstu cen uměleckých děl. Přesto nehrozí, že by se z nich stala jen čistě investiční komodita. Při nákupu umění rozhodují především emoce, dokládá průzkum Art Report 2023, na kterém se podílely J&T Banka a portál ART+.

Nákup uměleckých děl se stal pro české sběratele téměř nezbytností a svědčí o tom i údaje o prodejích umění na veřejných aukcích. Češi za něj vloni utratili 1,6 miliardy korun, zatímco v roce předchozím to nebylo ani 1,5 miliardy. Stoupající zájem o investice do umění dokládá také průzkum Art Report 2023.

„Potvrdila se domněnka, že umění nadále láká řadu nových sběratelů. Někteří hledají možnosti, kam uložit své peníze a ochránit je před vysokou inflací, další touží po originálním uměleckém díle a jiné přesvědčily novinové články o rekordních aukčních prodejích,“ uvádí Valérie Horváth z Art Servisu J&T Banky.

Vliv inflace a stejně tak konfliktu na Ukrajině ale podle šéfredaktora Art+ Jana Stuchlíka není v konečném rozhodování o koupi uměleckého díla zdaleka tak výrazný, jak se v odhadech předpokládalo. Mezi sběrateli ovlivnila zvýšená inflace v rozhodnutí ke koupi jen 22 procent respondentů. Válka na Ukrajině na rozhodování sběratelů prakticky vliv neměla.

„Průzkum ukázal, že tyto faktory ovlivnily jen menšinu sběratelů. Mnohem silnější zůstávají při nákupu emoce, které jsou bezprostředně s uměním spojeny. Zkrátka návštěva zajímavé výstavy nebo setkání s inspirativním umělcem mají na rozhodnutí o nákupu umění větší vliv než vysoká inflace. To je ve výsledku dobrá zpráva. Nehrozí, že by se z umění mohla stát jen další čistě investiční komodita,“ myslí si Stuchlík.

Ceny versus ochota investovat

Aktuální ekonomická situace se ale jednoznačně propisuje do výrazného nárůstu cen. Podobně jako na přehřátém trhu s nemovitostmi se lze i na trhu s uměním setkat s názorem, že za rychle rostoucími cenami je nástup kupců, kte-

ří na umění nahlížejí pouze jako na investici, aniž by měli k umění blízký vztah. S tímto názorem souhlasí jak většina sběratelů, tak se na tom shodnou také prodejci a experti.

Průzkum ale také zároveň dokládá, že ani tento fakt neodrazuje sběratele od dalších nákupů. Ti loni nejčastěji, v 54 procentech případů, koupili od dvou do pěti děl. Více než tři čtvrtiny sběratelů z této skupiny za nakoupená díla zaplatily do půl milionu korun. Nejčastěji sběratelé nakupovali umění v online aukcích, následovaly přímé nákupy od umělců v jejich ateliérech a od galerií.

Zhodnocení v řádu desítek let

Umění je investicí s dlouhodobým horizontem zhodnocení. Ačkoliv momentálně jeho ceny rostou rychleji, přesto je na rozdíl od investic do akcií či kryptoměn zhodnocení pozvolnější.

I proto se aktuálně nejvyšší nárůsty v následujících pěti letech očekávají od českého poválečného umění, které bylo na aukcích v uplynulých letech ve stínu meziválečné avantgardy. Právě ta je pak podle průzkumu v současnosti naceněna tak vysoko, že zásadní nárůsty očekávat nelze.

Perspektivu má pak podle průzkumu i odborníků současné české umění, kterému věří 21 procent sběratelů. Dominuje i mezi prodejci. Největší zájem v uplynulém roce budilo také u sběratelů. Dílo od žijícího autora si vloni pořídily dvě třetiny z respondentů. Důvodem je nižší cena a vyšší dostupnost. Negativem by mohla být sázka na umělce, jehož dílo se neukáže jako perspektivní.

Toto riziko lze do velké míry snížit dlouhodobým sledováním umělecké scény, průběžným vzděláváním, tříbením vkusu nebo poradenstvím s nezávislými odborníky, kteří se trhu s uměním věnují.

O průzkumu

J&T Banka a odborný server Artplus.cz provádějí od roku 2022 průzkum mezi hlavními účastníky trhu s uměním v Česku. Oslovují sběratele a vlastníky umění, prodejce umění, odborníky, kteří se na umění, jeho hodnocení a posuzování specializují, ale také lidi, které umění jen zajímá. Do letošního průzkumu, který probíhal v první polovině dubna, se zapojilo 766 respondentů. Průzkum monitoruje, jak se v Česku nakupuje umění, jak se tvoří umělecké sbírky, ale také jaké trendy na trhu převládají a nakolik je pro jeho aktéry trh transparentní.

Národní galerie zve na výstavu významného barokního umělce Petra Brandla

NEJVĚTŠÍ PRAŽSKÁ GALERIE SE PŘIPRAVUJE NA HLAVNÍ UDÁLOST LETOŠNÍ SEZONY. PŘÍŠTÍ TÝDEN ZAHÁJÍ VÝSTAVU PETRA BRANDLA, NA KTERÉ NÁVŠTĚVNÍCI UVIDÍ MONUMENTÁLNÍ MALBY, OLTÁŘNÍ OBRAZY, PORTRÉTY, ALE TAKÉ NOVĚ OBJEVENÁ BRANDLOVA DÍLA. „VÝSTAVU DOPROVDÍ BOHATÝ TEMATICKÝ PROGRAM – NEJEN KOMENTOVANÉ PROHLÍDKY, ALE NAPŘÍKLAD I CESTOVATELSKÉ TIPY DO MÍST, KTERÁ JSOU S UMĚLCEM SPOJENA,“ ŘÍKÁ ALICJA KNAST, GENERÁLNÍ ŘEDITELKA NÁRODNÍ GALERIE PRAHA.

Jak je vaše současná sezona?

Na rozdíl od roku 2022, kdy jsme se soustředili na přítomnost českého umění v zahraničí, jsme letošní sezonu pojali jako příležitost představit návštěvníkům české umělce napříč výtvarným spektrem. Ať už to byla jedinečná výstava Josefa Mánes – člověk, umělec, legenda, která sklídila velký úspěch, nebo 18. Bienále architektury v Benátkách, kde se český tým se svým výstavním projektem zařadil mezi desítku nejvyhledávanějších instalací. V letech 2022–2024 se věnujeme umění zahraniční provenience (Francie, Belgie, Německo, Estonsko) a také objevujeme evropské umění v Praze. Ale letos jsme se zaměřili na umění, které s Českem úzce souvisí. Po zmíněné výstavě Josefa Mánesa následovala sbírková expozice 1939–2021: Konec černobílé doby, výstava Akvarel mezi Prahou a Vídní a nyní Petr Brandl – dílo malíře, příběh bohéma.

Jaký byl hlavní záměr stálé expozice 1939–2021: Konec černobílé doby, která mapuje vývoj českého moderního a současného umění. Co jste touto výstavou chtěli sdělit?

Nová expozice symbolicky uzavírá triptych sbírkových expozic ve Veletržním paláci. Návštěvník tak může pohodlně projít posledními třemi staletími a objevit kouzlo každé epochy, kterou vystavená díla představují. 1939–2021: Konec černobílé doby je mimo jiné zásadní v tom, že představuje současné umění v kontextu historických i aktuálních událostí. Výjimečné je i to, že jsou vystavena výhradně díla ze sbírek Národní galerie Praha, doplněná o příklady dobových výstav a příběhy akvizic. Vidět tak můžeme kurátorský výběr klasických i avantgardních umělců, kteří významným způsobem ovlivnili uměleckou scénu, ale i díla, která zůstala mementem své doby.

Příští týden uvedete výstavu významného barokního umělce Petra Brandla. Co vše na ní bude k vidění?

Na tuto výstavu se velmi těším, protože se jedná o dlouze a pečlivě připravovaný projekt. Stejně jako ty předešlé má z důvodu pandemie zpoždění – o to více jsme do ní ale vložili energie, tvůrčího zápalu a radosti z práce. Kurátorka Andrea Steckerová ji připravila nadmíru kreativně a společně s architektem koncepcí představí návštěvníkům prostor Valdštejnské jízdárny úplně jinak, než to bylo u minulých výstav. Můžeme se těšit nejen na monumentální malby, oltářní obrazy a portréty, ale také na nově objevená Brandlova díla. Tohoto mimořádného uměl-



FOTO: NÁRODNÍ GALERIE

ce představujeme také jako gurmána, cestovatele, milovníka luxusu, ale i jako celoživotního dlužníka. Jde o intimní setkávání, které výstavě propůjčilo další rozměr. Věřím, že půjde o zlatý hřeb letošní sezony.

Co dalšího připravujete na příští rok?

Ráda bych pozvala všechny na příští, mezinárodně orientovaný rok v Národní galerii. Jako vůbec první tuzemská galerie budeme spolupracovat s muzeem Louvre, kde později vystavíme naši kolekci děl. Je to výsledek práce celého týmu a jsem na to moc pyšná. Výjimečná bude také prezentace českých umělců v rámci expozice École de Paris, což je fenomén, který v takovém rozsahu nebyl v Česku ještě uveden. Kromě toho budeme prezentovat český surrealismus v estonském Tartu, Evropském městě kultury 2024.

NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

O GALERII

Národní galerie v Praze přibližuje podstatné aspekty středoevropského, evropského a světového uměleckého dění. Mezi sbírkovými předměty lze najít umělecké skvosty ze všech období. Ta nejlepší díla prezentuje ve sbírkových expozicích, nebo během krátkodobých výstav. Návštěvník se seznámí s originály děl světových osobností jako Albrecht Dürer, Vincent van Gogh, Paul Gauguin, Paul Cézanne, Edvard Munch, Pablo Picasso nebo českými autory – Václavem Hollar, Josefem Václavem Myslbekem, Toyen, Janem Preislerem, Františkem Kupkou, Zdeňkem Sýkorou nebo Adrienou Šimotovou.

ZAMĚŘENÍ: GALERIE S NEJVĚTŠÍ SBÍRKOU UMĚNÍ V ČESKU

SPECIALIZACE A ZAMĚŘENÍ: Klasické a moderní umění



NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

ADRESA: Staroměstské náměstí 12,
110 15 Praha 1

TELEFON: +420 777 748 089

E-MAIL: tisk@ngprague.cz

ngprague.cz

NÁRODNÍ GALERIE PRAHA NATIONAL GALLERY PRAGUE

20.10.2023 — 11.02.2024
VALDŠTEJNSKÁ JÍZDÁRNA

NINGER



Petr BRANDL

Příběh bohéma
The Story of a Bohemian



Generální mediální partner
General media partner



Česká televize DENÍK



MINISTERSTVO KULTURY



Za podpory
Supported by

GENERÁLNÍ PARTNER
NÁRODNÍ GALERIE
PRAHA



Aukce aukcí nabídne díla Borna, Tichého i Lhotáka

INTERNETOVÝ PORTÁL AUČE AUČÍ, NABÍZEJÍCÍ DÍLA PŘEVÁŽNĚ ČESKÝCH UMĚLCŮ OD 19. DO 21. STOLETÍ, BUDE NA KONCI ŘÍJNA DRAŽIT DÍLA SURREALISTICKÉHO MALÍŘE ZDEŇKA HAJNÉHO, NĚKOLIK REPREZENTATIVNÍCH OLBRAMŮ ZOUBKŮ NEBO VELMI ZAJÍMAVÝ VELKOFORMÁTOVÝ OBRAZ JOSEFA JÍRY. „VE VÁNOČNÍ AUČI PAK NABÍDNEME PRAVDĚPODOBNE NEJVĚTŠÍ DOPOSUD OBCHODOVANÝ PASTEL OD ADOLFA BORNA,“ ŘÍKÁ GALERISTA JAKUB SLUKA.

Jaká je vaše současná sezona?

V naší poslední, zářijové aukci přesáhla úspěšnost prodeje 95 procent, to je číslo, které mě velmi těší. Dlouhodobě držíme úspěšnost nad devadesát procent a to je, myslím, dobrou vizitkou naší práce, stejně jako stále rostoucí počet dražitelů, kteří se do našich aukcí zapojují. Jen letos jsme jich nově zaregistrovali několik set. Za celý letošní rok bych rád vyzdvihl zejména famózní výsledek historicky několikrát vystaveného akvarelu Josefa Šímy Dvojitá krajina. Dosažená částka téměř čtyři miliony korun patří mezi zcela zásadní prodeje v kontextu Šimových prací na papíře. Dlouhodobě se nám také daří výjimečně dobře obchodovat díla Zdeňka Buriana, jehož tvorbě se intenzivně věnuji již mnoho let. Četné výstavy, které jsem tomuto umělci uspořádal, se promítly do nadstandardních vztahů s dalšími příznivci jeho díla. Díky tomu se nám daří vysoce kvalitní Burianova díla do prodeje získávat a samozřejmě je i dobře prodávat. Za všechny bych zmínil prodej kvasové dobrodružné ilustrace v zářijové aukci, jejíž prodejní cena dosáhla téměř desetinásobku ceny vyvolávací.

Kromě výtvarného umění dražíte také mince. Jaký je o tento segment zájem?

Mince jsme začali zařazovat jako zpestření. V klasických numizmatických aukcích je jich nepřeberná množství z různých období i materiálů. My se zaměřujeme pouze na staré zlaté mince, nikoliv nové, investiční. Zjistili jsme, že aukce mincí se zúčastní kromě numizmatiků i klienti, kteří měli do té doby primární zájem pouze o obrazy, a proto se nám daří je většinou prodat lépe než v klasické numizmatice. Funguje to i opačně, někteří klienti, kteří preferovali pouze mince, si koupí i výtvarné dílo.

Nabízíte také poradenství v oblasti budování uměleckých sbírek. Co vybudování sbírky obnáší?

Odpovídáme jak začínajícím sběratelům na otázky velmi všeobecné, tak těm dlouholetým, kteří by rádi doplnili své sbírky například o něco konkrétního, co jim ještě schází. Všeobecně vzato je právě teď nejvýraznější poptávka po dílech z 60. až 80. let, jména jako Václav Boštík, Adriana Šimotová, Jiří John nebo Vladimír Kopecký rezonují trhem. Neutuchající je i nadále zájem o autory české moderny, část klientů se ale rozhodla jít opačným směrem a výrazně investovat do děl současných umělců, jakými jsou v našich aukcích například Jaroslav Róna, Michael Rittstein nebo Tomáš Císařovský. Vidíme i zajímavý nárůst u konkrétních jmen, například díla Josefa Velčovského, Karla Chaby, Vladimíra Komárka či Zdeňka Buriana byla před pár lety na daleko nižších část-



FOTO: ANETA ONDRÁČKOVÁ

kách. Pokud bych mohl dát jedinou radu, vsadil bych na diverzifikaci portfolia v autorech i obdobích. Nevidím nic špatného na kontrastu děl z celé šíře dvacátého století i dřívějších.

Co připravujete na konec sezony? Na co se mohou zájemci o umění těšit?

V tuto chvíli vás můžeme pozvat k naší již probíhající říjnové aukci, která vyvrcholí 24. až 26. října na www.aukceaukci.cz. Získat můžete dvě rané práce surrealistického malíře Zdeňka Hajného, několik reprezentativních Olbramů Zoubků nebo velmi zajímavý velkoformátový obraz Josefa Jíry. Doufáme, že zlatým hřebem roku bude již tradiční Vánoční aukce, která proběhne 12. až 14. prosince. Do ní pro vás chystáme vedle bohatého průřezu díly celého minulého století i mimořádný olej Františka Tichého, krásného skupinového Kamila Lhotáka (tvorba v rámci Skupiny 42 – pozn. red.), výjimečnou plastiku Jana Koblasý nebo pravděpodobně největší doposud obchodovaný pastel od Adolfa Borna.

AUKCE AUČÍ

O GALERII

Aukce aukcí je internetový portál s kamennou výstavní síní na Malé Straně v Praze. Nabízí díla převážně českých umělců od 19. do 21. století. Dále se zaměřuje na prodej skla, plastik, porcelánu a starých zlatých mincí. Základem projektu je dlouholetá zkušenost s prodejem uměleckých děl a pečlivá příprava. Jakub Sluka už od roku 2012 provozuje Retro Gallery, která je známá díky úspěšným výstavám Zdeňka Buriana v Obecním domě, Kamila Lhotáka v Museu Kampa a řadě dalších.

ZAMĚŘENÍ: AUČNÍ SÍNĚ

SPECIALIZACE A ZAMĚŘENÍ: výtvarné umění a starožitnosti, mince

POČTY AUČÍ ROČNĚ: 6

PROVIZE: 15 %



AUKCE AUČÍ

ADRESA: Maltézské náměstí 474/3, Praha 1

TELEFON: +420 601 344 355,
+420 602 200 928

E-MAIL: info@aukceaukci.cz

www.aukceaukci.cz

Aukční rekordy

Nabídněte nám do vánoční aukce obrazy, plastiky, zlaté mince a jiné starožitnosti.

Václav Zykmond, 1914 - 1984
Opuštěný dům (1934), olej
Vývolávací cena: 1 700 000 Kč
Dosažená cena: 2 880 000 Kč



František Kaván, 1866 - 1941
V lukách (1897), olej
Vývolávací cena: 150 000 Kč
Dosažená cena: 582 000 Kč



Josef Lada, 1887 - 1957
Náves v zimě (1942), kombinovaná technika
Vývolávací cena: 1 500 000 Kč
Dosažená cena: 3 120 000 Kč

AUKCE = prodej nejvyšší nabídky.

Nabízíme: profesionalitu, zajištění odborných posudků, restaurování, nízkou provizi z prodeje a odvoz předmětů po celé ČR zdarma.



Kamil Lhoták, 1912 - 1990
Prapor na pískovém jehlanu (1955), olej
Vývolávací cena: 1 000 000 Kč
Dosažená cena: 1 920 000 Kč

Aukce aukcí



Luděk Marold, 1865 - 1898
Pařížanka, olej
Vývolávací cena: 100 000 Kč
Dosažená cena: 576 000 Kč



Olbram Zoubek, 1926 - 2017
Žena, která se odevzdává (1980), bronz
Vývolávací cena: 1 000 000 Kč
Dosažená cena: 1 980 000 Kč

www.aukceaukci.cz

Pro nezávazné ocenění nám pošlete fotografie předmětů na e-mail: info@aukceaukci.cz či na WhatsApp tel.: 601 344 355.

Aukce aukcí
Maltézské nám. 474/3, Praha 1, tramvajová zastávka Hellichova, Malostranské náměstí, parkování přímo před galerií.



EK013331-2

Filatelie Praha bude dražit meziarší Křivoklát

SPOLEČNOST FILATELIE PRAHA SE PŘIPRAVUJE NA LISTOPADOVOU AUKCI V PRAŽSKÉM OBECNÍM DOMĚ. V NABÍDCE BUDOU I MIMOŘÁDNÉ POLOŽKY Z OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY A HLAVNÍM TAHÁKEM SE STANE MEZIARŠÍ KŘIVOKLÁT S VYVOLÁVACÍ CENOU KOLEM JEDNOHO MILIONU KORUN. „NABÍDNEME I ŘADU POLOŽEK S VYVOLÁVACÍMI CENAMI V ŘÁDU DESÍTEK TISÍCŮ. JAK UKAZUJÍ NAŠE PŘEDEŠLÉ AUKCE, PŘÁVĚ TYTO ZNÁMKY JSOU SBĚRATELSKY NEJZAJÍMAVĚJŠÍ A JEJICH VYVOLÁVACÍ CENY SE I NĚKOLIKRÁT NÁSOBÍ,“ ŘÍKÁ PETR PFLANZER FLAŠKA, MAJITEL FILATELIE PRAHA.

Jaká je vaše současná sezona?

Z našeho pohledu velmi dobrá, můžeme ji nazvat skoro hektickou, a to s ohledem na počet pořádaných aukcí a množství materiálu, který je v nich nabízen. Na trh se dostalo několik větších sbírek a tím vznikla opravdu velká nabídka materiálu z oblasti filatelie.

Kdo jsou vaši kupci?

Můžeme je rozdělit do několika skupin. Na ty, kteří nakupují větší objemy levnějších a středních známek většinou ve sbírkách, které pak zpracovávají, část materiálu si zařadí do svých sbírek a zbytek vrátí do prodeje. Další skupinou jsou sběratelé, kteří kupují jen jednotlivé známky, které jim do jejich sbírek chybí. Poslední skupinou jsou pokročilejší a movitější sběratelé a investoři, kteří se zaměřují na dražší jednotlivé kusy, které jim ve sbírkách chybí. Tato skupina si také často koupí investičně známku z období, které zatím nesbírá, ale známka se jim líbí.

Zájem o známky odstartoval covid. Roste stále poptávka?

Covid rozšířil sběratelské řady zejména o silnější sběratele. Jejich zájem dosud nepominul, u mnohých se naopak ještě zvýšil. Na všech aukcích se objeví nový sběratel, který se snaží ochránit svoje uspořené peníze, ale množství nových sběratelů, kteří by na každé aukci nechávali částky v rozmezí sto až pět set tisíc korun, není takové jako v době covidové.

Stávají se známky stále více investicí?

Investicím do poštovních známek hodně pomáhá současná vysoká úroveň inflace i skutečnost, že střední třída dosahuje zajímavých příjmů a část těchto peněz ukládá do známek, starožitností nebo obrazů. Z poslední doby známe několik případů, kdy sběratel potřeboval vyšší finanční částku, například na stavbu domu či na podporu svého podnikání, prodal svoji sbírku a zjistil, že vložené finanční prostředky z posledních řekněme šesti let se mu vrátily se zajímavým ziskem.

Stále u nás v prodeji dominují známky z první republiky?

Nejoblíbenějším obdobím jsou známky první republiky, ale v poslední době stoupá i zájem o položky z období druhé republiky, kde mnoho exemplářů šplhá k hodnotám sto až tři sta tisíc korun. Občas se na našich aukcích prodají i zajímavé a dražší položky ze zahraniční proveniencí. O tyto typy známek se ale spíše zajímají sběratelé než investoři. Mnozí z nich, i když se převážně zaměřují na známky domácí proveniencí, si totiž začínají plnit klukovská přání a nakupují známky, které



FOTO: HN - LIBOR FOJTIK

v době jejich mládí byly nad jejich finanční možnosti – klasické evropské známky a známky anglických, německých a francouzských kolonií.

V listopadu budete pořádat aukci v Obecním domě. Na jaké zajímavé exempláře se mohou sběratelé a investoři těšit?

Pro sálovou aukci konanou 5. listopadu nám byly svěřeny na rozprodej zcela mimořádné položky z období první republiky. Touto aukcí navážeme na naši červnovou sálovou aukci, která se konala v Bratislavě a na které se nám podařilo vydražit položku s nejvyšší vyvolávací cenou jeden milion korun za více než 2,2 milionu korun. Situace se pravděpodobně bude opakovat i v Praze, kde aktuálně nabízíme tři známky s vyvolávací cenou kolem jednoho milionu korun. Nejvýznamnější z nich je meziarší Křivoklát. V aukci nabídneme dalších přibližně šest set položek, mezi kterými budou dominovat známky s vyvolávacími cenami v řádu desítek tisíců. Jak ukazují naše předešlé aukce, právě tyto známky jsou sběratelsky nejzajímavější a jejich vyvolávací ceny se i několikrát násobí.

FILATELIE FLAŠKA

O GALERII / AUČNÍ SÍNÍ

Filatelie Flaška je aukční firma, která pořádá aukce v reálném čase pomocí online dražby či možnosti dražby po telefonu obdobně jako na sálových aukcích. Zaměřuje se pouze na poštovní známky z celého světa a v aukcích se objevují především nejvzácnější československé známky. Nabízíme kompletní servis od poradenství, zprostředkování znaleckých posudků po privátní prodej.

ZAMĚŘENÍ: POŠTOVNÍ ZNÁMKY

POČTY VÝSTAVNÍCH/AUČNÍCH AKCÍ ROČNĚ: 4
PROVIZE OD NAVRHOVATELE/PRODÁVÁJÍCÍHO: 0–15 %
PROVIZE OD DRAŽITELE/KUPUJÍCÍHO: 18,5 %

PETR FLAŠKA | PRAHA

FILATELIE PRAHA S.R.O.

ADRESA: Sokolská 1605/66, 120 00 Praha 2

TELEFON: +420 723 344 415

E-MAIL: info@filatelie-flaska.cz

www.filatelie-flaska.cz

FILATELIE

PETR FLAŠKA | PRAHA

AUKČNÍ FIRMA V OBLASTI POŠTOVNÍCH ZNÁMEK A MINCÍ

**Sálová aukce v Praze v Obecním domě
se koná 5. listopadu**



online aukce • nákup • prodej • ocenění poštovních známek

www.filatelie-flaska.cz

Dorotheum nabídne obrazy Antonína Liehma a Jindřicha Pruchy

NEJVĚTŠÍ AUČNÍ DŮM VE STŘEDNÍ EVROPĚ PŘIPRAVUJE NA KONEC SEZONY HNED NĚKOLIK AUČNÍ. V DRAŽBĚ OBRAZŮ KLASICKÉ MODERNY NABÍDNE RARITNÍ OBRAZ ČESKÉHO EXPRESIONISTY JINDŘICHA PRUCHY. „MOC SE TĚŠÍM, JAK TO TOMUTO KRÁSNÉMU VELKÉMU OBRAZU BUDE NA STRÁNKÁCH NAŠEHO KATALOGU, VE SPOLEČNOSTI ZVUČNÝCH JMEN MEZINÁRODNÍHO MODERNÍHO UMĚNÍ, SLUŠET,“ ŘÍKÁ ŘEDITEL PRAŽSKÉ REPREZENTAČNÍ KANCELÁŘE AUČNÍHO DOMU DOROTHEUM MICHAL ŠIMEK.

Loňský rok byl pro váš aukční dům tím nejúspěšnějším v do- savadní historii. Jaká je zatím vaše současná sezona?

Loňský rok byl opravdu skvělý, ale i letos už za sebou máme vynikající výsledky, k tomu porci podzimních aukcí ještě před sebou. V jarní aukci obrazů 19. století jsme prodali malbu Osmana Hamdi Beye za 1,275 milionu eur, dařilo se starým mistrům a samozřejmě modernímu a současnému umění, kde se to dosaženými cenami v řádech stovek tisíc eur jen hemžilo. Největším překvapením pro mě byl prodej obrazu Eugena von Blaase, který se z vyvolávací ceny 120 tisíc eur prodal za 400 tisíc eur na sále. Byl to obraz z jedné české soukromé sbírky, který jsme do Vídně odváželi až pár dnů po uzávěrce příjmu do naší jarní výběrové aukce. Radil se mezi jeden z nejkrásnějších obrazů tohoto autora na trhu za posledních patnáct let, i tak nás ale jeho výsledek velmi příjemně překvapil.

Máte možnost srovnávat mezi českým a rakouským trhem s uměním. Jaké jsou rozdíly v trendech a preferencích sběratelů a investorů?

Rakouský trh je mnohem více než ten český orientovaný na poválečnou a současnou umění. V tom je daleko blíže dění na aukcích v Londýně či New Yorku. A není to jen otázka naší mezinárodní klientely, ale opravdu rakouských kupců. Mince má ovšem samozřejmě dvě strany, takže zatímco třeba v českých aukcích je stále poměrně vysoký zájem o obrazy 19. století, rakouské umění 19. století oslovuje stále méně nových zájemců.

Dorotheum pořádá ročně stovky aukcí v desítkách prodej- ních kategorií, od obrazů přes kabelky až po diamanty. Jaký z vámi nabízených segmentů zažívá největší boom?

Určitě to je současné a moderní umění, v tomto segmentu jsme v letošním roce i navýšili počet pořádaných aukcí. Přibýlo také aukcí luxusního zboží, jako jsou zmíněné značkové kabelky, velmi se daří luxusním hodinkám. Boom zažívají i díla malířek v segmentu starých mistrů či konce 19. století, mnohá z nich se dnes už prodávají dráž než díla jejich dříve podstatně žádanějších mužských protějšků.

Jednou z kategorií jsou vozidla. Mění se i zde trendy?

Určitě. Stejně jako v jiných segmentech i tady je patrné omlazování. Pro řadu kupců už není splněným dětským snem design 50. či 60. let, ale klidně až 80. léta. Mladší auta navíc mají pro znalce poměrně vel-



FOTO: HN - HONZA MUDRA

ký potenciál, protože zájem se dosud soustřeďoval spíše na ta starší vozidla. Je to podobný vývoj, jaký sledujeme i v segmentu výtvarného umění – nejvíce táhne to, co je nám časově momentálně nejbližší.

Jaké aukce připravujete v nadcházejícím období?

Na konci října nás čeká naše výběrová aukce obrazů 19. století, na kterou se velice těším, protože v ní budeme mít několik krásných českých obrazů, v čele s úžasným pohledem na hrad Český Šternberk od seve-ročeského malíře Antonína Liehma. Vloni na podzim jsem se radoval, že obraz tohoto na trhu vzácně se vyskytujícího malíře budeme mít v aukci, a díky skvělému výsledku se do roka objevila další, ještě krásnější malba. A také vyhlížíme naši aukci klasické moderny, do které se nám podařilo získat nádherný a formátem opravdu raritní obraz českého expresionisty Jindřicha Pruchy.

DOROTHEUM

O GALERII

Dorotheum je největším aukčním domem ve střední Evropě. Jeho tradice sahá až do roku 1707, kdy bylo založeno římským císařem a českým králem Josefem I. V čele se čtyřmi aukčními týdny nabitými špičkovými pracemi klasické moderny i mezinárodní poválečné scény, starých mistrů a umění 19. století a celkem sedmi stovkami aukcí ročně patří Dorotheum k vedoucím evropským aukčním domům, v jejichž aukcích hojně prodávají i nakupují také zákazníci z Česka.

ZAMĚŘENÍ: AUČNÍ DŮM

SPECIALIZACE: výtvarné umění, šperky, historická vozidla, design

POČTY VÝSTAVNÍCH/AUČNÍCH AKCÍ ROČNĚ: 700

PROVIZE OD NAVRHOVATELE/PRODÁVAJÍCÍHO: 9,6–22 %

PROVIZE OD DRAŽITELE/KUPUJÍCÍHO: 15–28 %

DOROTHEUM
SEIT 1707

DOROTHEUM GMBH & CO KG

ADRESA: Dorotheergasse 17,
1010 Wien

TELEFON: +43 1 515 600

E-MAIL: kundendienst@dorotheum.at

REPREZENTAČNÍ KANCELÁŘ

ADRESA: Ovocný trh 580/2
110 00 Praha 1

TELEFON: +420 224 222 001

E-MAIL: info@dorotheum.cz

www.dorotheum.com

DOROTHEUM

ZALOŽENO 1707



Antonín Liehm (1817–1860), Pohled na Český Šternberk, signováno a datováno vpravo dole Ant. Liehm 1858, olej na plátně, 49×64 cm, **odhadní cena 5000–7000 €**

CLASSIC WEEK AUKCE OBRAZY 19. STOLETÍ

24. října 2023

Předaukční výstava
14. – 24. října

Palais DOROTHEUM
Dorotheergasse 17
Vídeň
www.dorotheum.com

Hamburk | Düsseldorf | Mnichov | Milán | Řím | Neapol | Londýn | Brusel | Praha | Paříž | Tel Aviv

Galerie Kodl vzkazuje: Opět se máte na co těšit

„STÁLE PLATÍ NAŠE DLOUHOLETÁ ZÁSADA, ŽE TO, CO BUDE V AUČI, SDĚLUJEME AŽ V PRAVÝ ČAS, TEDY NA POČÁTKU PŘEDAČNÍ VÝSTAVY. NABÍDKA BUDE BEZPOCHYBY TAKOVÁ, NA JAKOU JSME MY I NAŠI KLIENTI ZVYKLÍ,“ ŘÍKÁ MATYÁŠ KODL, KTERÝ SE V GALERII KODL STARÁ O OBCHODNÍ ROZVOJ A ONLINE AUČNÍ PORTÁL ARTSLIMIT.



FOTO: KODL

Jaká je vaše současná sezona?

V prvním pololetí letošního roku utratili sběratelé na sálových aukcích 766 milionů korun, což je sice o 16 procent méně než loni, ale neznamená to, že by se český trh s uměním po letech růstu začal propadat. Výšší obratu totiž nejvíce ovlivnily ceny za nejdražší obrazy. Zatímco loni na jaře padl historický rekord českých aukcí ve výši 123,6 milionu korun za Staropražský motiv od Bohumila Kubišty, nejdražším obrazem letošního prvního pololetí byl obraz Puis, plus tard od Toyen, za který kupující zaplatil 37,44 milionu korun. Obě díla se prodala v Galerii Kodl. Obrazů prodaných za více než milion korun přitom přibýlo.

První polovina roku se v naší galerii vydařila, jarní aukce byla v porovnání s konkurencí nejúspěšnější a obraz Toyen Puis, plus tard se stal nejdražší prodaným autorčiným dílem z poválečného období v Česku i ve světě. Všeobecný trend je, že ve srovnání s loňským rokem jsou dražitelé opatrnější a obezřetnější. Nicméně velmi kvalitní či výjimečné položky stále často přesahují odhady aukčních domů.

Během vaší květnové aukce jste dražili hned dva vzácné obrazy od Toyen. Jak se vám tato díla podařilo získat?

Cesta obou děl, která se datují do Toyenina stále více ceněného a vyhledávaného poválečného tvůrčího období, vedla do naší galerie z autorčina pařížského ateliéru přes dva odlišné kontinenty. Zatímco Un vide, un silence zůstalo na tom evropském, kde bylo půl století uchováváno ve švýcarské sbírce, než bylo vloni znovu prezentováno v pařížské aukční síni Sotheby's, již zmíněný obraz Puis, plus tard pochází ze zaoceánské sbírky v Latinské Americe. I tam totiž tuto významnou českou umělkyni obdivovala celá řada sběratelů.

Skutečnost, že se tato dvě jedinečná plátna setkala v rámci jedné aukce, však není zcela náhodná. Galerie Kodl se tvorbou Toyen dlouhodobě zabývá a má velký podíl na jejím prodeji a zpřístupnění nejširší veřejnosti u nás i ve světě. Zprostředkovala například zapůjčení až poloviny děl prezentovaných na autorčině rozsáhlé výstavě v Praze, Paříži či Německu, sponzoruje připravovanou monografii od Andrey Sedláčkové a dosud na českém aukčním trhu prodala nejvíce Toyeniných děl.

Ročně vašim aukčním domem projdou tisíce mistrovských děl. Která jsou ale pro vás nezapomenutelná?

V každé sálové aukci je kolem padesáti položek nad milion korun. Z té dlouhé řady špičkových děl nelze zmínit Staropražský motiv od Bohumila Kubišty, o kterém se desetiletí nevědělo, kde se nachází, a majitelé jej nakonec nabídli do naší aukce. Podobný příběh se týká obrazu Plochy příčné II od Františka Kupky, který byl naposledy vystaven v 60. letech 20. století, anebo Mlékačky od Jakuba Schikanedera. Jednalo se o autorovo stěžejní dílo, které se na veřejnosti objevilo až po více než sto letech. V posledních letech dynamicky vzrůstající ceny umění přiměly řadu majitelů výjimečných obrazů nabídnout je k aukčním prodeji.

Letní výtvarný salon jste letos pořádali nejen v Praze, ale také v Helsinkách. Co bylo důvodem a jaký byl o něj v zahraničí zájem?

Letošním, již šestým ročníkem Letního výtvarného salonu jsme vstoupili do druhé poloviny první dekády. Symbolicky jsme se proto rozhodli posunout ještě o něco dál naši strategii o prosazování českého současného umění v mezinárodním kontextu. Salon jsme tak měli z poloviny obsazený zahraničními, konkrétně finskými umělci a umělkyněmi. Poté co na konci července skončil u nás, se během září a počátku října představil v Helsinkách. Stalo se tak i díky spolupráci s ministerstvem zahraničí, konkrétně české ambasády ve Finsku, která se ujala organizace a garance výstavy.

Roste obecně v zahraničí povědomí o českých autorech?

České umění je na světové scéně stále bohužel do určité míry pozapomenuto. Může za to zejména komunistický režim, který československé umělce v druhé polovině dvacátého století v podstatě vymazal ze světové umělecké scény. Nicméně již několik let se české umění postupně vrací do mezinárodního povědomí. Zejména současní umělci mají opět možnost studovat, vystavovat a prodávat po celém světě. Je velmi pozitivní, že řadě z nich se to daří a jejich počet stále přibývá.

Zájem o současné umění výrazně zvýšila pandemie. Opadá tento trend, nebo naopak posiluje?

Zájem o současné umění je stále na vzestupu. Tvóří dvacet procent naší aukční nabídky a vždy se všechna díla prodají. Tento trend ostatně potvrdil i letošní velký průzkum mezi aktéry trhu s uměním, který shrnuje J&T Banka Art Report 2023. Nejvyšší zhodnocení v příštích pěti letech podle něho sběratelé očekávají od českého poválečného umění a druhé nejvýnosnější by mělo být české současné umění.

Máte nějaké zajímavé příklady z poslední doby?

Na jarní aukci na sebe strhla pozornost dražitelů neobyčejně jemná a čistá práce Reliéf, která prezentuje charakteristickou tvorbu československé sochařky Márii Bartuszové, jež vystoupala z vyvolávací částky tří set tisíc na autorský rekord 4,9 milionu korun. Tvorba této autorky byla po dlouhá léta širší veřejnosti prakticky neznámá a mezinárodní úspěch zaznamenala až po její smrti. Od loňského září až do letošního června vystavovala její práce věhlasná galerie Tate Modern v Londýně.

Obraz Jelen a modrá kytara Michaela Rittsteina, jednoho z nejvýznamnějších malířů české grotesky, se ve stejné aukci vydražil v autorském rekordu za 900 tisíc korun. Skleněná plastika Stromy rostou z nebe od průkopníka technologie Vitrum Vivum Ronyho Plesla, jejíž monumentální zástupci byli představeni na loňském Benátském

bienále, rovněž dosáhla autorského rekordu a kupující za ni zaplatil 660 tisíc korun.

Za poslední rok do různých oblastí výrazně zasáhla umělá inteligence – jak podle vás ovlivní současné umění a lze odhadnout, zdali se budou za pár let v aukčních síních dražit i díla vytvořená počítačem?

Umělá inteligence již nyní ovlivňuje současné umění. Používá se k vytváření nových děl, k experimentování s formami a styly, k analýze a interpretaci existujícího umění. Obrazy generované umělou inteligencí se mohou do budoucna určitě stát novou uměleckou kategorií a mohou aukčním domům rozšířit nabídku. V takovém případě by jako umělci mohli být vnímáni programátoři, kteří vytvoří daný algoritmus. Zároveň ale v této doméně spatřuji nebezpečí zneužití této technologie pro tvorbu falzifikátů děl známých malířů. Každopádně se jedná o novou vzrušující technologii, jen bude záležet, jak se uchopí a použije.

Na které vaše akce se můžeme ještě těšit v tomto roce?

Před nedávnem úspěšně proběhla již šestá samostatná online aukce výtvarných děl pořádaná naším aukčním portálem Artslimit. Výjimečným zpestřením byla vybraná kolekce ikonických vintage kabelk věhlasných módních domů Hermès, Chanel, Dior a Fendi, které se na českém aukčním trhu ještě nikdy v aukci neobjevily.

Během listopadu nás pak čeká předaukční výstava k sálové podzimní aukci. Její součástí bude již klasicky charitativní dražba ve prospěch Paměti národa. Po loňské velmi úspěšné dobročinné aukci pořádané ve spolupráci s Kunsthalle Praha pro nadaci Spolu s odvahou budeme počátkem října (3. 10. – pozn. red.) znovu společně dražit díla současných autorů ve prospěch této organizace. Jejím posláním je vytvářet nezapomenutelné zážitky a pomáhat tak vážně nemocným dětem.

GALERIE KODL

O GALERII

Galerie Kodl je aukční, prodejní a výstavní síň založená na více než stoleté rodinné sběratelské tradici. Zaměřuje se na nákup a prodej obrazů, kreseb, grafik a plastik českého výtvarného umění 19. a 20. století. Během roku pořádá tematické výstavy a Letní výtvarný salon. Zajišťuje také odborné konzultace, soudněznalecké posudky a expertizy, restaurování či rámování obrazů. Galerie si zakládá na záruce prodávajících uměleckých děl a na maximálně profesionálním přístupu. V čele špičkového týmu odborníků a historiků umění stojí současný vlastník, soudní znalec PhDr. Martin Kodl.

ZAMĚŘENÍ: AUKČNÍ, PRODEJNÍ A VÝSTAVNÍ SÍŇ

SPECIALIZACE A ZAMĚŘENÍ: výtvarné umění

POČTY AUKCÍ ROČNĚ: 2

PROVIZE: 20 %

ROČNÍ OBROT: cca 770 mil. Kč

KODL
G A L E R I E

GALERIE KODL

ADRESA: Národní 7, 110 00 Praha 1

TELEFON: +420 251 512 728,
+420 602 117 440

E-MAIL: galerie@galeriekodl.cz

www.galeriekodl.cz

Inzerce

KODL
G A L E R I E

KODL – TRADICE OD ROKU 1885

**ZVEME VÁS NA LISTOPADOVOU
PŘEDAUKČNÍ VÝSTAVU**

**Aukce se uskuteční 26. 11. na Žofíně
+ online na artslimit.com**

Tel.: +420 251 512 728, +420 602 117 440 • **Národní 7, Praha 1** • galerie@galeriekodl.cz • www.galeriekodl.cz

KAREL ČERNÝ: KARLŮV MOST, olej na plátně, 1953–1954, 87 x 125 cm
vyvolávací cena: 4 500 000 Kč • odhadní cena: 6 000 000 – 12 000 000 Kč

EK014930-2

EK014930-1

Jan Zrzavý či Jiří Trnka. Arthouse Hejtmánek se připravuje na konec sezony

ARTHOUSE HEJTMÁNEK ZAŽÍVÁ V LETOŠNÍM ROCE SVOJI NEJÚSPĚŠNĚJŠÍ SEZONU, A TO MÁ JEŠTĚ PŘED SEBOU VEČERNÍ (VÁNOČNÍ) AUKCI. KTERÁ DÍLA V NÍ NABÍDNE? „MOHU ZATÍM ZMÍNIT NĚKOLIK JMEN AUTORŮ OBRAZŮ JAKO JULIUS MAŘÁK, FRANTIŠEK KAVÁN, ANTONÍN PROCHÁZKA, JAN ZRZAVÝ, JIŘÍ TRNKA, ZDENĚK BURIAN NEBO ALBÍN BRUNOVSKÝ,“ ŘÍKÁ MAJITEL AUČNÍHO DOMU TOMÁŠ HEJTMÁNEK.

Jak hodnotíte vaši současnou sezonu?

Naši současnou sezonu, zahradní i online aukce, hodnotím jako nejúspěšnější v naší aukční historii. Celková úspěšnost je více než 90 procent prodaných položek. To možná souvisí také s tím, že se podařilo dát dohromady zajímavou kolekci vybraných děl výtvarného umění, starožitností a designu.

Vášim zatím posledním aukčním rekordem se pyšní obraz Hra slunečních skvrn od Karla Vítězslava Maška, který byl vydražen téměř za 7,6 milionu korun. Čekali jste takový úspěch?

Já osobně jsem v tento velmi dobrý výsledek věřil. Vždyť se patrně jedná o nejdůležitější dílo tohoto významného českého malíře, představitele secesně symbolistní malby, i když v poslední době již neprávem dosti zapomenutého. O zařazení obrazu do naší aukce jsem usiloval takřka pět let. Mám velkou radost, že přemluvený majitel díla byl s dosaženou cenou opravdu spokojen.

Do 30. října mohou zájemci navštívit vámi pořádanou výstavu Nalezený malíř Josef Kotrba. Prozradte nám něco o díle tohoto dosud téměř neznámého autora a co vše je na výstavě k vidění.

Příběh Josefa Kotrby pro mě začal na konci loňského roku, kdy bylo při vyklízení domu v Králově Dvoře u Berouna nalezeno početné malířské dílo tohoto pozoruhodného autora. Vystudovaný akademický architekt se vedle své úspěšné architektonické a stavitelské činnosti věnoval velmi intenzivně a s velkým nadšením neprofesionální (naivní) malbě. Jelikož tato kategorie umění patří k mým oblíbeným, bez velkého rozmýšlení jsem celou kolekci zakoupil a rozhodl se v nejbližší době uspořádat výstavu. Podařilo se zrestaurovat více než polovinu z celkového počtu 300 děl a k vidění v naší galerii je první část výstavy včetně katalogu.

Zabýváte se také digitálním uměním a NFT. Jaký je o tyto nové typy umění zájem?

Ano, tomuto fenoménu jsme se začali více věnovat před dvěma lety, především zásluhou našich dětí. Několik děl českých tvůrců bylo součástí našich výstav a jedno digitální dílo mladého umělce Kryštofa Brůhy bylo úspěšně prodáno v naší loňské aukci. V poslední době však došlo k celosvětovému útlumu v tomto segmentu umění. Přesto určitě chceme tuto oblast nadále sledovat a patrně zařadíme nějaké dílo do následujících aukcí.



FOTO: HEJTMÁNEK

Které aukce budete ještě v letošním roce pořádat a co konkrétně připravujete na konec sezony?

V současné chvíli se pilně připravujeme na následující večerní (vánoční) aukci. Podzimní online aukci jsme, kvůli již zmiňované výstavě, vynechali. Nerad v předstihu prozrazuji ta „želízka“ nadcházející aukce, ale už mohu říci, že je opravdu na co se těšit. Možná bude stačit zmínit pouze několik jmen autorů obrazů jako Julius Mařák, František Kaván, Antonín Procházka, Jan Zrzavý, Jiří Trnka, Zdeněk Burian nebo Albín Brunovský.

ARTHOUSE HEJTMÁNEK

O GALERII

Arthouse Hejtmánek, galerie a aukční dům, se nachází v pražské Bubeneči v domě ze 17. století, který majitelé – Marie a Tomáš Hejtmánkovi – rekonstrukcí probudili z dlouhého spánku opět k životu. Společně s přilehlou zahradou slouží jako důstojný domov pro umění, starožitnosti a design. Najdete zde krásné věci, kterými se většina lidí ráda obklopuje a jež sbírá od nepaměti.

ZAMĚŘENÍ: AUČNÍ DŮM A GALERIE

SPECIALIZACE A ZAMĚŘENÍ: výtvarné umění, starožitnosti a design

POČTY VÝSTAVNÍCH/AUČNÍCH AKCÍ ROČNĚ: 1/4

PROVIZE OD NAVRHOVATELE/PRODÁVAJÍCÍHO: 15 %

PROVIZE OD DRAŽITELE/KUPUJÍCÍHO: 24 %

ARTHOUSE HEJTMÁNEK

ARTHOUSE HEJTMÁNEK,
GALERIE A AUČNÍ DŮM S. R. O.

ADRESA: Goetheho 17/2,
160 00 Praha 6-Bubeneč

TELEFON: +420 734 311 861,
+420 737 815 758

E-MAIL: info@arthousehejtmank.cz

www.arthousehejtmank.cz

© EK 1984

**ARTHOUSE
HEJTMANEK**

výtvarné umění

starožitnosti

design

www.arthousehejtmanek.cz

Listopadová aukce Etcetera nabídne díla významných českých umělkyně

ETCETERA NABÍDNE VE SVÉ 17. AUČCI DÍLA ZORKY SÁGLOVÉ, EVY KMENTOVÉ, ALENY KUČEROVÉ, MARGITY TITLOVÉ YLOVSKY A DALŠÍCH VÝZNAMNÝCH ČESKÝCH UMĚLKYNĚ. „SOUČASNĚ SE DRAŽITELÉ MOHOU TĚŠIT NA NAŠI KLASICKOU NABÍDKU ZAMĚŘENOU NA DÍLA DRUHÉ POLOVINY 20. STOLETÍ A DÍLA NEJMLADŠÍ GENERACE,“ ŘÍKÁ SPOLUJATELKA SPOLEČNOSTI PAVLA KOSAŘ.

Jaká je zatím vaše letošní sezona? Jakých úspěchů jste dosáhli?

S aktuální sezonou jsme u nás v Etcetera Art prozatím velmi spojení. Hodně času jsme letos věnovali přípravě soupisu díla Margity Titlové Ylovsky, který vyšel u příležitosti její retrospektivní výstavy v Galerii hlavního města Prahy, na níž se podílel i kolega Miroslav Jiřele. U nás v Etcetera pak mohli návštěvníci zhlédnout například výstavy Jiřího Hilmara, Václava Krůčka, Břetislava Malého nebo Dity Pepe.

Nedávno skončila výstava Maud Kotasové Contemporary Zombie. Které další připravujete?

Výstavu Maud Kotasové jsme připravili ve spolupráci s ředitelkou Domu umění v Brně, Terezií Petiškovou. Maud u nás v galerii vytvořila rozsáhlou instalaci ze svých objektů – použitých autodílů, částí karoserií, nábytku a popelnic –, které výtvarně transformuje pomocí výšivky a doplňuje autentickými texty a vzkazy. Aktuálně v galerii otevíráme výstavu Jany Bernartové a Petra Duba. Petr Dub prezentuje svůj nejnovější projekt litých obrazů, kde je součástí konceptu vlastní váha díla. Cyklus s titulem 213,81 Kg (Potenciální příčiny a tipy) testuje materiálovou iluzi na pomezí médií malířství a sochařství. U příležitosti vernisáže křtíme Dubův monografický katalog s titulem Oddělení malby, který vychází ze spolupráce ústavu Institute of Contemporary Art Prague a Studia Aparát. Jana Bernartová připravila zcela jiný vjemový zážitek. Dlouhodobě se věnuje tématu digitální barvy a pro tuto výstavu se posouvá v práci s barvou ještě dál. Představuje parfém modré barvy s názvem Takhle voní 00 255. Minimalistická instalace z laboratorního skla a čirého parfému má umožnit divákovi se koncentrovat na čichový vjem. Celou výstavu pak zahaluje do site specific světelné instalace, která se pomalu proměňuje ve škále bílého světla. Tím mění pohled a zažívání vystavených děl.

Zaměřujete se na generaci autorů, jejichž jádro tvorby je v 80. a 90. letech minulého století, s přesahem k nejmladší generaci umělců. Jaký je o tento segment zájem?

Ano, je to hlavní okruh našeho zájmu, který kopíruje poptávku našich klientů. Na rozdíl od zahraničí není v Čechách tento segment stále hlavním tahounem trhu s uměním, nicméně rostoucího zájmu si všímáme a investiční příležitost vidí i sběratelé. Pozici nejen na trhu pak autorům upevňují instituce, které pořádají umělcům výstavy. U mladší generace investorům může pomáhat třeba J&T Art Index.

Narůstá také zájem o videoart, digitální média a záznamy performance?

Ano, takové jsou naše zkušenosti a vyplývá to i z rozhovorů s umělci, se kterými spolupracujeme. Sběratelů, kteří ve svých sbírkách mají videoart



FOTO: KIVA

nebo digitální média, přibývá. My máme nejbohatší zkušenosti s prodejem děl, jež nějakým způsobem zaznamenávají či dokumentují performance.

Blíží se vaše podzimní aukce. Na co se mohou zájemci těšit?

Na přípravách aukce, jež proběhne 25. listopadu u nás v galerii a současně na online platformě LiveBid, momentálně pracujeme. Podařilo se nám prohloubit spolupráci s významnou soukromou sbírkou, a díky tomu se sběratelé mohou těšit na výjimečná galerijní díla. Tentokrát budou v nabídce rezonovat jména významných českých umělkyně, mezi nimiž mohou jmenovat například Zorku Ságlovou, Evu Kmentovou, Alenu Kučerovou, Margitu Titlovou Ylovsky, Milenu Dopitovou nebo Evu Eisler. Současně se dražitelé mohou těšit na naši klasickou nabídku zaměřenou na díla druhé poloviny 20. století a díla nejmladší generace.

ETCETERA

O GALERII

Etcetera Art je galerie a auční dům se zaměřením na prodej českého současného a poválečného umění. V pražské galerii představujeme pravidelný výstavní program. Aukce současného umění pořádáme dvakrát ročně. Příští, již sedmnáctá aukce proběhne 25. 11. 2023 live u nás v galerii na Hradební a současně na online platformě LiveBid.cz.

ZAMĚŘENÍ: AUČNÍ DŮM A GALERIE

SPECIALIZACE A ZAMĚŘENÍ: poválečné a současné umění

POČTY VÝSTAVNÍCH/AUČNÍCH AKCÍ ROČNĚ: 6/2

PROVIZE OD NAVRHOVATELE/PRODÁVAJÍCÍHO: 18 %

PROVIZE OD DRAŽITELÉ/KUPUJÍCÍHO: 24 %

ETCETERA

ETCETERA AUCTIONS S.R.O.

ADRESA: Hradební 3, 110 00 Praha

TELEFON: +420 773 511 799, +420 777 074 796

E-MAIL: info@etcetera-auctions.com

www.etcetera-auctions.com

EK015343-2

ETCETERA 17
25. LISTOPADU 23

INFO NA ETCETERAART.COM A LIVEBID.CZ

POST-WAR &
CONTEMPORARY
ART AUCTION



ETCETERA ART
HRADEBNÍ 3 PHA

ALENA KUČEROVÁ, PÍLOVANÍ, 1968

GALERIE SLÁVKY KRÁTKÉ



ZAMĚŘENÍ: PRIVÁTNÍ GALERIE OBRAZŮ SLÁVKY KRÁTKÉ

SPECIALIZACE: Obrazy a výtvarné umění

ADRESA: Jungmannova 738/18, 110 00 Nové Město

TELEFON: +420 724 794 350

E-MAIL: a.bukovsky@slavkakatka.com

WEB: www.slavkakatka.com

INSTAGRAM: @kratkaslavka

FACEBOOK: Slávka Krátká

OTEVÍRACÍ DOBA: Po–Pá: 11:30–18:30 | So: 11:00–16:00 | Ne: zavřeno

O GALERII

Galerie Slávky Krátké, sídlící v centru Prahy, je věnována obrazům české malířky Slávky Krátké. Slávka Krátká, jedna z nejvýraznějších současných českých malířek, se narodila v roce 1961 a malování se začala věnovat před více než třiceti lety poté, kdy opustila vystudované stavitelství – projektování.

Domy a stavby s ní však zůstaly a staly se ústředním motivem jejich obrazů. Jak sama autorka říká: „Domy jsou součástí života každého z nás. V domech vyrůstáme, smějeme se, hádáme se, ale také umíráme. Někteří lidé se s láskyplným domovem narodí, jiní ho marně hledají po celý život.“

Tvorba Slávky Krátké se hlásí ke stylu naivního umění, avšak podle kurátorky Renáty Mužíkové můžeme hovořit také o narativním lyrickém urbanismu s insitními prvky.



Dnes jsou díla Krátké zastoupena v soukromých sbírkách v Evropě, Asii, USA, Kanadě či Austrálii. Kromě stálé expozice v Galerii Slávky Krátké malířka každoročně vystavuje své obrazy na domácích i zahraničních výstavách. Její poslední výstava se konala koncem září v jedné z neznámějších a největších galerií – Mánesu. Slavnostního zahájení se zúčastnilo přes 300 návštěvníků a celou akci moderoval herec Miroslav Táborský. Večer se nesl ve veselém a zábavném duchu a sklídl nespočet pozitivních ohlasů. Úspěch večera podtrhly prodané obrazy, například dílo s názvem „Smaragdové město“. V příštím roce plánuje malířka vystavit své obrazy v Dubaji.

EK015349-1

Inzerce




JEDNO MÍSTO, JEDEN TÝM, KOMPLENÍ ART SERVIS



ARTHUB

ARTEFIN galerie a investiční fond
www.artefin.cz

ARTEX transport a uskladnění uměleckých děl
www.artexprague.cz



artefin ARTEX

GK GALERIE KROUPA

EK015362

MISTROVSKÁ DÍLA ČESKÉHO A EVROPSKÉHO UMĚNÍ 19. – 21. STOLETÍ



GALERIE KROUPA
VORŠILSKÁ 5 / PRAHA 1
SMETANOVÓ NÁM. 60 / LITOMYŠL

PRÁVNÍ RÁDCE

10

Vesmírný byznys

O suroviny z Měsíce a asteroidů hrozí právní bitva. Výhodu budou mít nejtvrdší podnikatelé.

Přelomový verdikt

Soud otevřel byznysu cestu k odškodnění za covidová omezení. Pro mnohé je ale pozdě.

Novinky v práci

Raději e-mailem než poštou a právo na přestávku či dovolenou i pro dohodáře. Novela otevřela dávná tabu.

POZOR NA PENÍZE Z EXOTICKÝCH ZEMÍ

Podpora ze třetích zemí bude nově v EU pod drobnohledem. V Česku to pocítí hlavně dopravní a energetické projekty, říká advokátka **SYLVIE SOBOLOVÁ**.





PRACUJ V TÝMU EXPERTŮ

stavební právo a územní plánování ♦ soudní spory a vyjednávání ♦
právo pro byznys ♦ spolupráce měst a investorů ♦ právo životního prostředí

budfrankbold.cz

Právní rádce míří ke hvězdám



Náš magazín se tentokrát vydal prozkoumat disciplínu, která se teprve formuje. Jde o takzvané vesmírné právo.

Blízký vesmír, Měsíc a asteroidy totiž skrývají nerostné bohatství za biliony dolarů a je jen otázkou času, kdy se stane ekonomicky rentabilní je těžít. Formování pravidel, jimiž by se vesmírná těžba měla řídit, nápadně připomíná dělení světa mezi Španělsko a Portugalsko v době po zámořských objevech. Vstupuje do nich mnoho zájmů, často protichůdných, od státních přes vědecké až po ryze byznysové. Někteří podnikatelé, jako je Elon Musk, se už dokonce snaží zajistit si své „právo na těžbu“ smluvně v předstihu.

Výsledná podoba vesmírného práva a především to, zda bude mít mezinárodní, národní či ryze oportunistickou podobu, předznamenají mnohé. Při špatně zvoleném nastavení se snadno může vesmírná těžba zvrhnout, až bude připomínat honbu za surovinami v koloniální době, kdy se drancovala hlavně Afrika. Více o tom čtěte v hlavním tématu Právního rádce.

V dalších částech jsme se tentokrát zaměřili především na legislativní novinky. Se začátkem podzimu se s nimi roztrhl pytel. V říjnu vstupuje v účinnost dlouho očekávaná evropská regulace zahraničních subvencí. Má pomoci ochránit evropský trh před zásahy zahraničních mocností s potenciálem deformovat konkurenční prostředí a zdravou hospodářskou soutěž.

Některé velké resty se po letním volnu rozhodli urychleně řešit čeští zákonodárci. Schválili například novelu zákoníku práce. Pro firmy a jejich zaměstnance se stala závaznou pouhých 12 dní po vyhlášení ve Sbírce zákonů. A o nový nástroj pro řešení firemních krizí – takzvanou preventivní restrukturalizaci – obohatili zdejší legislativci také insolvenční právo. I v tomto případě s velkým zpožděním oproti termínu stanovenému Evropskou unií.

Inu, právní moře se zdá být v poslední době velmi rozbouřené. Nicméně věřím, že vám Právní rádce bude dobrým majákem v jeho „zrádných vodách“.

Alžběta Vejvodová

manažerka Právního rádce, zástupkyně šéfredaktora týdeníku Ekonom

Obsah

Aktuality

- 4 Přehled událostí v právu

Téma

- 6 Vesmírný byznys vítězí nad idealistickými představami o společném využití kosmu
8 Nikola Schmidt: Obranu před asteroidy komplikuje obava z chyby

Rozhovor

- 10 Sylvie Sobolová: Unijní trh se narovnává. Podpora ze třetích zemí bude nově pod drobnohledem

Právní praxe

- 14 Nejvyšší soud se zastal podnikatelů požadujících náhradu za covidová omezení

Legislativa

- 16 Zákon, který pomůže firmu udržet při životě
18 Novela zákoníku práce je účinná. Legalizuje, co dříve bylo tabu

Judikatura

- 21 Přehled významných soudních rozsudků

Profil

- 22 Bříza & Trubač: Všichni chceme být na jednom patře, stmeluje to náš kolektiv

Ekonom o právu

- 26 I soběstačnost má své limity a cenu

Weinhold Legal má dva nové partnery

Advokátní kancelář Weinhold Legal jmenovala advokáty Zbyška Kordače a Annu Bartůňkovou do pozice associate partner. Kordač pracuje ve Weinhold Legal od roku 2006. Specializuje se zejména na zastupování klientů v soudních, rozhodčích a insolvenčních řízeních. Věnuje se také právnímu poradenství v oblasti obchodního a občanského práva. Opakovaně reprezentoval Česko v pracovní skupině Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo zaměřené na rozhodčí řízení a mediaci.

Bartůňková je členkou týmu Weinhold Legal od roku 2014. Specializuje se zejména na zastupování klientů v soudních a rozhodčích řízeních, právní poradenství v oblasti obchodního, občanského a pracovního práva. Bohatě zkušenosti má rovněž v oblasti fúzí a akvizic. Stejně jako Kordač je i rozhodcem zapsaným na seznamu rozhodců Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

„Zbyšek a Anna jsou výtečnými profesionály s bohatými zkušenostmi v řadě klíčových oblastí právních služeb, kterým se naše kancelář věnuje. Těšíme se, že v nové pozici budou dále rozvíjet širokou škálu právních služeb, ze kterých budou profitovat naši stávající i budoucí klienti,“ komentoval povýšení ve svém týmu řídicí partner kanceláře Daniel Weinhold.

Advokátní kancelář Weinhold Legal patří k silným hráčům na českém trhu právních služeb. Ve svém týmu má desítky vysoce kvalifikovaných právníků. V mezinárodních žebříčcích je vysoce hodnocena pro své zkušenosti zejména v bankovním a finančním právu, hospodářské soutěži, korporátním právu i fúzích a akvizicích, dále v řešení sporů, pracovním právu, právu daňovém a nemovitostním.



Zbyšek Kordač



Anna Bartůňková

CPI Property Group si půjčila přes půl miliardy eur

Realitní skupina CPI Property Group získala od konsorcia bank úvěr ve výši 635 milionů eur. Peníze použije na refinancování starších půjček souvisejících s nedávnými akvizicemi společností Immofinanz a S Immo. Právní poradenství při získání úvěru poskytla CPI advokátní kancelář Dentons.

Nový tříletý úvěr poskytly banky Santander, Société Générale, Komerční banka, Raiffeisenbank, SMBC, Barclays a Erste Bank. „Pro skupinu má úvěr strategický význam, protože proaktivně prodlužuje splatnosti dvou předchozích akvizičních úvěrů a přispívá ke stabilizaci jejího ratingu,“ uvedl general counsel CPI Property Group Martin Matula.

Pro Dentons to nebyla první zakázka od CPI. „Poskytlí jsme jí poradenství v několika důležitých transakcích včetně debutového sustainability-linked úvěru ve výši 100 milionů eur nebo pokračujícího poradenství souvisejícího s dluhopisovým programem,“ uvedl partner pražské kanceláře Jiří Tomola.

Tomola vedl tým, který pracoval na získání nové půjčky. Byl v něm i další partner Ondřej Bartoň či advokáti Vojtěch Laga a Eva Kozlová. Na transakci se dále podíleli právníci z londýnské a lucemburské kanceláře Dentons.

Antimonopolní úřad odhalil kartel v zakázce na zabezpečení železničních přejezdů

Pokuty v celkové výši téměř 52 milionů korun dostala od Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže trojice firem AK signal Brno, Signalbau, Starmon za kartelovou dohodu týkající se veřejné zakázky na zabezpečení železničních přejezdů. Jedná se o první ze série případů, které úřad v této oblasti prošetřuje.

Uvedené společnosti podle úřadu v dubnu 2015 koordinovaly účast a nabídky do zadávacího řízení na ve-

řejnou zakázku „Zvýšení bezpečnosti na železničních přejezdech v úseku Vrané nad Vltavou (mimo) – Dobříš“, kterou zadávala Správa železniční dopravní cesty (dnes Správa železnic). Cílem dohody bylo, aby nejuvhodnější nabídku podalo sdružení Společnost Vrané nad Vltavou – Dobříš, jehož hlavním členem byla společnost AK signal Brno.

Výše uložených pokut není v daném případě založena na obratu pachatelů,

jako bývá u kartelových dohod zvykem, ale na hodnotě ovlivněné zakázky. Ta činila celkem zhruba 210 milionů korun. Úřad vzal nicméně v potaz, že firmy v reakci na vyšetřování prohloubily své soutěžní compliance programy a vyhověly podmínkám pro narovnání. Konečná výše sankcí tak dosáhla 17 174 000 korun pro každého člena kartelu. Společnosti AK signal Brno a Starmon se nicméně proti výši pokuty odvolaly.

Nejlepší podnikoví právníci převzali ocenění

Unie podnikových právníků vybírala už po dvanácté nejlepší firemní experty z právnické profese. Na slavnostním večeru ve středu 13. září v pražské Občanské plovárně převzalo ocenění Podnikový právník celkem šest laureátů v pěti kategoriích. „Odborná porota vybírala ze 119 nominací. Je vidět, že naše profese se může pochlubit velkým množstvím prvotřídních odborníků i mladých perspektivních nadějí,“ prohlásila Marie Brejchová, prezidentka Unie podnikových právníků ČR a současně předsedkyně poroty.

V kategorii podniková právní kancelář získaly ocenění hned dva týmy: T-Mobile Czech Republic a innogy. Právní kancelář společnosti T-Mobile má velmi zkušené právníky a působí současně v Česku i na Slovensku. „To umožňuje přeshraniční koordinaci vybraných právních témat a sdílení know-how,“ zhodnotil porotce Vladimír Krasula.

Kvalitním personálním obsazením a dynamikou právního útvaru přesvědčila porotu také společnost innogy. „Vývoj této podnikové kanceláře je úctyhodný. Během několika let vytvořila skvěle fungující právní oddělení plně odborníků,



Podnikový právník roku – zleva Vladimíra Chlandová z T-Mobile, Josef Benda z innogy, prezidentka UPP Marie Brejchová, Vladan Rámiš, Kristýna Tranová, Simeon Popov a Monika Potěšilová

kteří patří mezi špičku,“ uvedla porotkyně Jitka Hlaváčková.

V kategorii občanské právo uspěla Monika Potěšilová. Ve společnosti Notino se specializuje zejména na právní vztahy k nemovitostem a smluvní agendu. Podnikovým právníkem 2023 v kategorii compliance se stal Vladan Rámiš z mediální skupiny Mafra. Po-

rota ocenila mimo jiné jeho aktivní působení v mnoha spolcích a publikační činnost. Mezi mladými právníky do 40 let, jimž je určena kategorie perspektiva, zabodovala Kristýna Tranová z IT společnosti JetBrains. A v kategorii IT a technologické právo si ocenění odnesl Simeon Popov ze společnosti Siemens Energy.

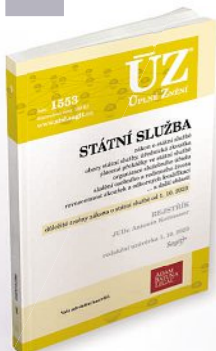
inzerce

ZÁKONÍK PRÁCE



- velká novela zákoníku práce od 1. 10. 2023
- home office
- dohody o provedení práce
- povinnosti zaměstnavatele

STÁTNÍ SLUŽBA



- změny od 1. 10. 2023
- výkon služby z jiného místa než je pracoviště
- nové rozvržení služební doby

SLUŽEBNÍ POMĚR, POLICIE ČR, VĚZEŇSKÁ SLUŽBA A DALŠÍ



- změny od 1. 10. 2023
- výkon služby mimo služebnu
- rodičovská dovolená
- pružná doba služby

Vesmírný byznys vítězí nad idealistickými představami o společném využití kosmu

O SUROVINY Z MĚSÍCE A ASTEROIDŮ MŮŽE PROPUKNOUT PRÁVNÍ BITVA. BEZ JASNÝCH PRAVIDEL BUDOU MÍT VÝHODU TI NEJSILNĚJŠÍ.

Josef Pravec | Foto: Wallpapers.com

Těžba nerostných surovin ve vesmíru je velkou příležitostí, ale zatím není pro soukromý byznys dost atraktivní. Jednak pro vysoké náklady na pořízení potřebné technologie a také kvůli právní nejistotě. Nad podobou a závazností mezinárodního režimu pro takové dobývání minerálů napanuje shoda a některé země v čele s USA vytvořily vlastní národní legislativu. To může vést k budoucím nedorozuměním i konfliktům. Blízký vesmír, Měsíc a asteroidy totiž skrývají bohatství za biliony dolarů.

SUROVINY BĚŽNÉ I VZÁCNÉ

Zájem o vesmírné zdroje roste spolu s tím, že těžít některé kovy na Zemi je stále obtížnější a nákladnější. „V budoucích pár letech se ještě bez surovin z vesmíru obejdeme, ale z dlouhodobého hlediska určitě potřeba budou,“ míní odborný pracovník pražského planetária Jan Spratek. Nejde jen o zlato či platinu, ale i o další drahé kovy, které jsou nezbytné třeba pro elektroniku.

V poslední době převažuje mínění, že nerosty těžené ve vesmíru se s ohledem na logistické potíže nebudou vozit zpět na Zemi. A využijí se prakticky na místě, například k výrobě paliva a kyslíku nebo v podobě železa, niklu či kobaltu ke konstrukci raket, kosmických stanic a základen či robotů pro další pronikání do vesmíru. A tedy pro byznys, který se rozběhne na oběžné dráze kolem Země či Měsíce.

Nejnověji jde o vzácné helium 3, palivo pro vyvíjené termonukleární reaktory. Těžít by se dalo z regolitu, sypkého materiálu na povrchu Měsíce. Spalovalo by se v reaktorech pozemních elektřáren i v motorech budoucích kosmických lodí.

Základem vesmírného práva je od roku 1967 Smlouva o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a dalších nebeských těles. Ratifikovala ji většina zemí, včetně velmocí, a v zásadě tvrdí, že vesmír patří všem, takže žádný stát na jiných tělesech nemůže nic vlastnit.

Od roku 1979 ji doplňuje Dohoda o činnosti států na Měsíci, která zemského souputníka včetně všech zdrojů na něm ležících prohlašuje za společné vlastnictví všeho lidstva a předpokládá přijetí

V ROCE 2015 V USA SCHVÁLILY ZÁKON O KOMERČNÍM VYUŽITÍ VESMÍRU, PODLE NĚHOŽ AMERIČTÍ OBČANÉ A FIRMY MOHOU VLASTNIT A VYUŽÍVAT VESMÍRNÉ ZDROJE, KTERÉ ZÍSKAJÍ.

mezinárodní legislativy pro těžbu a sdílení užítku. Jenomže tato dohoda byla sepsána z iniciativy rozvojových zemí a kosmické velmoci jako USA, Rusko, Čína a nyní Indie (a ani Československo, respektive Česko) ji nikdy nepodepsaly.

Takže zbývá zmíněná smlouva z roku 1967, která je formulována obecně a s ohledem na dobu svého vzniku se soustřeďuje především na výzkum a nic konkrétního o těžbě surovin a jejich komerčním využití neříká. O to větší snaha je rozmanitým způsobem tento dokument vykládat.

Na jedné straně britský akademik Gbenga Oduntan tvrdí, že v podstatě zakazuje těžbu na asteroidech i na Měsíci za jakýmkoliv úče-

lem. Protože by soukromé přivlastnění a prodej vesmírných zdrojů byly v rozporu s myšlenkou využití vesmíru ve prospěch všech.

Jenže v USA v roce 2015 schválili zákon o komerčním využití vesmíru, podle něhož američtí občané i firmy mohou vlastnit a využívat vesmírné zdroje, které získají. Tento přístup potvrdilo nařízení prezidenta Donalda Trumpa z roku 2000 o podpoře těžby v kosmu. Argumentem je, že tyto nové předpisy neobsahují žádné zmínky o státních nárocích na vesmírná území. Takže jde o obdobu využití zdrojů v mezinárodních vodách, ať formou rybolovu nebo dobývání surovin ze dna.

Podle podpůrných právních výkladů lze tento přístup brát jako interpretaci více než 50 let staré kosmické smlouvy odpovídající současným podmínkám. Protože soukromý průzkum, těžba a využití vesmírných zdrojů se dějí „ve prospěch lidstva“.

Čína i Rusko zatím mlčí, ale podobnou cestou jako USA se už vydaly Spojené arabské emiráty a Lucembursko. Tam již roce 2017 přijali zákon, podle něhož soukromé firmy nesmí kosmické těleso zabrat, ale mohou na něm těžit. Lucembursko je přitom členem Evropské unie a Evropská kosmická agentura počítá se začátkem vlastní těžby na asteroidech mezi lety 2050 až 2060.

ČEKÁNÍ NA PRECEDENT

Mnozíci se národní legislativa nicméně vyvolává obavy, že se vesmírná těžba může zvrhnout a bude připomínat honbu za surovinami v koloniální době, kdy se parcelovala hlavně Afrika.

Těžba surovin na Měsíci

zřejmě nebude upravena mezinárodní dohodou.

Velmocí k ní spíš přistoupí na základě své národní legislativy. Zájem bude zprvu hlavně o vodní led, pak o rudy a helium 3.

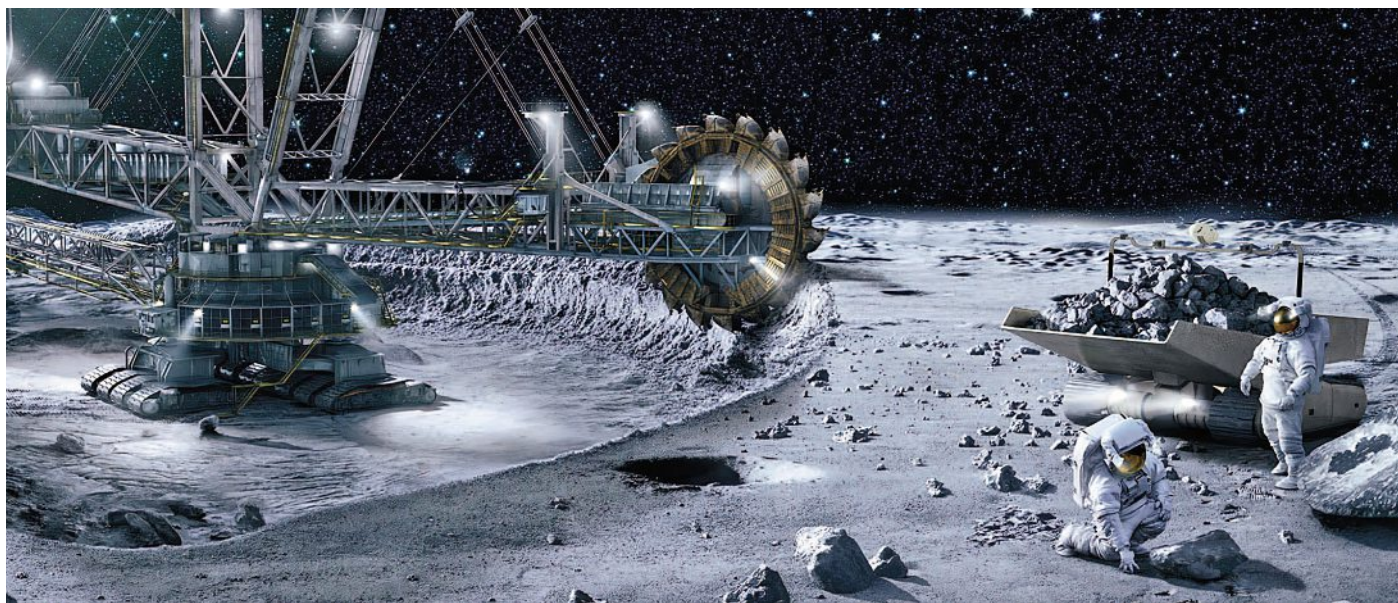
Ve hře je schopnost a možnost pronikat dále do vesmíru a budovat průmysl přímo tam.

K tomu se čeká na precedent, kterým některá z vesmírných velmocí disponující potřebnou technikou postaví ostatní před hotovou věc.

Takový moment může přinést těžba a zpracování vodního ledu na jižním pólu Měsíce. Tam chtějí i s posádkami doletět do konce desetiletí Američané a patrně i Číňané, přidávají se Indové a – zatím neúspěšně – Rusové se svými automaty. Mít k dispozici měsíční led totiž znamená opatřit si kyslík na dýchání na kosmických základnách a vodík jako palivo. A mohl by výrazně srazit náklady na provoz kosmických lodí a základen.

Do vesmíru míří i podnikatel Elon Musk, jehož SpaceX spolupracuje jak s NASA, tak s americkou armádou. Nejde mu o Měsíc, ale rovnou o kolonizaci Marsu. Dokonce už od uživatelů své družicové sítě Starlink požaduje, aby s tímto záměrem dopředu vyslovili souhlas.

Multilaterální úpravě využívání vesmírných zdrojů dává přednost trojice výzkumníků pražského Ústavu mezinárodních vztahů Martin Švec, Petr Boháček a Nikola Schmidt. Ti tvrdí, že zákaz přivlastnění obsažený ve smlouvě z roku 1967 využití nerostného bohatství nevylučuje. Požadavek, aby využití vesmírných zdrojů sloužilo všem, by bylo možné zajistit tím, že stát registrující vesmírnou těžební společnost přispěje na provoz OSN. Takový příspěvek by mohl mít podobu finanční nebo by těžební společnosti pomáhaly při eliminaci kosmických katastrof a odstraňování „smetí“ z oběžné dráhy kolem Země, jaké se tam množí z různých družic či raket. •



Obranu před asteroidy komplikuje obava z chyby

POZEMSKÉ VELMOCI CHTĚJÍ VE VESMÍRU JEDNAT SAMOSTATNĚ. KOMUNIKOVAT S MIMOZEMŠŤANY NECHTĚJÍ.

Josef Pravec | Foto: Honza Mudra

Základem vesmírného práva je pětice mezinárodních smluv. Ty ale řadu věcí nekonkretizují, a tak mají státy tendenci jednat samostatně nejen při plánech na těžbu surovin na Měsíci, ale i v budoucnu při hypotetické komunikaci s mimozemskou inteligencí. Nikola Schmidt z Ústavu mezinárodních vztahů poukazuje také na to, že chybí i legislativa k ochraně Země před srážkou s asteroidem. „Pozorování těchto těles vědci je na perfektní úrovni, s odpovědností politiků je to těžší,“ řekl Právnickému rádci.

Máme mezinárodní legislativu kosmického práva, nebo se jednotlivé státy řídí svými zákony?

Existuje pět hlavních mezinárodních smluv, tou zásadní je Kosmická smlouva podepsaná v roce 1967. Národní legislativa by měla respektovat a naplňovat to, k čemu se státy zavázaly na mezinárodní úrovni. Mírou specifičnosti národních legislativ pak může dojít k diskusi, zda je výklad mezinárodních smluv správný. Čerstvým příkladem je těžba ve vesmíru.

Jakou problematiku vesmírné smlouvy pokrývají?

Kosmická smlouva definuje fundamentální hodnoty, především že přístup do vesmíru je otevřen všem bez ohledu na míru ekonomického a vědeckého rozvoje. Je to vlastně jakýsi kosmopolitní základ chování v kosmu. Ty další se týkají například situace, kdy vypuštěná raketa při havárii dopadne na území jiného státu. Ten, kdo ji vyslal, je odpovědný za způsobené škody. Jiná smlouva zase stanoví, že pokud se ve vesmíru nějaká posádka dostane do nesnázi, ostatní mají za povinnost ji zachraňovat.

Upravuje současná legislativa také těžbu ve vesmíru, která se plánuje?

Řadu let se o tom vede intenzivní debata. Na věc existují dva názory. Státy zastávají stanovisko, že těžba je nepřímo povolena, zatímco prakticky celá akademická obec tvrdí, že není. Kosmická smlouva říká, že všichni mohou vesmír „užívat ku prospěchu všech států“. Prospěch nikdo nikdy nedefinoval. Je vědecký? Ekonomický? Takže jednoznačná odpověď na otázku, jak nakládat s vytěženým materiálem, zde není, ale v OSN právě probíhá debata na půdě pracovní skupiny. Česko je členem, ale do debaty příliš nevstupuje.

Právě začínají závody o to, kdo první přistane na jižním pólu Měsíce a zahájí tam těžbu ledu a nerostů. Co rozhodne, zda na to má vítěz právo?

Neříkal bych tomu závod, nicméně to je situace náchylná ke konfliktu. Kráterů vhodných pro těžbu je tam jen pár. Už samotné přistání rozvíří prach schopný poškodit zařízení ostatních. Mezinárodní právo je v této otázce vágní. Američané to v programu Artemis řeší bezpečnostními zónami. Vlastně řeknou: Zde nepřistávejte z bezpečnostních důvodů. Akademici říkají, že jde nepřímo o přivlastnění území, což v rozporu s Kosmickou smlouvou je. Rozhodující ovšem nakonec nebude to, co je napsané, ale co se opravdu začne dít. Když někdo přistane první, bude i první těžit.

Do jaké míry brání mezinárodní smlouvy vynášení zbraní do vesmíru?

Zakazují jen zbraně hromadného ničení, i když s nástupem nových technologií je problém s definicí, co taková zbraň je. Zbraně v kosmu nejspíš nejsou, ale už schopnost satelitu manévrovat

může jistou zbraní být. A zařízení, která umožňují získávat vojenské výhody, zakázána nejsou, například sledovací a špionážní satelity. Mocnosti ale sdílejí, jaká zařízení na oběžné dráze mají, aby se vyhnuly nedorozumění.

Kdo smí družice a kosmické lodě vypouštět?

Každý stát. U jejich úřadů se firmy musí registrovat. Mezinárodní telekomunikační unie registruje oběžné dráhy a komunikační frekvence.

Jak je to s přípravou legislativy, která by zajistila čištění prostoru v blízkosti Země, který je už dost zaneřáděn kosmickým smetím?

Deset let se o tom v OSN mluvilo, závazné není nic. Pouze se definovalo zodpovědné chování. Bez něj to nejde – tělesa na nízké oběžné dráze shoří v atmosféře rychle, o něco výše až za desítky let. Komunikační satelity na geostacionární orbitě mohou kroužit donekonečna. Až se tam něco srazí, statisíce úlomků mohou geostacionární dráhy učinit zcela nepoužitelnými.

Často se hovoří o planetární ochraně před asteroidy a meteory. Je opravdu zajištěna?

Žádný postup dohodnutý není. Pozorování těchto těles vědci je na perfektní úrovni, s odpovědností politiků to je složitější. Malé státy téma moc nezajímá, nemají kapacitu a všude je tlak na „malý a levný stát“. Vlády sice koordinují své kapacity, ale o realizaci mise by rozhodovala Rada bezpečnosti. Pokud se nedohodne, může přijít jednostranná mise silného státu. Když se mu ale nepovede, ponese následky. Takže – a to i na mezinárodní úrovni – může zvítězit názor, že nejlepší je nedělat nic.

Vědci v kosmu hledají život. Nemůže ale být dovoz vzorků z Marsu či komet nebezpečný?

Nějaká regulace funguje, avšak mikrobiální život se mezi planetami zřejmě přenáší i bez lidského přičinění. Takže představu, že přivezeme patogen, který nás vyvraždí, považují za nepravděpodobnou.

Nemělo by se ale Elonu Muskovi zakázat kolonizovat Mars, aby neohrozil případný tamní život?

Vědci zatím navrhuji marťanské přírodní parky. Musk ovšem už do pravidel o provozu svého Starlinku napsal odstavec, že ten, kdo jeho družicovou síť využívá, vlastně souhlasí, že on si na Marsu může dělat, co chce. Až Starlink nebudou používat



Nikola Schmidt

Absolvoval sociologii a bezpečnostní studia, nyní je v pražském Ústavu mezinárodních vztahů vedoucím Centra governance nových technologií. Zúčastnil se i projektu planetární obrany spolufinancovaného agenturami NASA a ESA. Zajímá se o vztah technologií, mezinárodních otázek a forem vládnutí v oborech kybernetické a vesmírné politiky.

jen statisíce lidí, ale čtvrtina populace planety, půjde z hlediska mezinárodního práva o precedens a SpaceX jako obří firma bude schopna kolonii postavit. Jak zakázat něco, s čím taková část lidstva souhlasí? Navíc, jestli mu v USA kolonizaci Marsu zakážou, může se dohodnout s jiným státem.

Co se bude dít, pokud lidstvo naváže kontakt s mimozemskou civilizací? Kdo za něj povede takový dialog?

Ani o tom shoda nepanuje. Podle mě by to měla být globální autorita s dostatečnou demokratickou legitimitou. Ta tu není. Od března ve Skotsku funguje sdružení SETI Hub, které se tím aktivně zabývá, avšak reálně by se komunikace asi chopily silné státy. Ačkoliv ikona oboru mezinárodních vztahů, americký politolog Alexander Wendt, míní, že vlády se problematikou mimozemské civilizace ani problematikou UFO zabývat nechťejí. Ve chvíli, kdy by se inteligentní život v kosmu potvrdil, zhroutil by se koncept společenské smlouvy, a tudíž relevance států. Proto věrohodnost zachycených signálů zpochybní a odpovídat na ně zakážou. ●

Unijní trh se narovnává. Podpora ze třetích zemí bude nově pod drobnohledem

EVROPSKÁ UNIE ZAVÁDÍ NOVÉ POVINNOSTI PRO PODNIKY FINANCOVANÉ ZE ZAHRANIČÍ. ZÍSKANÉ SUBVENCE BUDOU MUSET OZNAMOVAT.

| Jan Beránek | Foto: Tomáš Nosil

V červenci nabylo účinnosti nové nařízení EU o zahraničních subvencích narušujících vnitřní trh známé pod anglickou zkratkou FSR. Od poloviny října vzniká podnikům, které se ucházejí o veřejnou zakázku nebo se plánují spojit, povinnost ohlásit veškerou obdrženu státní podporu od zemí mimo EU, pokud její hodnota překročila limity stanovené tímto nařízením. „Podle mého názoru přišla tato právní úprava právě včas, neboť v poslední době se stupňuje míra poskytování státní podpory v reakci na ekonomickou situaci,“ říká v rozhovoru pro Právního rádce Sylvie Sobolová, partnerka v advokátní kanceláři Kocián Šolc Baláštík a Ekonom Legal Garant pro oblast práva duševního vlastnictví. Vysvětluje také, jak by se novinka mohla týkat českých společností s mezinárodní působností.

Proč bylo nařízení přijato právě nyní?

Předcházela tomu relativně dlouhodobý proces, který započal již před několika lety. Evropská unie reagovala na skutečnost, že subjekty na evropském trhu nesoutěží za zcela férových podmínek. Zatímco Evropská unie má dlouhodobě pravidla pro poskytování podpory ze strany jednotlivých členských států, aby mezi sebou nezávodily ve zvýhodňování vlastních podniků, na zdejší trh vstupují nejrůznější podniky, jež čerpají významnou podporu v zahraničí, například ve Spojených státech. Nemožnost postihnout skutečnost, že zahraniční podniky mají díky tomu výhodnější pozici třeba při akvizicích či soutěžích o veřejné zakázky, byla důvodem, aby bylo nařízení přijato.

Jak je subvencování firem ze strany třetích států časté?

Problém je v tom, že to vlastně nikdo pořádně neví. Evropská komise dosud neměla žádné vhodné vyšetřovací nástroje, které by jí umožňovaly zahraniční subvence prověřovat, hodnotit jejich dopad na vnitřní trh a přijímat opatření k omezení jejich negativních účinků. Existuje sice mezinárodní úmluva o subvencích a vyrovnávacích opatřeních na úrovni Světové obchodní organizace, jež některé typy subvencí zakazuje a říká, že by se měly předem notifikovat, nicméně tuto dohodu řada států pravděpodobně porušuje. Z tohoto důvodu Evropská komise potřebovala své vlastní nástroje, aby mohla formy podpory sledovat. Jestli se podařilo navrhnout a přijmout skutečně účinný nástroj, teprve uvidíme.

Byly už v minulosti nějaké snahy prostředí na vnitřním trhu tímto způsobem narovnat?

O problému se ví dlouho, o čemž svědčí i existence zmiňované mezinárodní úmluvy z roku 1994. Do určité míry s tím souvisí také vyjednávání minimální korporátní daně na úrovni Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, ale obecně vzato se žádné skutečně vážné počiny na úrovni EU neodehrály. Podle mého názoru přišla tato právní úprava právě včas, neboť v poslední době se stupňuje míra poskytování státní podpory v reakci na ekonomickou situaci. Přičemž některé případy jsou Evropské unii trnem v oku. Jedná se například o ty ze Spojených států prostřednictvím zákona o snížení inflace (Inflation Reduction Act – pozn. red.), jejichž soulad s mezinárodním právem už Evropská unie zpochybnila. Z poslední



doby lze zmínit podporu, z níž EU podezírá Čínu. Týká se výroby elektrických vozidel. Zde, jak se zdá, Evropská komise poprvé uplatňuje své pravomoci podle nařízení o zahraničních subvencích a zkoumá, zda na některé úrovni dodavatelského řetězce nejsou podpory masivní, neboť tyto vozy se do EU dovážejí za velmi nízké ceny.

Existují případy, kdy třetí země zvolila státní subvenci jako nástroj, jak destabilizovat vnitřní trh nebo ovládnout nějaké odvětví?

To si netroufám odhadovat. Takovéto odvážné úsudky je možné vyslovit jen na základě podkladů a není mi známo, že by někdy proběhlo šetření, v němž by se to opravdu zodpovědně zkoumalo. Osobně jsem velice zvědavá, do jaké míry bude nařízení, které zavádí tři nástroje kontroly, skutečně efektivní.

Sylvie Sobolová

Partnerka v advokátní kanceláři Kocián Šolc Balaščík a Ekonom Legal Garant pro oblast práva duševního vlastnictví. Ve své praxi se věnuje zejména hospodářské soutěži, veřejným zakázkám a podporám či právu duševního vlastnictví. Na výše zmíněná témata píše odborné texty a přednáší o nich.

O jaké nástroje jde?

Prvním je notifikace některých významných akvizic. Je zavedena nová procedura notifikace spojení, v jejímž rámci jsou přezkoumávány zahraniční subvence, v terminologii nařízení „finanční příspěvky“, a jejich dopad na vnitřní trh. Pak je to notifikace obdržených finančních příspěvků v rámci zadávacích řízení na veřejné

zakázky. Tam jsem velice zvědavá, do jaké míry bude tato notifikační povinnost skutečně účinně postihovat tu úroveň dodavatelského řetězce, kde je podpora poskytnuta.

A třetí nástroj?

Z mého pohledu je nejzajímavější. Jde o řízení, která může komise zahájit bez návaznosti na spojení podniků nebo zadávání veřejných zakázek. Týká se případů, kdy má komise za to, že dochází k nějakému závažnému narušení vnitřního trhu. Tam nyní konečně uvidíme, jak bude dopad zahraničních subvencí posuzován, jaká budou opatření a zda se komisi vůbec podaří poskytnuté subvence prokázat. To není žádná legrace, jelikož komise má omezenou jurisdikci na území Evropské unie a nemůže jen tak vyšetřovat v jiných jurisdikcích. Tam je odkázána na součinnost třetích států, což ostatně zmiňuje i samotné nařízení.

PODLE NOVÉHO NAŘÍZENÍ JSOU SUBVENCEMI DE FACTO JAKÉKOLIV KONTRAKTY SE STÁTY MIMO EU, A TO I V PŘÍPÁDECH, KDY SE POUZE PLATÍ ZA ZBOŽÍ ČI ZA SLUŽBY.

Existuje nějaký segment, jehož se úprava obzvláště dotkne?

Určitě. Každý stát nějaké odvětví podporuje víc. Myslím, že v současné době existují například masivní toky podpor směřujících do nových technologií. Pak existují případy, kdy země významně podporují export surovin či zemědělských plodin. U průmyslových výrobků pak nemusí být vůbec jednoduché identifikovat, na jaké úrovni výroby podpora přichází. I když se projeví na úrovni finálního, technologicky vyspělého výrobku, může ve skutečnosti být úplně jinde.

Znáte konkrétní příklady podpory ze zahraničí, o kterých se spekuluje?

Už když se nařízení připravovalo, zmiňovaly se například čínská ocel a hliník, jež se do Evropské unie dovážely ve velkém množství za velmi výhodných podmínek. Nebo když se teď v Chorvatsku stavěl nový most na poloostrov Pelješac, čínské firmy to dělaly o desítky procent levněji,

než jak zněly konkurenční nabídky. Ale jsou to všechno jen dohady.

Na které společnosti dopadne notifikační povinnost účinná od října?

Má podchytit velké ryby, nikoliv každou státní podporu poskytnutou v zahraničí. Proto jsou stanoveny poměrně vysoké prahové hodnoty, kdy se notifikuje při spojení a kdy se vyžaduje notifikace finančních příspěvků u veřejných zakázek. U spojení je to až v situaci, kdy obrat nabývaného podniku přesáhne 500 milionů eur, jedná se tedy o relativně velké společnosti.

Jakých typů spojení se úprava dotkne?

Rozhodně to dopadne na technologické akvizice, protože obraty těchto společností jsou většinou obrovské. Jednoznačně tam podle mě budou spadat akvizice ze strany velkých čínských nebo amerických firem. Tyto společnosti skupují i poměrně velké hráče na lokálních trzích. Akvizice na digitálních trzích jsou i v soutěžněprávní oblasti momentálně ve středu zájmu Evropské komise. Mimo jiné proto, že řada spojení v posledních letech představovala takzvané killer acquisitions, jejichž cílem je odstranit konkurenci. Případně spojení, jejichž výsledkem je vertikální integrace spojujících se podniků omezující hospodářskou soutěž na některých z dotčených trhů. Důsledkem může být například růst cen pro konečné zákazníky či omezení inovací v daném teritoriu.

Na koho se bude vztahovat notifikační povinnost v případě veřejných zakázek?

U nich je prahu dosaženo, pokud předpokládaná hodnota veřejné zakázky dosáhne alespoň částky 250 milionů eur. Třeba v Česku je takto velkých minimum, to už jsou opravdu obří tendry, například na zajištění dopravní obslužnosti nebo na velké energetické projekty. Každý rok jich odhadem může být do deseti, pokud vůbec přijdou.

Kterých odvětví se nutná notifikace v případě veřejných zakázek může týkat?

Asi nejpravděpodobnější jsou velké technologické dodávky a infrastrukturní projekty. Je ale velká otázka, jak budou posuzovány situace, kdy subvenci čerpal jeden ze subdodavatelů, dokonce nepřímý. Pro uchazeče se v takových



situacích stane nezbytností zahrnout úvahy týkající se FSR do přípravy nabídky a do vyjednávání s potenciálními subdodavateli. Mimo jiné proto, že bude povinen poskytnout přehled finančních příspěvků i za ně. Jsem zvědavá, jakým způsobem se budou závadné případy u subdodavatelů řešit. Komisi je dána značná pravomoc a velký prostor pro vlastní uvážení, což by nemělo vést k tomu, že podnikatelské subjekty budou žít v nejistotě, zda v důsledku využití konkrétního subdodavatele nebudou z tendru vyloučeni.

Stále mluvíme o obřích transakcích. Může se nová úprava dotknout i českých firem?

Může. I česká společnost může působit v jiných státech a obdržet tam podporu. Řada z nich tady má sídlo a současně se snaží dostat na jiné trhy, kde usiluje o různé pobídky. A povinnost notifikovat vzniká, pokud poskytovaná podpora bude mít hodnotu větší než čtyři miliony eur v případě zmiňovaných velkých veřejných zakázek, nebo 50 milionů v případě relevantních spojení, což zase nejsou tak vysoké částky, aby tam nějaká česká firma nespadla.

Co všechno nařízení vnímá jako subvenci?

Může se za ni považovat spousta věcí, se kterými si člověk běžně subvencování třeba nespojuje. Nemusí to být jen případ, kdy dá někdo někomu peníze formou grantu. Podle textu nařízení jsou

to de facto jakékoliv kontrakty se zeměmi mimo EU, a to i v případech, kdy se pouze platí za zboží nebo za služby. Nepředstavujme si pod podporou jen dobrodíní cizího státu. V nějakém větším technologickém projektu jsou čtyři miliony eur jen malá částka ve srovnání s tím, co obvykle obnášejí platby za realizaci takového projektu. Případně stačí záruka za nějakou část investice ze strany třetího státu nebo i daňové zvýhodnění.

KOMISE NEMĚLA VHODNÉ VYŠETŘOVACÍ NÁSTROJE, KTERÉ BY JÍ UMOŽŇOVALY ZAHRANIČNÍ SUBVENCE PROVĚŘOVAT, HODNOTIT JEJICH DOPAD A PŘIJÍMAT OPATŘENÍ OMEZUJÍCÍ NEGATIVNÍ ÚČINEK.

Už dotčené společnosti na novinku nějak reagují?

Ty, kterých se nařízení dotklo okamžitě, se na něj dlouho chystaly. O tom, že se připravuje, se vědělo několik let. Připravené jsou na to podle mě i fondy, jež kupují účast v různých společnostech. Součástí akvizic a souvisejících hloubkových auditů se nyní stávají i otázky FSR. Nejen proto, že je zapotřebí finanční příspěvky notifikovat, ale také proto, že subvence mohou do budoucna představovat určité riziko, neboť na ně Evropská komise přijala nová opatření. ●

Nejvyšší soud se zastal podnikatelů požadujících náhradu za covidová omezení

DOMOCI SE NÁHRADY ŠKODY ZPŮSOBENÉ PROTICOVIDOVÝMI OPATŘENÍMI BUDE SNAŽŠÍ. PRO MNOHÉ PODNIKATELE JE VŠAK JIŽ POZDĚ.

Jan Beránek | Foto: Shutterstock

Náhrada škod, které podnikatelům způsobila vládní opatření přijatá v rámci boje s covidovou pandemií, je stále častým předmětem sporů, jež zaměstnávají české správní i soudní orgány. Podle údajů ministerstva vnitra bylo doposud podáno 644 žádostí s požadavkem na náhradu škody v celkové výši přesahující 1,3 miliardy korun a kompenzaci ušlého zisku ve výši téměř 10 miliard. Vyhověno ovšem nebylo žádné z těchto žádostí. Ministerstvo vnitra je přitom nejčastějším adresátem žádostí o odškodnění. Vedle něj jsou žádosti rovněž směřovány na ministerstva financí a zdravotnictví.

V celkem 44 případech se žadatelé s posouzením ministerstva vnitra nespokojili a podali žalobu. „Soudy nižší instance dosud argumentaci ministerstva potvrdily, kdy 39 soudních řízení bylo ukončeno tím, že žaloba byla zamítnuta či odmítnuta, řízení zastaveno nebo byl schválen smír o vzdání se nároku. V 11 řízeních bylo podáno dovolání a věc je posuzována Nejvyšším soudem,“ přibližuje dosavadní praxi Hana Malá z odboru komunikace na resortu vnitra.

Doposud spíše restriktivní výklad, který soudy volily, byl ovšem v září narušen rozhodnutím Nejvyššího soudu, které vyhovělo dovolání společnosti Karel Vávra – potraviny. Společnost provozující pražskou maloobchodní prodejnu je přitom v soudních sporech se státem poměrně aktivní. V předložském roce se domohla soudního konstatování nezákonnosti vládního opatření zakazujícího maloobchodní prodej ve večerkách v nočních hodinách. Nynější rozhodnutí pak zásadním způsobem zvyšuje šan-

ce podnikatelů domoci se po státu ušlého zisku a dalších škod.

ODPOVĚDNOST ZA OBEČNÉ NEADRESOVANÉ AKTY

Nejvyšší soud v aktuální kauze rozhodoval o dovolání směřujícím proti rozhodnutí Městského soudu v Praze. Tímto rozhodnutím byl potvrzen rozsudek, ve kterém soud nižší instance zamítl žalobu na náhradu ušlého zisku převyšujícího 1,1 milionu korun. Žalobkyně totiž nepřekvapí-

MEZI SOUDCI PŘEVAŽOVAL NÁZOR, ŽE NÁROK NA NÁHRADU ŠKODY VZNIKL JEN V PŘÍPADĚ INDIVIDUÁLNÍHO KRIZOVÉHO OPATŘENÍ, NAPŘÍKLAD ROZHODNUTÍ, ŽE SE MUSÍ ZAVŘÍT KONKRÉTNÍ PRODEJNA.

vě spatřovala přímou příčinnou souvislost mezi propadem zisku a krizovými opatřeními, která v období covidové pandemie omezovala či zcela rušila maloobchodní prodej.

Nejvyšší soud se neztotožnil se zamítavým názorem, původní rozhodnutí Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu projednání. V rámci rozsudku pak Nejvyšší soud potvrdil, že odpovědnost státu za škodu způsobenou krizovými opatřeními je objektivní a nevyžaduje zavinění. Zároveň dospěl ke dvěma klíčovým závěrům ovlivňujícím rozhodování o náhradě škody způsobené vládními opatřeními v obecné rovině.

Soud mimo jiné judikoval, že ke vzniku nároku na náhradu škody není třeba individuálního opat-

ření, čímž se odchýlil od dosavadních soudních závěrů. „Mezi soudci převažoval názor, že nárok vznikl jen v případě individuálního krizového opatření, tedy například rozhodnutí o tom, že se musí uzavřít konkrétní prodejna,“ konstatuje Jan Krampera, partner v advokátní kanceláři Aegis Law, a dodává, že Nejvyšší soud se naopak přiklonil k názoru, že nárok na náhradu škody vzniká za splnění dalších podmínek i v případě obecných opatření, jakými je například obecný zákaz maloobchodního prodeje v určitém časovém rozmezí.

Podle druhého klíčového závěru Nejvyššího soudu pak nárok na náhradu škody vzniká i osobám, které se omezujícím opatření podrobily. „Dovedení názoru odvolacího soudu ad absurdum by znamenalo, že ten prodejce, který by krizové opatření nerespektoval a proti kterému by muselo být krizové opatření ‚provedeno‘ za použití síly, například orgány policie, by nárok na náhradu škody měl, zatímco žalobkyně, která jednala právně souladně, by jej mít neměla,“ vysvětlil v rozsudku úvahu Nejvyššího soudu předseda senátu Pavel Simon.

Je nutné zdůraznit, že soudci v daném případě nerozhodovali o konkrétním nároku žalující společnosti, ale vyjadřovali se k otázce přípustnosti náhrady škody způsobené opatřeními v obecné rovině. Soud své rozhodnutí v obecné rovině opřel i o argumenty vzešlé z akademické sféry. „Když byl někdo nucen obětovat svůj majetek ve prospěch jiného, má mu ten, v jehož prospěch tento majetek obětoval, nahradit vzniklou škodu. Vzhledem k tomu, že za krizových stavů jde o ohrožení veřejných zájmů, má mu být škoda nahrazena z veřejných rozpočtů,“ citoval soudní senát stať Filipa Melzera, odborníka na občanské právo z Masarykovy univerzity.

PODNIKATELE BRZÍ ZMEŠKANÁ LHŮTA I DOKAZOVÁNÍ

Přelomový rozsudek však pro mnohé podnikatele přichází příliš pozdě. „Pro značnou část společností, které byly opatřeními poškozeny, bude ale velkou překážkou představovat požadavek zákona, aby svůj nárok nejprve uplatnily u příslušného státního orgánu, a to do šesti měsíců od doby, kdy se společnost o škodě dozvěděla. To řada z nich nakonec neučinila,“ přibližuje Krampera. Tento závěr potvrzuje i Hana Malá, když konstatuje, že z pohledu ministerstva sub-



Rozsudek by mohl v krajním případě znamenat, že stát by mohl úspěšně žalovat každá společnost, které v důsledku vládních opatření vznikla škoda. Tento scénář však limituje povinnost uplatnit nárok u příslušného orgánu ve lhůtě šesti měsíců od okamžiku, kdy se podnikatel dozvěděl o vzniku škody.

jektivní lhůta k podání nových žádostí o náhradu škody již uplynula.

Absence včasného uplatnění nároku však nemusí být jedinou překážkou, která stojí mezi podnikatelem a náhradou škody. Složitě může být i prokázání přesné výše ušlého zisku a příčinné souvislosti mezi ním a proticovidovými opatřeními. V případě, který nyní řešil Nejvyšší soud, byla tvrzená škoda žalobkyní vyčíslena pomocí srovnání předcovidových a covidových zisků vypočtených pomocí modelace dat z pokladního systému. Tato data pak byla zpracována tak, aby reflektovala i pokles poptávky nezpůsobený proticovidovými opatřeními.

„Jestli bude podobný výpočet pro soudy dostatečný, nebo zda se budou muset provádět složitě znalecké posudky, teprve uvidíme, protože k otázce výpočtu ušlého zisku se Nejvyšší soud prozatím nevyjádřil. Nicméně skutečností je, že podnikatelům nepochybně nějaká škoda vznikla a ta jim musí být nahrazena,“ předvídá budoucí vývoj Krampera. Zároveň doplňuje, že v případech, kdy nebude možné škodu přesně stanovit, může výši nároku stanovit soud sám. ●

Zákon, který pomůže firmu udržet při životě

PODNIKATELÉ SE KONEČNĚ DOČKALI ZÁKONA O PREVENTIVNÍ RESTRUKTURALIZACI, NOVINKU PŘIBLIŽÍ NOVÝ SERIÁL PRÁVNÍHO RÁDCE.



Jiří Rahm
Foto: Archiv

Žhavou novinkou na poli nejen insolvenčního práva je bezesporu zákon o preventivní restrukturalizaci. Využít ji mohou podnikatelé, kteří se nachází ve finančních obtížích. Jakkoliv by samotný název zákona mohl napovídat, že proces restrukturalizace má blízko k formálnímu insolvenčnímu řízení, jedná se o dva zásadně rozdílné postupy.

Insolvenční řízení je formálním procesem před insolvenčním soudem, který je zcela veřejný a dotýká se všech věřitelů dlužníka. Oproti tomu preventivní restrukturalizace je v zásadě neveřejnou dohodou mezi podnikatelem, který se ještě nenachází v úpadku ve formě platební neschopnosti, a jeho vybranými věřiteli. V zásadě lze preventivní restrukturalizaci zjednodušeně popsat jako zákonem upravený proces uzavírání speciální dohody – restrukturalizačního plánu –, se kterou nemusí za každých okolností souhlasit všechny dotčené strany.

Hlavním cílem preventivní restrukturalizace je zajistit určitou míru ochrany pro jednání o řešení finančních obtíží podnikatele s dotčenými stranami. Základním principem zákonodárce bylo vytvoření speciálních pravidel v zásadě pro ty podnikatele, jejichž provoz je celospolečensky významným. Ať již z toho důvodu, že podnikatel zaměstnává řadu zaměstnanců, nebo z důvodu zachování odběratelsko-dodavatelských řetězců

a zabránění vzniku druhotných úpadků. Tedy situací, při kterých se dlužník dostane do potíží z důvodu finančních potíží jeho vlastního dlužníka. Možnost záchrany takových závodů a odvrácení jejich úpadků totiž může přispět k efektivní alokaci zdrojů v ekonomice a obecně k vyšší prosperitě.

ABSOLUTNÍ SHODA NENÍ NUTNÁ

Před přijetím uvedeného zákona byla jednání s věřiteli pro podnikatele často velmi složitá. Vzhledem k tomu, že insolvenční návrh může, vyjma dlužníka samotného, podat rovněž věřitel se splatnou pohledávkou, leckdy stačilo, když se podnikateli v procesu vyjednávání nepodařilo dohodnout třeba jen s dvěma takovými věřiteli se splatnými pohledávkami. Tito se pak mohli (respektive stále mohou) se svými splatnými pohledávkami obracet na insolvenční soud s žádostí o zahájení insolvenčního řízení a prohlášení úpadku na svého dlužníka.

V případech zahájení preventivní restrukturalizace a případného přijetí restrukturalizačního plánu přitom postačuje, aby se podnikateli při splnění dalších, přísných, zákonných podmínek podařilo dohodnout třeba jen se 75 procenty dotčených nezajištěných věřitelů. Pokud by zbylých 25 procent s navrženým řešením finančních obtíží nesouhlasilo, mohl by jejich souhlas být nahrazen rozhodnutím restrukturalizačního soudu v procesu schvalování restrukturalizačního plánu. Podnikatel v procesu preventivní restrukturalizace tedy nadále nemusí usilovat o dosažení dohody se všemi věřiteli a za určitých předpokladů je možné případný nesouhlas menšiny v procesu preventivní restrukturalizace překlenout, a to zásadně v zájmu ostatní většiny dotčených věřitelů.

Jiří Rahm

Specializuje se na insolvence, restrukturalizace a zastupování klientů v soudních a rozhodčích řízeních. Od září převzal vedení týmu restrukturalizací a insolvenční advokátní kanceláři Allen & Overy.

Stejně tak, pokud je jednou z forem řešení finančních problémů podnikatele poskytnutí krizového financování ze strany třetí osoby, mohl být takový nový věřitel v obdobných situacích na pochybách. V případě poskytnutí zajištěného financování totiž mohlo hrozit, že pokud následně podnikatel vstoupí do insolvenčního řízení, bude ustanovený insolvenční správce takto poskytnuté zajištění sporovat. Například z toho důvodu, že jeho sjednání nebylo přiměřené a bylo poškozující vůči ostatním nezajištěným věřitelům. Zákon o preventivní restrukturalizaci reaguje i na tuto, v praxi nikoliv výjimečnou situaci a zavádí ochranné prozatímní a mezitímní financování, které, při splnění zákonných předpokladů, bude v případně následně zahájeném insolvenčním řízení proti takovým žalobám chráněné.

ČAS NA JEDNÁNÍ

Nelze ani odhlédnout od skutečnosti, že zákon zavádí dva zcela nové druhy moratorií, jejichž hlavní účel bude zajistit podnikateli dostatečný časový prostor pro vedení jednání s dotčenými stranami. V případě individuálního moratoria se bude jednat o ochranná opatření, která budou účinná nanejvýš vůči třem označeným věřitelům. V případě všeobecného moratoria pak jeho účinky dopadnou v zásadě na všechny.

PODNIKATEL V PROCESU PREVENTIVNÍ RESTRUKTURALIZACE NEMUSÍ USILOVAT O DOSAŽENÍ DOHODY SE VŠEMI VĚŘITELI.

Nové druhy moratorií budou svou povahou odlišné od těch, která nyní známe z insolvenčního řízení. Zásadním rozdílem bude především fakt, že k jejich vyhlášení nebude podnikatel potřebovat nadpoloviční souhlas svých věřitelů, ale bude muset splnit v zásadě formální podmínky (například v podobě předložení různých čestných prohlášení).

Vyhlášení těchto moratorií tak bude podstatně jednodušší a velmi zjednodušeně by se proces žádosti o ně dal přirovnat k mimořádnému moratoriu, které bylo v insolvenčním zákoně účinné po dobu trvání pandemické krize. Stejně jako je tomu nyní v případě moratorií pro účely preventivní restrukturalizace, i v případě mimořádného moratoria byly podmínky pro vyhlášení mimořádně



V rámci preventivní restrukturalizace podnikatel nemusí dosáhnout dohody se všemi svými věřiteli. Oproti insolvenčnímu řízení je preventivní restrukturalizace neveřejnou dohodou mezi podnikatelem a jeho vybranými věřiteli.

ně nenáročné. Hlavním účelem totiž bylo zajištění skutečně účinné a rychlé ochrany pro podnikatele a vyvarování se vedení insolvenčních řízení s podniky, které by za určitých předpokladů byly jinak schopné svou finanční krizi překonat.

Velmi zjednodušeně tak lze shrnout, že účelem právní normy je zajistit vyšší stupeň ochrany pro řešení finančních obtíží, umožnit překlenutí nesouhlasu menšiny věřitelů a ukotvit závazná pravidla pro vedení jednání tak, aby tato byla co nejvíce transparentní. Právě otevřenost podnikatele vůči dotčeným stranám při řešení finančních nesnází je totiž stěžejní. Podnikatel se v případě finančních problémů zpravidla obrací na své věřitele s žádostí o pomoc. Výměnou za případný ústupek na straně věřitelů pak podnikatel musí jednoznačně vést diskuse zcela otevřeně a hledat řešení, které bude dávat smysl nejen všem dotčeným stranám. ●

PREVENTIVNÍ RESTRUKTURALIZACE

Seřál Právního rádce

- ▶ Účel preventivní restrukturalizace - říjen
- ▶ Pro koho je restrukturalizace určena - listopad
- ▶ Základní principy preventivní restrukturalizace - prosinec
- ▶ Zahájení a průběh restrukturalizace - únor
- ▶ Co může obsahovat restrukturalizační plán - březen
- ▶ Individuální a všeobecné moratorium jako skrytá hrozba pro věřitele - duben
- ▶ Práva a povinnosti podnikatele a věřitelů v restrukturalizaci - květen

Novela zákoníku práce je účinná. Legalizuje, co dřív bylo tabu

RADĚJI E-MAILEM NEŽ POŠTOU A PRÁVO NA DOVOLENOU ČI PŘESTÁVKU I PRO DOHODÁŘE. TYTO NOVINKY BYLY V ČESKU DŘÍVE NEMYSLELNÉ.

| Alžběta Vejvodová | Foto: Shutterstock

Zhruba čtyři roky se v Česku mluví o nutnosti převést do zdejšího právního řádu dvě evropské směrnice týkající se trhu práce. Jde o takzvanou work-life balance směrnici, zavádějící požadavky na rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem rodičů malých dětí a osob pečujících o zdravotně postižené, a směrnici o předvídatelných pracovních podmínkách. Byť obě normy obsahují důležité novinky, jež budou mít zásadní dopad na tuzemský

Novela dává dohodářům právo na příplatky či náhradní volno za práci ve svátek a příplatek za práci v noci a o víkend. Někteří budou mít od příštího roku i nárok na dovolenou.

Dohody se tak stále více přibližují klasickému pracovnímu poměru.

trh práce, novela zákoníku práce, která je do českého právního řádu zavádí, přichází na poslední chvíli a se značným zpožděním oproti unii stanovenému termínu. Teprve 19. září vyšla ve Sbírce zákonů a v účinnost až na výjimky vstoupila 1. října. Firmy a jejich zaměstnanci tak prakticky přišli o možnost se na ni předem připravit. Právní rádce ve spolupráci s advokátními kancelářemi Clifford Chance a Kinstellar připravil přehled toho nejdůležitějšího, co novela zavedla. •



Nová úprava home officu

Připravila: Veronika Kinclová, Clifford Chance

Home office, slovy zákona výkon práce na dálku, bude možný jen na základě písemné dohody zaměstnance a zaměstnavatele. Pokud zaměstnavatel používá elektronický schvalovací systém, kdy zaměstnanec zažádá o home office a zaměstnavatel tutu žádost schválí, ten lze i nadále podle našeho názoru používat, jelikož souhlasem zaměstnavatele dojde k uzavření dohody o home officu. Ačkoliv k přesným náležitostem této dohody novela mlčí, je třeba zdůraznit, že je v zájmu zaměstnavatele bližší podmínky výkonu určit, a to buď přímo v dohodě, či vnitřním předpisem. Takový vnitřní předpis pak vhodně doplňuje elektronický schvalovací systém, který by na něj měl odkazovat. Mezi aspekty, které je vhodné upravit, patří zejména:

- Místo výkonu práce na dálku (přitom lze sjednat i více takových míst, a to jak v Česku, tak v zahraničí).
- Způsob komunikace stran, přidělování práce a její kontroly.
- Rozsah práce konané na dálku (například určení dnů v týdnu, kdy bude zaměstnanec na home officu).
- Rozvrh pracovní doby.
- Pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (lze nahradit odkazem na vnitřní předpis).
- Způsob náhrady nákladů spojených s výkonem práce na dálku.

Novela dále ukládá zaměstnavateli umožnit těhotné zaměstnankyni, zaměstnanci pečujícímu o dítě mladší devíti let či dalším pečujícím zaměstnancům výkon práce na dálku na základě žádosti, přičemž v případě zamítavého postoje má zaměstnavatel své rozhodnutí povinnost písemně odůvodnit. S odkazem na zkušenost z koronavirové doby dává novela právo zaměstnavatelům nařídít home office, a to na dobu nezbytně nutnou.

Při výkonu práce na dálku náleží zaměstnanci, nedohodne-li se písemně se zaměstnavatelem na opaku, náhrada nákladů. Existují tedy tři varianty:

- Náklady se nehradí.
- Náklady se hradí na základě prokázání ze strany zaměstnance. Tato varianta má plusy i minusy. Náhrada reálných nákladů může být sice vyváženou metodou, nicméně administrativní proces jejich ověřování a prokazování může být složitý a vést potenciálně ke sporům, co lze považovat za oprávněné náklady a co již ne.
- Paušální částka. Jednodušší administrativa, jasné očekávání pro zaměstnance. Výška částky by však měla být adekvátně nastavena, jelikož náklady se mohou lišit podle konkrétní situace.

Zákonnou minimální výši částky bude stanovovat vyhláška ministerstva práce a sociálních věcí podle údajů zveřejněných Českým statistickým úřadem typicky k 1. lednu každého roku. Takto stanovená minimální výše náhrady nebude podléhat zdanění. Jakákoliv částka nad zákonné minimum se však už danit bude, což ji činí méně výhodnou pro obě strany.

Rozšíření informační povinnosti

Připravila:

Martina Mazůrková, Kinstellar

Novela také rozšířila již dříve poměrně širokou paletu informačních povinností, které má zaměstnavatel vůči zaměstnanci. K zákonem již dříve stanovenému výčtu novela přidala například povinnost informovat zaměstnance o době trvání a podmínkách zkušební doby, je-li sjednána, o postupu, který je zaměstnavatel povinen dodržet při rozvázání pracovního poměru, o odborném rozvoji zaměstnanců, pokud jej zaměstnavatel zabezpečuje, či o rozsahu práce přesčas.

Zkrátila také lhůtu, v níž musí zaměstnavatel tuto informační povinnost splnit. Zatímco dosud na to měl měsíc od vzniku pracovního poměru, nově to musí stihnout do sedmi kalendářních dnů. V případě, že dojde ke změnám uvedených údajů, je zaměstnavatel povinen zaměstnance písemně informovat bezodkladně, nejpozději však v den, kdy změna nabývá účinnosti.

Lhůta k informování běží od prvního dne výkonu práce. Informace je možné poskytnout zaměstnanci i v elektronické podobě, vždy ale tak, aby měl možnost si ji uložit a vytisknout pro pozdější použití. Rozšíření informační povinnosti se bude týkat nejen zaměstnanců v klasickém pracovním poměru, ale také lidí, kteří pracují na dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti.

Vzory pro zaměstnavatele ke splnění informační povinnosti jsou k dispozici na stránkách ministerstva práce sociálních věcí. Jedná se však pouze o doporučení, která nejsou pro zaměstnavatele závazná.

Elektronizace doručování

Připravila: Martina Mazůrková, Kinstellar

Novela by měla rovněž usnadnit uzavírání a doručování některých klíčových dokumentů zaměstnancům, konkrétně dokumentů týkajících se vzniku a změny pracovního poměru nebo dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr a jejich zrušení. Novela umožňuje, aby tyto dvoustranné dokumenty byly uzavírány a doručovány elektronicky. Musí však být doručeny na elektronickou adresu zaměstnance, která není v dispozici zaměstnavatele (typicky soukromý e-mail zaměstnance). Zaměstnanec bude moci od takto uzavřených dohod odstoupit do sedmi dnů od doručení, pokud ještě nezačal vykonávat práci podle takové dohody.

Jednostranná právní jednání, tedy například výpověď, okamžité zrušení pracovního poměru, mzdový výměr, odvolání z vedoucího pracovního místa, budou muset být i nadále doručována zaměstnanci v souladu s přísnějšími pravidly zákoníku práce. Novela zavádí hierarchii doručování, která začíná doručením pouze zaměstnanci (osobně) na pracov-

šti. Zaměstnavatel může zaměstnanci doručovat písemnosti také prostřednictvím elektronických komunikací (do datové schránky nebo prostřednictvím sítě či služby elektronických komunikací – e-mailu), avšak pouze v případě, že zaměstnanec s takovým způsobem doručování souhlasil samostatným písemným prohlášením. V takovém prohlášení bude muset být rovněž uvedena elektronická doručovací adresa zaměstnance, která není v dispozici zaměstnavatele. Českou poštu může zaměstnavatel použít k doručení pouze v případě, že není možné doručit žádným z předchozích způsobů.

K elektronickému doručování se současně váže povinnost zaměstnavatele opatřit doručovaný dokument uznávaným elektronickým podpisem. Na druhou stranu zaměstnanec již nemusí připojovat uznávaný elektronický podpis, aby potvrdil přijetí dokumentu zasláného zaměstnavatelem elektronicky. Novela zavádí rovněž fikci doručení. Pokud zaměstnanec převzetí písemnosti nepotvrdí ve lhůtě 15 dnů ode dne dodání a zpráva se nevrátí jako nedoručitelná, považuje se písemnost za doručenu posledním dnem této lhůty.

Dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti

Přehled klíčových změn účinných od 1. ledna 2024

Připravila: Veronika Kinclová, Clifford Chance

Novela v neposlední řadě zavádí povinnost zaměstnavatele rozvrhnout pracovní dobu předem v písemném rozvrhu pracovní doby a seznámit zaměstnance s tímto rozvrhem nejpozději tři dny před začátkem směny, nedohodnou-li se na jiné době. Co však novela nestanoví, je konkrétní délka, na kterou je zaměstnavatel povinen pracovní dobu rozvrhnout. To znamená, že může například předem plánovat práci pouze na jednu směnu. Zároveň je určitě dobré smluvně dohodnout kratší lhůtu pro seznámení zaměstnance s písemným rozvrhem, zejména pokud se od dohodáře vyžaduje větší flexibilita ohledně jeho směn.

Dohodářům od 1. ledna 2024 náleží také placená dovolená za stejných podmínek jako zaměstnancům v hlavním pracovním poměru. Pro účely výpočtu dovolené se stanovuje fiktivní pracovní doba 20 hodin týdně. Pro vznik nároku dohodáře na dovolenou je důležité, aby pracovníprávní vztah dohodáře k zaměstnavateli na tutéž dohodu trval v příslušném kalendářním roce nepřetržitě alespoň čtyři týdny (tj. 28 kalendářních dnů) a dohodář musí odpracovat alespoň

čtyřnásobek své fiktivní týdenní pracovní doby (tj. alespoň 80 hodin v příslušném kalendářním roce). Do toho se započítávají náhradní doby, například kdy zaměstnanec nepracuje pro překážky v práci nebo nepracuje proto, že je státní svátek. Aby právo na dovolenou vzniklo, musí být obě podmínky (nepřetržitě trvání dohody a výkon práce) splněny současně.

Další změnou je právo dohodářů na příplatky či náhradní volno za práci ve svátek, příplatek za noční práci, za práci ve ztíženém pracovním prostředí a práci o víkend. Dohodáři budou mít nově také nárok na přestávky během práce a na nepřetržitý denní odpočinek stejně jako běžní zaměstnanci.

Dohody se tak stále více přibližují klasickému pracovnímu poměru a snahou legislativy bude je čím dál více regulovat. Pokud toto zaměstnavatelům nevyhovuje a nechťejí riskovat, že je přílišná kreativita dostane do šedé zóny zákona, dává smysl v praxi postupně dohody opouštět.

Navíc pokud dohodář odpracuje u jednoho zaměstnavatele alespoň 180 dní v posledních 12 měsících, má právo písemně požádat o zaměstnání v pracovním poměru. Zaměstnavatel má poté povinnost do jednoho měsíce písemně odůvodnit, proč žádosti nevyhověl.

Pozměněná parodická videa mají právo na ochranu

Nejvyšší soud zamítl dovolání ČEZ, který se na organizaci Greenpeace domáhal, aby ze svého profilu na sociálních sítích stáhla parodicky upravený reklamní spot této energetické společnosti a aby na daném profilu zveřejnila omluvu za toto jednání.

Senát Nejvyššího soudu při zohlednění východisek právní teorie konstatoval, že zákonná licence pro parodii se vztahuje i na předměty práv s autorským právem souvisejícím. Opačný závěr by dle soudu znamenal, že „z možnosti parodování v režimu bezesmluvního užití podle autorské-

ho zákona by byla reálně vyloučena všechna díla v provedení výkonnými umělci nebo díla zachycená na zvukový nebo zvukově-obrazový záznam (popřípadě vysílaná rozhlasovým nebo televizním vysíláním), tedy včetně veškerých děl audiovizuálních“.

Senát s odkazem na judikaturu Soudního dvora EU zároveň uvedl, že základním znakem parodie je evokovat původní dílo, ačkoliv se od něj výsledek liší. Parodie pak nemusí vykazovat původní osobitost jinak než skrze zřetelné odlišnosti od původního díla. V daném případě tak

besesmluvní využití původního audiovizuálního záznamu doplněného o nové záběry bylo v souladu s právem, jelikož i takto pozměněný klip může plnit výše nastíněný parodický účel.

Neuspěl ani argument žalované strany, že hrozilo riziko záměny původního a parodického díla. Nejvyšší soud se zde ztotožnil se závěry soudu první instance a konstatoval, že pokud do původního idylického spotu byly vloženy záběry vyvolávající existenciální hrůzu, lze to považovat za dostatečné odlišení.

Léčivé přípravky na komoditní burze zatím obchodovatelné nebudou

Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost Českomoravské komoditní burzy Kladno a potvrdil předchozí stanoviska soudu první instance i ministerstva průmyslu a obchodu, které ve věci rozhodovalo jako správní orgán.

Žalující strana se domáhala změny vlastního statutu spočívající zejména v rozšíření výčtu obchodovatelných komodit o léčivé přípravky. Ministerstvo, které o žádosti rozhodovalo, vyzvalo burzu, aby ji doplnila o projekt technicko-organizačního zajištění provozu obchodování s léčivými přípravky. Burza to odmítla učinit s odůvodněním, že takový požadavek jde nad rámec náležitostí uvedených v zákoně.

Nejvyšší správní soud se ztotožnil s argumentací ministerstva a konstatoval, že požadovaná změna statutu spočívá v rozšíření působnosti burzy o nové, velmi specifické komodity. Proto je zcela v pořádku, že ministerstvo průmyslu a obchodu jako dozorující orgán zkoumalo podanou žádost nejen z hlediska naplnění formálních podmínek, ale i materiálně. V opačném případě by burza při splnění formálních náležitostí mohla obchodovat takřka s jakoukoliv komoditou a celý dozorovací a povolovací mechanismus by se stal zcela nadbytečným.

Soud uzavřel, že další námítky žaloby jsou irelevantní, vzhledem k tomu, že původní řízení bylo kvůli nedoložení požadovaného dokumentu zastaveno a o žádosti tak zatím vůbec nebylo rozhodováno věcně.

Určení rozhodného práva nemusí být písemné

Jako důvodné shledal Nejvyšší soud dovolání žalobkyně, která se snažila usvědčit odvolací soud z pochybení, když opomenul, že volba rozhodného práva v případě přeshraničního sporu nevyžaduje písemnou formu. Soud určil, že řešená kauza bude rozhodována podle českých předpisů.

Případ se týkal nároku, který vznikl dánské společnosti poté, co za původního českého dlužníka uhradila dluh u české banky. V dřívějším jednostranném prohlášení totiž tato společnost uvedla, že se stává solidárním ručitelem té české a že daná „dohoda“ je v souladu s dánskými zákony.

Odvolací soud konstatoval, že když bylo prohlášení podepsáno pouze ručitelem, je volba dánské práva jako práva rozhodného neplatná. Výslovný souhlas dlužníka chyběl. S tímto názorem se Nejvyšší soud neztotožnil a uvedl, že souhlasný projev vůle může být učiněn i mlčky, například následným jednáním druhé strany, ze kterého vyplývá, že se cítí být volbou vázána. Dle soudu je třeba zkoumat i další okolnosti a teprve na jejich základě dojít k závěru, zda bylo dohody o volbě rozhodného práva dosaženo, či nikoliv. Nejvyšší soud proto původní rozhodnutí zrušil a věc vrátil k novému projednání.

Všichni chceme být na jednom patře, stmeluje to náš kolektiv

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ BŘÍZA & TRUBAČ SLAVÍ DESET LET. PROSADILA SE OTEVŘENOSTÍ A SPECIFICKÝM PŘÍSTUPEM KE KLIENTŮM.

| Josef Pravec | Foto: Lukáš Biba

Od svého vzniku před deseti lety poskytla firma Bříza & Trubač služby téměř osmi stovkám klientů. Loni vystavila přes tisíc faktur, její tržby překročily 44,5 milionu korun a nyní zaměstnává 23 lidí, z toho 17 právníků. Podle lidí z branže se vyznačuje jak profesionalitou, tak lidským přístupem, přichází s inovacemi, o čemž svědčí i získaná ocenění, a zároveň se stále dynamicky rozvíjí.

JEDNÍM Z PRINCIPŮ PRÁCE JE, ŽE POKUD SI PRÁVNÍCI BŘÍZY & TRUBAČE MYSLÍ, ŽE DO NĚJAKÉHO SOUDNÍHO SPORU NEMÁ GENU JÍT, ŘEKNOU TO, A POKUD TO JDE, NABÍDNOU KLIENTOVI JINÉ ŘEŠENÍ.

Advokátní kancelář je to stále mladá, ale už dávno v ní nehrají významné role jen její zakladatelé. Do pozice spolujednatelů se propracovali také Tomáš Hokr a Patrik Koželuha, nejnověji jsou partnerkami Marta Zavadilová a Barbora Klimešová.

Hlavní majitelé Petr Bříza a Ondřej Trubač se shodují, že tajemství úspěchu spočívá především v tom, dělat, co je baví a v čem jsou dobří oni dva i jejich spolupracovníci. Prvně jmenovaný je specialistou na vnitrostátní i mezinárodní soudní spory a rozhodčí řízení, na mezinárodní obchodní právo, právo EU a ochranu investic. Jeho kolega zase na daňovou problematiku, tedy na daňové právo, zastupování klientů v daňo-

vém řízení, ve správním soudnictví a na trestní právo daňové.

ZKUSIT SI TO SAMI

Ke genetické výbavě kanceláře, kterou je podle Břízy nutné udržet si i v budoucnu, patří dobré vztahy a soudržnost mezi zaměstnanci. Tato snaha stojí i za letošním stěhováním do větších prostor v budově pražského Palladia. „V Klimentské ulici jsme se už tísnili a chtěli jsme, aby naše firma fungovala na jednom patře. Záleží nám na tom, abychom měli stmelový kolektiv, který se schází v jedné kuchyňce a v jedné zasedací síni,“ vysvětlil Právnímu rádcí Trubač, co považuje za záruku přátelské a otevřené atmosféry. „Na ní nám vždy záleželo a podle toho jsme si vybírali kolegy a kolegyně. Aby to byli lidé, s nimiž chceme nejen pracovat, ale zajít i na pivo,“ dodal.

U piva se kancelář v roce 2013 také zrodila. V hospodě padlo definitivní rozhodnutí, že se oba právníci pracující do té chvíle v kanceláři Havel & Holásek postaví na vlastní nohy. Že to zkusí společně, bylo přitom docela překvapení. Jak podle vlastních slov, tak názoru lidí z okolí, jde totiž o dost odlišné povahy. Jedna věc je však přece jen spojovala: oba lákala představa pracovat samostatně.

Bříza s Trubačem sblížuje i přesvědčení, že je dobré propojovat právní praxi s teorií. Původní představa pouze jakési „akademické“ kanceláře se sice pod tlakem reality do značné míry vytratila, zůstal však zájem o právní vědu. Proto oba přednášejí na vysokých školách, publikují a podporují takové aktivity u svých zaměstnanců. „Pokud přednášíte na vysoké škole, advokátům nebo



soudcům, nutí vás to udržovat si odbornost. Číst judikaturu, sledovat, co se zrovna děje v Poslanecké sněmovně, pročítat odborné časopisy,“ podotýká Bříza.

Podle Trubače také publikační a přednášková činnost pomáhá navazovat nové kontakty a umožňuje být vidět. Takže nakonec možná nebylo až tak velkým překvapením, že byl před dvěma lety zvolen do představenstva České advokátní komory.

NELEHKÉ ZAČÁTKY A RYCHLÝ ZLOM

Jak už to tak s podnikatelskými začátky bývá, ze začátku byli zakladatelé zavaleni i prací, která s paragrafy zase tolik nesouvisí, zato zabírá mnoho času. Ať už šlo o pořízení vizitek, nákup papírů do tiskárny nebo třeba stěhování. Ani očekávaný nával klientů se zprvu nekonal a nezbylo než brát i případy malé, zdánlivě obyčejné a občas i mimo obor jejich specializace.

Vše se zlomilo po čtyřech letech v roce 2017. Kancelář získala několik velkých zakázek, například zastupovala českou Coca-Colu, a značka Bříza & Trubač se stala poskytovatelem právních služeb Agentuře Evropské unie pro kosmický program. Tím také získala další unikátní zkušenosti. Od té doby to už opravdu byla jízda, která

Ondřej Trubač (vlevo)

Studoval právo na Univerzitě Karlově v Praze a v německém Kielu. Specializuje se na daňové právo, zastupování klientů v daňovém řízení, ve správním soudnictví a na trestní právo daňové. Na posledním sněmu České advokátní komory byl zvolen do jejího představenstva.

Petr Bříza (vpravo)

Je absolventem Právnické fakulty Univerzity Karlovy a New York University School of Law. Specializuje se na mezinárodní právo a arbitráž, řešení sporů, právo Evropské unie i mezinárodní právo. Česká advokátní komora ho v dubnu letošního roku doporučila prezidentovi jako možného ústavního soudce.

dokonce začala překonávat původní představy obou zakladatelů.

Poměrně rychle se prosadit v konkurenčním prostředí advokacie dokázali i proto, že razí několik jasných zásad. „Pokud si myslíme, že do nějakého soudního sporu nemá cenu jít, řekneme to klientovi na rovinu. A pokud to jde, nabídneme jiné řešení. To klientům šetří čas a náklady,“ zdůrazňuje Trubač.

Podle Břízy se vyplácí klienty, alespoň ty pravidelné, kterých jsou desítky, dobře znát. „Pro



nás i naši práci je klíčové, abychom pochopili, jak fungují. Je dobré například vidět jejich továrnu a také to, co vyrábějí. Naše služba je určitě lepší, když dobře známe lidi a jejich byznysové prostředí, když máme pomoci," tvrdí advokát.

Další důležitou věcí je předvídatelnost ceny za poskytnutou právní službu. „Tam, kde to jde, zejména u jednorázových záležitostí, dáváme přednost paušálu, což je pro klienta jednodušší a transparentnější způsob odměňování. Postupovat tak ale nelze vždy, je hodně případů, většinou sporů, kdy se cena dopředu odhadnout nedá,“ říká Trubač.

VELKÉ PŘÍPADY I KURIOZITY

Záběr kanceláře je široký. K daňovým záležitostem a řešení obchodních sporů se přidala celá řada dalších oborů, včetně korporátního a transakčního poradenství, a nově také sportovní právo.

Mezi nejzajímavější vyhrané případy patří ten, v němž klienta uchránili před úhradou doměrných daní v celkové výši více než 50 milionů korun. Nebo pomoc české strojírenské společnosti, již hrozila obří pokuta od velké americké firmy zastupované mezinárodním týmem špičkových právníků.

Kancelář Bříza & Trubač šla i do různých arbitrážních sporů. V jednom například klient místo kontejneru sjednaných hliníkových ingotů dostal

Obnovený ovocný sad v Krušovicích s lavičkami by se měl stát klidným místem pro setkávání lidí. Zatím v něm roste 140 jablek, hrušní, třešní a višni. Před sto lety ho založil praděd Ondřeje Trubače, slavný malíř krajinář Václav Rabas.

z Vietnamu jen palety starých cihel. Řešila také spor, komu patří část podsklepení starých domů na Malé Straně, či transakci týkající se výroby koření fungující po staletí. Ke kuriozitám patří dohoda o střídavé péči o kocoura: „pán“ ani „paní“ si po rozchodu nedokázali představit svoji existenci bez občasně přítomnosti mňoukajícího společníka.

Pro Nadaci Terezy Maxové tým Břízy s Trubačem sestavil právní minimum pro zaměstnance a uchazeče o zaměstnání s cílem pomoci mladým lidem vyrůstajícím v dětských domovech. Topmodelka oceňuje, že kancelář dlouhodobě podporuje znevýhodněné děti. „Jak finančně, tak v rámci pro bono spolupráce na projektu To dáš,“ připomíná.

S pestrostí záběru souvisí fakt, že advokátní kancelář Bříza & Trubač poskytovala právní služby klientům na všech kontinentech. Například v USA, Chile, po celé Evropské unii, Islandu, Ukrajině, Jižní Koreji, Hongkongu, Číně, v Egyptě, Austrálii, a dokonce i v Antarktidě. Tam šlo o analýzu právního režimu teritoria, v němž se nachází polární stanice Bernardo O'Higgins.

NA KICKBOX A DO SADU

Než se Petr Bříza stal právníkem, vyzkoušel si jako brigádník ledacos. Na jatkách expedoval



salámy, v Německu dělal zahradníka, na Floridě uklízel v hotelu. Teď si vedle advokátní praxe a rodiny užívá třeba šachy a kickbox.

Ondřej Trubač si zase rád odskočí do jiného byznysu. Na Malé Straně, cestou na Pražský hrad po Starých zámeckých schodech, si otevřel Schody Home Bar, kde ho občas navštíví i klienti nebo kolegové. Při výročních kanceláře tam podávají dokonce speciální drinky, které nesou jak jeho, tak Břízovo jméno. „Design baru je dílem dua Vrtiliška a Žák a každý by se tam měl cítit jako doma. Občas tam pro přátele zaskočím i za barem,“ říká Právnickému rádci majitel.

Před dvěma lety také začal obnovovat ovocný sad ve středočeských Krušovicích. Založil ho jeho praděd, malíř Václav Rabas (1885–1954) pro případ, že by ho malování neuživilo. Sběratelé o jeho krajině ale zájem měli a ke konci života byl jmenován národním umělcem. „V sedmdesátých letech však místní jednotné zemědělské družstvo sad vykácelo, takže jsme na více než hektaru se zahradníkem vysázeli 140 stromků. Jabloně, hrušně, třešně, višně a další. Až začnou rodit, rád bych z části úrody nechal něco vypálit pro svůj bar. Ale předpokládám, že většinu ovoce si lidé z širokého okolí budou trhat pro svoji potřebu, a budu rád, když se sad stane zároveň místem setkávání, proto se chystám tam v blízké době umístit i lavičky,“ líčí plány pěstitel. ●

V podniku Schody Home Bar pod Pražským hradem
Ondřej Trubač někdy sám nalévá. Občas dokonce drinky, které nesou jeho jméno nebo se jmenují podle jeho společníka z advokátní kanceláře Petra Břízy.

DESET LET V ADVOKACII

2013

Právníci Petr Bříza a Ondřej Trubač odešli z advokátní kanceláře Havel & Holásek a na Jánském vršku na Malé Straně v Praze otevřeli vlastní advokátní kancelář.

2015

Advokátní kancelář Bříza & Trubač se od počátku roku změnila na s. r. o. Rozrostla se do dvou pater a získala první ocenění v soutěži Právnická firma roku.

2016

Kancelář už zaměstnávala sedm advokátů a Bříza s Trubačem získali od týdeníku Ekonom cenu jakožto Inovativní právníci toho roku.

2017

Firma Bříza & Trubač zvítězila v právních tendrech pro společnost Coca-Cola Česká republika a Agenturu Evropské unie pro kosmický program.

2018

Kancelář se stala členem SCG Legal, jedné z nejprestižnějších sítí nezávislých advokátních kanceláří na světě, která působí v 62 zemích.

2019

Trubač v Londýně získal ocenění Client Choice Award 2019 v oblasti daňového práva. Kancelář získala ceny ze čtyř kategorií tuzemské soutěže Právnická firma roku.

2020

Bříza s Trubačem stáli u vzniku platformy Rozumné právo, která poskytuje vládě, parlamentu a dalším veřejným institucím oponenturu k návrhům zákonů.

2021

Na jaře členové kanceláře pracovali kvůli epidemii covidu pouze online. Trubač byl zvolen do představenstva České advokátní komory.

2022

Kancelář byla v anketě časopisu Lawyers & Business uvedena svými konkurenty jako jedna ze tří nejinspirativnějších v české advokacii.

2023

Od února kancelář sídlí v budově Palladia v Praze 1. Ratingová společnost Chambers and Partners ji doporučila klientům v oblasti daňového práva.

I soběstačnost států má své limity a svou cenu

EVROPA SE NEMÁ VZDÁT VÝHOD PLYNOUCÍCH ZE ZAPOJENÍ DO MEZINÁRODNÍHO OBCHODU. PRO MALÉ ČESKO TO PLATÍ DVOJNÁSOB.



| Alžběta Vejvodová
| Foto: Matej Slávik

Koronavirová pandemie, která na dlouhou dobu uzavřela hranice jednotlivých zemí, vážně narušila toky zboží, součástek a služeb přes hranice. Tím spustila i debatu o potřebě soběstačnosti národních států, zejména evropských. A vlády mnoha z nich přiměla i sáhnout po protekcionistických legislativních opatřeních. Už méně se mluví o tom, že i návrat dávno zapomenutých druhů a typů výroby zpět do Evropy něco stojí a má svá úskalí.

Už v 19. století ekonomické teorie absolutních a komparativních výhod popsaly, kdy má pro státy smysl zapojovat se do mezinárodního obchodu. Jejich logika je postavena především na propočtech nákladů a rozumné alokaci zdrojů, aby je bylo možné využít co nejefektivněji.

Pod vlivem mimořádného šoku způsobeného tím, jak koronavirová pandemie a částečně i válka na Ukrajině dopadají na evropskou energetiku, jako by se v dnešní Evropě na tato základní pravidla zapomínalo. V Česku i v Evropě se stále hlasitě ozývá volání po tom, přenést maximum výroby zpět „domů“ a zajistit tak soběstačnost v co možná nejširším spektru oborů. Týkat se to má odvětví od výroby potravin přes energetiku a automobilový průmysl až po výrobu léků.

Přítom dosavadní zkušenosti ukazují, že soběstačnost rozhodně nemusí být pro stát výhodou. Tak například data z energetického trhu říkají, že ačkoliv Česko vyrábí víc elektřiny, než dokáže spotřebovat, platí Češi za elektřinu víc než spotřebitelé v okolních zemích.

A jak by to asi dopadlo, kdyby Česko začalo pod vlivem lobby za soběstačnost pěstovat třeba pomeranče? Ti, kdo pamatují minulý režim, vědí, že ani ty spojenecké – kubánské – nebyly příliš chutné. A Česko přece jen leží severněji než Kuba...

I pro soběstačnost by tedy mělo platit ono okřídlené „dvakrát měř a jednou řež“. Rozhodně by touha po ní vyvolaná historicky mimořádným šokem neměla vést k tomu, že za pomoci dotací budou evropské země podporovat jinak neživotaschopný byznys. To by vedlo k plýtvání a na něm ve výsledku nevydělá nikdo, naopak nejvíc na něm prodělá státní rozpočet. Kam až může takové nerozvážné rozhazování vést, ostatně před lety ukázal příklad řeckého bankrotu.

Zároveň je třeba pamatovat i na to, že ani přílišná závislost na jednom laciném zdroji se nevyplácí. I k tomu existují dobré příklady. Vzpomeňme například na plynovou krizi z roku 2009 či vydírání, které na Evropu ze strany Ruska opět kvůli plynu dolehlo po vypuknutí války na Ukrajině.

Dobře zajištěných zdrojů a produkcí by tedy vždy mělo být více a ani touhu po soběstačnosti nelze zcela zavrhnout. Jen by se neměla rodit u úřednických stolů vypisováním nových dotačních titulů. Měla by spíš vycházet z otevřeného dialogu s byznysem o tom, co je skutečně schopno vyrobit sám (bez státních subvencí) a kolik to bude stát konečného spotřebitele.

Česko by pak nemělo paušálně opovrhovat dodávkami z jiných evropských zemí. I Polsko umí zjevně vyrobit kvalitní potraviny, i když nám politici roky tvrdili opak. Jinak by totiž nejspíš Poláci pomřeli a tisíce Čechů by do Polska nejezdily za nákupy.

Mezinárodní spolupráci bychom tedy neměli zavrhnout jen pod vlivem emocí. Nejdůležitější zbraní v úsilí o lepší ekonomickou budoucnost v rukou každého státu jsou statistiky, data a zkušenosti z trhu, dialog s podnikateli a především férová, dotacemi a protekcionismem nezdeformovaná ekonomika. V takové bychom měli chtít žít. ●

ekonom

čtení
o právu pro byznys
do hloubky

za **59 Kč** měsíčně



ekonom.cz/vyzkouset

Právní obsah týdeníku Ekonom a magazínu Právní rádce vzniká v těsné spolupráci s předními právními experty.



Ondřej Trubač - Bříza & Trubač

Ekonom legal garant pro daňové právo



Vladimír Polách - Squire Patton Boggs

Ekonom Legal Garant pro oblast řešení sporů



Jana Sedláková - Sedlakova Legal

Ekonom Legal Garant pro oblast IT práva



Vít Stehlík - White & Case

Ekonom Legal Garant pro energetické právo



Jakub Hollman - CCS Premium Trust

Ekonom legal garant pro správu majetku



Jiří Rahm - Allen & Overy

Ekonom legal garant pro insolvenční právo



Michal Sniehotta - Sniehotta & Vajda Legal

Ekonom Legal Garant pro oblast korporátního práva



Sylvie Sobolová - Kocián Šolc Balašík

Ekonom Legal Garant pro právo duševního vlastnictví

Děkujeme za spolupráci